

**T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZI ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI**

**TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK
ŞİDDET İLİŞKİSİNDE ÖĞRETMENLERİN TUTUMLARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA NUR MERİÇ

**DANIŞMAN
PROF. DR. ELİF GÜRSOY**

**ESKİŞEHİR
2021**

**T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI**

**TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK
ŞİDDET İLİŞKİSİNDE ÖĞRETMENLERİN TUTUMLARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA NUR MERİÇ

**DANIŞMAN
PROF. DR. ELİF GÜRİSOY**

**ESKİŞEHİR
2021**

ÖZET

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLİŞKİSİNDE ÖĞRETMENLERİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Amaç: Bu araştırma; öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Materyal ve Metot: Kasım - Aralık 2020 tarihleri arasında yapılan tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışmadır. Araştırma Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 523 öğretmen ile online olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğretmenlerin %77,4'ünün kadın, %53,7'sinin 30 yaş ve altında olduğu, %60,8'inin 8 yıl ya da daha az süredir meslekte bulunduğu, %29,1'inin geçmişinde şiddet türlerinden birine maruz kaldığı, %40,3'ünün geçmişlerinde şiddet olayına şahit olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, aile yapısı, medeni durum, evlenme yaşı ve yaşamında daha önce şiddete şahit olma ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, aile yapısı, medeni durum ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ile yaşamında daha önce şiddete şahit olma ve yaşamında daha önce şiddete maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine ait bütün alt boyutların, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeğine ait Bedene Yönelik alt boyutunu ve Kimliğe Yönelik alt boyutunu pozitif ve aynı yönde etkilediği bulunmuştur.

Sonuç: Araştırmada, öğretmenlerin; toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eşitlikçi olduğu ve kadına yönelik şiddete karşı bir tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin demografik özellikleri göz önünde tutulduğunda; kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere, bekâr olanların evli olanlara, çekirdek aileye sahip olanların geniş aileye sahip olanlara göre daha eşitlikçi ve kadına yönelik şiddete daha çok karşı oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları pozitif ve aynı yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle gelecek nesilleri yetiştiren öğretmenlerin hem toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarının hem de kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının birlikte incelenmesi ve bu konularda olumlu tutumlara sahip olmaları son derece önemlidir. Daha sonraki çalışmacılara bu konuda farklı yöntemlerle daha kapsamlı gruplarla çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Öğretmenler, toplumsal cinsiyet rolleri, kadına yönelik şiddet

SUMMARY

INVESTIGATION OF TEACHERS' ATTITUDES ON GENDER ROLES AND VIOLENCE AGAINST WOMEN

Objective: The research was conducted with the aim of determining the factors affecting teachers' attitudes towards gender roles and violence against women and examining the relationship between these attitudes.

Materials and Methods: It is a descriptive and cross-sectional study conducted between November and December 2020. The research was conducted online with 523 teachers living within the borders of the Republic of Turkey who agreed to participate in the study. Personal Information Form, Gender Roles Attitude Scale and ISKEBE Violence Against Women Attitude Scale were used to collect data. IBM SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) program was used in the analysis of the data. Frequency, percentage, independent samples t-test, one-way analysis of variance and regression analysis were used to evaluate the data.

Results: Of the teachers, 77,4% are women, 53,7% are 30 years old or younger, 60,8% have 8 years of work or less, 29,1% have been exposed to one of the forms of violence in the past, it was determined that 40,3% of them had witnessed violence in their past. A statistically significant relationship was found between teachers' gender, age, family type, marital status, age at marriage, and having witnessed violence before in their life, and the mean scores of the Attitudes towards Gender Roles Scale ($p < 0,05$). A statistically significant relationship was found between teachers' gender, age, family type, marital status and the mean scores of the ISKEBE Attitudes Against Women Scale ($p < 0,05$). There is no statistically significant relationship between attitudes towards violence against women and witnessing violence before and being exposed to violence before in life ($p > 0,05$). It was found that all sub-dimensions of the Teachers' Gender Roles Attitude Scale affected the Body-Oriented sub-dimension and the Identity-Oriented sub-dimension of the ISKEBE Violence Against Women Scale positively and in the same direction.

Conclusion: In the study, it was determined that teachers' attitudes towards gender roles were egalitarian and had an attitude towards violence against women. Considering the demographic characteristics of teachers; It has been determined that female teachers are more egalitarian than male teachers, single ones are more egalitarian than married ones, and those with nuclear families are more egalitarian than those with extended families. It has been observed that teachers' attitudes towards gender roles affect their attitudes towards violence against women positively and in the same direction. For this reason, it is extremely important that teachers who train future generations examine both their attitudes towards gender and their attitudes towards violence against women together and have positive attitudes on these issues. It is recommended for future researchers to carry out studies with more comprehensive groups with different methods on this subject.

Keywords: Teachers, gender roles, violence against women

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	iii
SUMMARY	v
TABLO DİZİNİ	ix
ŞEKİL DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
1.GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Soruları.....	4
1.3.Araştırmanın Amacı.....	4
2.GENEL BİLGİLER	5
2.1. Cinsiyet	5
2.2. Toplumsal Cinsiyet	5
2.3. Toplumsal Cinsiyette Eşitsizlik	6
2.4. Toplumsal Cinsiyette Eşitlik ve Hakkaniyet.....	8
2.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler	9
2.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Yaşamına ve Sağlığına Etkisi ile Eşitsizliğin Doğurduğu Kadına Yönelik Şiddet.....	13
2.6.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Yaşamına ve Sağlığına Etkisi	13
2.6.2. Kadına Yönelik Şiddet.....	17
2.6.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	21
2.6.4. Kadına Yönelik Şiddette İlişkin Güncel Veriler	23
2.7. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini ve Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Yapılan Çalışmalar.....	27
2.7.1. Dünya’da Yapılan Çalışmalar	27
2.7.2. Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	29
2.8. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini ve Kadına Yönelik Şiddet Olgusunu Yıkarak İçin Öğretmenler ve Eğitimcilerin Önemi	30
3.GEREÇ VE YÖNTEM	34
3.1.Araştırmanın Tipi.....	34
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri.....	34
3.3. Araştırmanın Evren ve Özellikleri	34

3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması	35
3.4.1. Veri Toplama Formları	35
3.4.1.1. Sosyodemografik Özellikler Anket Formu	35
3.4.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği	36
3.4.1.3. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği	36
3.4.2. Veri Toplama Zamanı ve Aşamaları	37
3.5. Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi	37
3.6. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri	37
3.7. Araştırmadan Dışlama Kriterleri	37
3.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	38
3.9. Araştırmanın Güçlükleri ve Sınırlılıkları	38
3.10. Araştırmanın Etik Yönü	38
3.11. Araştırmanın Bütçesi	38
4. BULGULAR	39
4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı	40
4.2. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi ve Faktör Yükleri	42
4.3. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar	46
4.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki	48
4.4.a. Katılımcıların bazı sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasındaki ilişki; cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum, şiddete şahit olma, evlenme yaşı arasındaki ilişkinin incelenmesi	48
4.4.b. Katılımcıların bazı sosyo-demografik özellik ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi; cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum arasındaki ilişkinin incelenmesi	54
4.5. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	58
5. TARTIŞMA	62
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
7. KAYNAKLAR DİZİNİ	82

TABLO DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 4. 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı	40
Tablo 4. 2. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 4. 3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 4. 4. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Faktör Maddeleri ve Faktör Yükleri	44
Tablo 4. 5. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutum Ölçeği Faktör Maddeleri ve Faktör Yükleri.....	45
Tablo 4. 6. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar.....	46
Tablo 4. 7. Katılımcıların İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar	47
Tablo 4. 8. Cinsiyet ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	48
Tablo 4. 9. Yaş ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	49
Tablo 4. 10. Aile Şekli ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	50
Tablo 4. 11. Medeni Durum ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	51
Tablo 4. 12. Şiddete Şahit Olma ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	52
Tablo 4. 13. Evlenme Yaşı ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	53
Tablo 4. 14. Cinsiyet ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	54
Tablo 4. 15. Yaş ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	55
Tablo 4. 16. Aile Şekli ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	56

Tablo 4. 17. Medeni Durum ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	57
Tablo 4. 18. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumların Bedene Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Bulguları	58
Tablo 4. 19. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumların Kimliğe Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Bulguları	60

ŞEKİL DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki Şeması.....	39
--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR

DSÖ:	Dünya Sağlık Örgütü
WHO:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
AÇSHB:	Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
CEDAW:	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women/ Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
HIV:	Human Immunodeficiency Virus/ İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü
TUİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TNSA:	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TKGE:	Türkiye Kadın Girişimciler Endeksi
KAMER:	Kadın Merkezi
BM:	Birleşmiş Milletler
TCRTÖ:	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
CR:	Cinsiyet Rollerini

1.GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Cinsiyet kavramını basitçe, ‘biyolojik cinsiyet’ ve ‘toplumsal cinsiyet’ olarak ikiye ayırabiliriz. Biyolojik cinsiyet; bireyin, doğduğu andan itibaren, kadın veya erkek olarak kazandığı anatomik yapısından dolayı taşıdığı cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyet kavramından farklı olarak, sosyal statüyü ifade eden bir terimdir (Can & Büyükbayraktar, 2018; van Anders vd., 2017; Vatandaş, 2011). Toplumsal cinsiyet kavramı, toplum tarafından uygun görülen rol ve sorumluluklar ile belirlenmektedir. Toplumda bireyin doğduğu andan itibaren nasıl davranması gerektiği, hangi sorumlulukları olduğu, hangi rolleri üstlenmesi gerektiği gelenek, görenek, dinsel ve kültürel kurallara göre şekillenmektedir (Daşlı, 2019; Başar, 2017; Özmete & Yanardağ 2016; Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel cinsiyet rolleri kapsamında kadınlar; ev yaşamında sınırlı kalmakta, annelik ve bakıcılık (çocuk, hasta ve yaşlı bakımı) gibi rolleri üstlenmektedir. Erkeğin ise evi geçindirme, evin yönetimini sağlama ve ev ekonomisinden sorumlu olma rolleri bulunmaktadır (Can & Büyükbayraktar, 2018; Özmete & Yanardağ, 2016; Özçatal, 2011; Damji & Lee, 1995). Geleneksel cinsiyete dayalı rol beklentisi hem özel hem kamusal alanda kendini göstermektedir. Bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik, kadınlara; özel, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarının her alanında kısıtlamalar getirmektedir. En önemlisi kadınlar, cinsiyetlerinden dolayı engellenmekte ve ayrımcılık yaşamaktadır (Bal, 2014).

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin kadın yaşamına ve kadın sağlığına birçok olumsuz etkisi olmaktadır. Başta kadına uygulanan her türlü şiddet olmak üzere kadın cinayetleri, adölesan gebelikler ve çocuk gelinler, namus algısındaki taraflılık, eğitime erişimde engeller, iş istihdamında sorunlar, ekonomik bağımlılık ve yoksulluk yaşanan sorunların başında gelmektedir. Bu sorunlar kadınların; yaşam hakkını, tek başlarına karar alma özgürlüğünü, temel hak ve fırsatlarını elinden almakta ve ikinci sınıf insan muamelesi görmesine neden olmaktadır (Pekel, 2019; Bükecik & Özkan, 2018; Yıldırım, 2018; Güneri & Şen, 2018; Kıran, 2017; Başar,

2017; Özer, Aydoğdu, Kırıcı & Önal, 2016; Şahinoğlu & Yavuz Genç, 2016; Şimşek, 2011; Guiso, Monte, Sapienza, & Zingales, 2014; Güleç, Topaloğlu, Ünsal & Altıntaş, 2012; Gürsoy & Özçatal, 2011; Buvinic, 1998). Dünya Ekonomik Forumu 156 ülke temel alınarak yayımladığı 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda Türkiye 156 ülke içerisinde 133. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin oldukça geri sıralarda olması endişe verici bir durumdur (Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2021). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 (TNSA, 2018) verilerine göre 15-49 yaş grubu evli kadınların %13'ünün çalışmasına, eşleri ya da aileleri tarafından izin verilmemekte, sadece %25'i sağlık konularında tek başlarına karar alabilmekte ve %9'u fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (TNSA, 2018). Türkiye İstatistik Kurumu 2020 (TÜİK 2020) verilerine göre Türkiye'de 15-65 yaş arası kadınların, çalışma yaşamına katılım oranı 2018 yılında %34,2, 2020 yılında ise %36,2'dir (TÜİK, 2020). Türkiye Kadın Girişimcilik Endeksi 2019 Raporuna göre girişimci kadın oranı %8'dir. 2018 Genel Seçimlerinde parlamentodaki kadın milletvekili temsil oranı % 17,4 olmuştur (AÇSHB, 2020). Bu verilerin tümüne bakıldığında; kadınların toplumsal ve kamusal alanlarda erkeklere göre çok daha arka planda kaldığı ve dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın yaşamına ve sağlığına en önemli etkilerinden biri de kadına uygulanan her türlü şiddet (fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet) ve kadın cinayetleridir (Pekel, 2019; Bükecik & Özkan, 2018; Gürsoy, Şahinoğlu & Yavuz Genç, 2016; Guiso, Monte, Sapienza, & Zingales, 2014; Buvinic, 1998). Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, kadına yönelik şiddetin küresel bir problem olduğu açıkça görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 80'den fazla ülkeden elde ettiği verilere dayanarak hazırlayıp, 2020 yılında yayınladığı, Kadına Yönelik Şiddetin Küresel Ve Bölgesel Tahminleri Raporu'nda kadınların %35'inin eşleri veya partneri tarafından şiddete maruz kaldığı, kadın cinayetlerinin ise %38'inin kadınların eşleri tarafından işlendiği belirtilmektedir (DSÖ, 2020). Aynı rapora göre; Kadınların; yüksek gelirli ülkelerde %23,2'si; Batı Pasifik bölgesinde %24,6'sı; Doğu Akdeniz bölgesinde %37'si ve Güneydoğu Asya bölgesinde %37,7'si herhangi bir tür şiddete maruz kalmaktadır. (DSÖ, 2020). Ülkemizde de durum parlak değildir. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2014 Araştırma sonuçlarına göre; fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %36, cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %12, duygusal şiddete maruz

kalanların oranı %44 iken kadınların %38'i fiziksel ve cinsel şiddete aynı anda maruz kalmıştır. Kentte yaşayan kadınların %35'i ve kırsal bölgede yaşayanların %37'si fiziksel şiddete maruz kalırken eğitimsiz kadınların %43'ü en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmıştır ve yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %44'tür (AÇSHB, 2020). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Raporu verilerine göre ise 2020 yılında 300 kadının cinayete kurban gittiği ve neredeyse her gün bir kadının öldürüldüğü görülmektedir. Bu veriler, ülkemizde kadına yönelik şiddetin çözüme kavuşturulamayan büyük bir problem olduğunu göstermektedir.

Kadına yönelik şiddeti ve ayrımcılığı önlemek için toplumsal cinsiyette eşitsizliği üreten ortamları irdelemek gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerini en çok etkileyen faktörler aile ortamı, arkadaş çevresi, okul ortamı ve öğretmenler, gelenekler, dini inançlar ve kültürdür (Halimi, Davis & Consuegra, 2020; Güven, 2018; Teke, 2018; Karakaya, 2018; Yağan Güder & Güler Yıldız, 2016; Seçgin & Tural, 2015; Yaylı & Kitiş Çına, 2014). Okul, toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenildiği, aileden sonra, en önemli ikinci kurumdur. Öğretmenler, okula yeni başlayan çocukların rol modelleridir. Bu nedenle öğretmenler, toplumsal cinsiyette eşitlikçi veya eşitlikçi olmayan rollerin gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir konuma sahiptir. Ailede anne ve baba başta olmak üzere, diğer aile bireylerinden öğrenilen yanlış tutumların, çocukluk döneminde ve eğitim süreci içinde değiştirilme şansı vardır. Öğretmenlerin, kasıtlı olmamakla birlikte, inandıkları düşünceler ve olaylara bakış açıları öğrencilerin tutumlarına yansımaktadır. Dolayısıyla öğretmenler cinsiyet eşitlikçi ve kadına yönelik şiddet içermeyen olumlu inanışlara ve tutumlara sahip olduklarında, geleceğin toplumunu oluşturacak genç neslin olumlu tutum ve davranışlarla yetişmelerini sağlayacaklardır (Halimi vd., 2020; Keleşoğlu & Esen, 2020; Şahin Koyuncu, Çoban, & Korkmaz, 2018; Ünal, Ekici & Duran, 2018; Can & Büyükbayraktar, 2018; Özaslan, Gültekin Akduman & Özaslan, 2018; Tarhan & Köksal Çürükvelioğlu, 2017; Temiz & Cin, 2017; Filiz & Güzelyurt, 2017; Gürsoy vd., 2016).

Toplumsal cinsiyette eşitsiz rollerin, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar üzerinde olumsuz etkisi olmaktadır. Gelecekte kadınların şiddete ve her türlü ayrımcılığa maruz kalmadan önce korunabilmesinin tek yolu; toplumların daha eşitlikçi ve kadına yönelik şiddete karşı tutumlara sahip olmalarıdır. Bu nedenle;

gelecek nesillerin yetiştirilmesinde önemli bir konumda yer alan öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet rollerine ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının birlikte ele alınarak incelenmesi ve bu doğrultuda önlemlerin alınması son derece önemlidir.

1.2. Araştırmanın Soruları

- Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları nasıldır?
- Öğretmenlerin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları nasıldır?
- Öğretmenlerin demografik özelliklerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerine bir etkisi var mıdır?
- Öğretmenlerin demografik özelliklerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları üzerine bir etkisi var mıdır?
- Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsiyet

Cinsiyet (sex), doğumla birlikte doğal bir şekilde sahip olunan ve kadın ile erkeği birbirinden ayıran en önemli özelliktir. Biyolojik cinsiyet olarak da ifade edilen kadın ve erkek cinsiyetleri arasında anatomik, genetik ve üreme görevini ve fiziksel yapıyı etkileyen hormonal farklılıklar bulunmaktadır (Can & Büyükbyraktar, 2018; Özgen & Aytaç, 2013; Saraç, 2013; Vatandaş, 2011). Cinsiyette psikolojik farklılıkların da etkili olduğu belirtilmektedir (van Anders vd., 2017; Schmitt vd., 2017; Lippa, 2010). Cinsiyet bireyi biyolojik bağlamda demografik olarak kategorize etmektedir (Daşlı, 2019).

2.2. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet (gender), kadınla erkeğe, biyolojik cinsiyeti nedeniyle, uygun görülen; toplumsal ve kültürel davranış biçimleri, beklentiler, sorumluluklar ve rollerdir. Kültür; kadın ve erkeğin nasıl davranması gerektiğini, nasıl düşünmesi gerektiğini belirlemektedir (Özmete & Yanardağ, 2016; Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011). Kadın ve erkeğin kendini nasıl algıladığı ve bu rolleri benimsemesi de bir o kadar önemlidir (Başar, 2017). Toplumsal cinsiyet kavramı; kadın ve erkeğe toplum tarafından yüklenen sorumluluklar, belli kurallar ve bireylerin cinsiyetlerine göre uymak zorunda kaldıkları yaptırımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplum tarafından kararlaştırılan bu kurallar döneme, yaşanılan bölgeye ve kültüre, o dönemin genel kabul gören güçlü topluluklarına göre değişiklik gösterebilmektedir (Daşlı, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri 'geleneksel cinsiyet rolleri' ve 'eşitlikçi cinsiyet rolleri' olarak ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel cinsiyet rollerinde erkek, daha ön planda ve daha değerlidir. Psikolojik olarak sağlıklı erkeğe; erkeksi, saldırgan, baskın, girişken, güçlülerle başa çıkabilen, dışa dönük, sosyal, toplumla iç içe, ailenin reisi, eve ekmek getiren, evde tek söz sahibi olma vb. roller uygun görülmektedir. Kadına ise çocuk, hasta ve yaşlı bakımı ile evin genel işlerinden sorumlu, işbirliğine açık, duyarlı, kadınsı, etkileyici, üreme görevi, ev dışında söz sahibi olamayan, maddi konularda eşe veya babaya bağımlı olan vb. roller uygun görülmektedir. Bu durum kadının özel hayatını, yerel ve kamusal alandaki

tercihlerini etkilemektedir (Can & Büyükbayraktar, 2018; Özmete & Yanardağ, 2016; Özgen & Aytac, 2013; Özçatal, 2011; Damji & Lee, 1995). Eşitlikçi cinsiyet rollerinde ise kadın ve erkek gerek eğitim ve iş hayatına atılımda, gerekse ev içi işleri ve çocuk bakımında, sosyal hayata katılımda ve maddi konularda söz hakkına sahip olmada eşit sorumluluklara sahiptirler (Uçar vd., 2017; Esen vd., 2017).

Joan W. Scott (1985), toplumsal cinsiyet kavramını; ekonomik sistemler, kültürel simgeler ve dil, erillik ile iktidar arasındaki bağlantı vb. süreçlerin oluşturduğunu belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramının anlaşılması için birbirine sıkı bağlarla bağlı olan bu süreçleri kavramak gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet ailede başlasa da eğitimin ekonomik ve siyasi yapıların etkisi göz ardı edilmemelidir. Ataerkil toplumlarda erkeklere uygun görülen liderlik rolü ona; ekonomik alanda, politik olaylarda ve sosyal yaşamda daha çok söz sahibi olma ve çıkarları doğrultusunda olayları ve durumları yönlendirebilme avantajı sağlamaktadır. Liderlik rolü yakıştırılmayan kadınlar ise kamusal ve sosyo-politik alanda söz sahibi olmamakta, belli bir konuma gelememektedir. Joan W. Scott' a göre yüksek siyaset, otoritesini korumak için kadınları siyasetin dışında tutmaktadır. İktidar, kendinin devamı için kadın erkek karşıtlığını beslerken, doğal ve ya ilahi düzenin bir parçası gibi göstererek temize çıkmaya çalışmaktadır (Özmete, 2016; Demirler & Dinçer, 2010).

2.3. Toplumsal Cinsiyette Eşitsizlik

Toplumsal cinsiyette eşitsizlik; kadınların ve erkeklerin sosyal ve toplumsal konumlarında, genellikle kadınlar aleyhine, farklılıkların oluşmasını ifade etmektedir. Ataerkil toplumlarda erkekler, gücü ellerinde tutmak için kadınları baskılamakta ve kontrol etmektedir (Kökten & Yıldırım, 2018). Kadın ve erkektekine yerine getirmesi beklenen roller toplumsal kalıp yargıları oluşturmaktadır. Toplumda cinsiyet adına oluşan kalıplaşmış yargılar, peşin hüküm vermeye kadın ve erkek arasında eşitsizliğe ve ayrımcılığa neden olmaktadır. Erkeklerin de, toplumun onlara yüklediği roller ve sorumluluklar altında ezildiği ifade edilse de büyük kayıpları hep kadınlar vermektedir (Saraç, 2013). Bu ayrımcılığın kadın yaşamına olumsuz etkisi ise sağlık hakkından yararlanma, eğitim hakkı, bir birey olarak eşit iş ve çalışma imkânları, ekonomik olarak yeterli olma, gibi temel hakların elinden alınması ya da var olan haklarını kullanmasına engel olunmasıdır. Bu ayrımcılık ve adaletsizlik,

kadına her alanda sınırlar çizmektedir. Gelecek nesiller de bu öğretilerle yetişmektedir. Bu kısır döngünün kırılabilmesi için daha küçük yaşlarda verilen ve öğretilen yaşam biçimlerinin doğru şekilde olması gerekmektedir (Akkaş, 2019; Güzel, 2016).

Dünya Ekonomik Forumu'nun, 156 ülkeden gelen verileri temel alarak hazırlayıp, yayımladığı 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda cinsiyet farkının; sağlık hizmetlerine erişimde %96, eğitime erişimde %95, ekonomiye katılım %58 ve siyasi güçlendirme konusunda %22 oranda kapatıldığı belirtilmektedir. 2021 Raporuna göre, pandemi nedeni ile ortaya çıkan sağlık sorunlarının ve ekonomik krizin, kadınları erkeklerden daha fazla etkilediği ve kapanmış olan cinsiyet eşitsizliği farkının yeniden açıldığı ve bir önceki yıllara göre gerileme olduğu belirtilmektedir. Türkiye 156 ülke içerisinde 133. sırada yer almaktadır (Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2021).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin 5. Amacı “...kadınlar ve kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmayı...” ve “...toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı...”

ön

görmektedir

(<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/goal-5-gender-equality.html>). Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. Maddesinde “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.”

denmektedir.

(https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf). Yaşayan her birey yasalar önünde eşit haklara sahip olmasına rağmen, kadınların, haklarını kullanması önünde büyük engeller ortaya çıkmaktadır. Bu engeller kadının kendini ifade etmesine ve kendini geliştirmesine izin vermemekte, kadınları yaşamın her alanında düşük konuma itmekte ve erkeklere bağımlı hale getirmektedir (Saraç, 2013). Daha demokratik ve sağlıklı toplumların oluşabilmesi için kadınların önündeki engellerin her alanda ve gerçek anlamda kaldırılması için yapılan çalışmaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

2.4. Toplumsal Cinsiyette Eşitlik ve Hakkaniyet

Toplumsal cinsiyette eşitlik; cinsiyeti ne olursa olsun her insanın, başta sağlık hizmetleri ve eğitim gibi önemli hizmetlere ulaşmada, birçok sosyokültürel alanda fırsatlara erişimde ve kaynakların kullanımında ayrımcılığa maruz kalmadan bu hakların eşit bir biçimde elde edilmesi anlamına gelmektedir (Saraç, 2013). Kadınların, kamusal alanda ve sosyal yaşamda yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilecek özgürlüğe sahip olması, beklentilerinin karşılanması, isteklerinin ve ihtiyaçlarının yerine getirilmesinde ayrımcılığa maruz kalmaması, hem kamusal hem özel alanda eşit yetkiye ve görünürlüğe sahip olması, yaşama eşit katılım sağlaması, yasalar çerçevesinde eşit muamele görmesi gerekmektedir (Akbaş, 2019).

Toplumsal cinsiyette hakkaniyet ise, eşitlikten ziyade, kadınları korumayı ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Kadınların toplumsal ve özel yaşamlarında korunması ve güçlendirilmesi için de erkeklerle eşit haklardan daha fazlasına ihtiyaç duyduğu açıktır. Bu noktada, pozitif ayrımcılık kavramı, yani dezavantajlı gruplara mensup bireylere verilen ekstra haklar, öne çıkmaktadır. Birçok ülke kadınların eğitim ve çalışma yaşamında desteklenmesini sağlayan pozitif ayrımcılığın eşitlik ilkesine ters düşmediğini kabul etmektedir. Pozitif ayrımcılık; kadınların gebelik ve doğum sonu izinleri, maddi kayba uğramama veya işini kaybetmeme gibi hakların elde edilmesi, kız çocuklarının eğitimi için burslarda öncelik sağlanması, kamu kurumlarında ve iş alanlarında kota uygulaması vb. konularda olumlu ayrımcılık, hakların ve desteğin sağlanmasını kapsamaktadır (Akbaş, & Şen, 2013).

Bir ülkenin tam manası ile demokratikleşmesi ve kalkınabilmesi için o ülkede yaşayan kadın erkek bütün insanların; hukuki, toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlara eşit katılımının sağlanması gerekmektedir. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women/CEDAW)'nin temelini bu kavram oluşturmaktadır (Akbaş, 2013). Kadınların para kazanabildiği, eğitimi istedikleri kadar alabildiği ve kendini geliştirmede daha başarılı olmaya başladığı günümüz bazı toplumlarında kadın- erkek arasındaki uçurum azalmakta, geleneksel aile yapısından yavaş yavaş sıyrılarak ev içi işler de dâhil iş/sorumluluk paylaşımı ve modern cinsiyet eşitliği gözlenmektedir (Saraç, 2013). Kadınların çalışma alanlarında oranlarının artması, eğitim düzeyinde artışlarla birlikte toplumda geleneksel

sorumluluk ve görevlerde kadın ve erkek arasında uçurumların kapanmaya başladığı gözlenmektedir (Özgen & Aytaç, 2013).

2.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler

Her toplumda, yaşadığı coğrafya ve döneme göre, onu yöneten iktidar ve siyasi gruplar olmaktadır. Bu grupların çıkarları doğrultusunda ortaya çıkan; kültürel yapıların, dini inançların ve toplumların benimsediği ideolojilerin etkisinde erkek egemen bir toplum algısı varlığını sürdürmektedir. Kadınlar ise bu ideolojiye boyun eğmek zorunda kalıp, kendilerine biçilen rolleri yerine getirirken üstlerine yüklenen sorumluluklar altında ezilerek, ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Toplumsal düzeyde eşitsizliğe karşı yapılan mücadele aslında kadın erkek arasındaki bir kavga değil, toplumda eşitlik arayanlar ile ataerkil sistemi elinde tutmak isteyenler arasında bir savaş olmuştur (Saraç, 2013). Toplumsal düzeydeki bu problemin devam etmesinde ise, ideolojilerin oluşturduğu algı içerisinde, kadınların bu durumu içselleştirmeleri de etkili olmaktadır (Belek, 2013).

Toplumda, eşitsizlik ve ayrımcılığa neden olan her oluşumun tek tek ele alınması ve bu rolleri etkileyen faktörlerin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Rollerini etkileyen temel faktörler; aile ortamı, yakın çevre ve arkadaş ortamı, okul ortamı ve öğretmenler, yaşanan çevrede inanç sistemlerini oluşturan kültür ve din olarak sıralanabilir.

Aile Ortamı: Toplumsal cinsiyet rolleri, aile üyelerinin çocuk tarafından rol model alınması ile başlamaktadır. Bu roller yakın çevre, komşu ve akrabalar, mahalle, köy, kasaba gibi kişinin sosyalleşmeye başladığı büyüdüğü ortamlar ve buralarda model alınan insanlardan öğrenilmektedir. Öğrenilerek oluşan toplumsal cinsiyet algısı kadın ve erkeğin yaşama dâhil olma şeklini, kadın ve erkeğin yaşamın hangi alanlarında ne kadar yer alması gerektiğini, nerelerde görünür olmalarını ve neyi temsil etmesi gerektiğini belirlemektedir (Özgen & Aytaç, 2013).

Çocuklar, kız ve erkek olma kavramını ilk model olan anne-babadan öğrenmeye başlamaktadır. Aile içerisinde ebeveynler(anne ve baba) kız ve erkek çocuklarına aynı şekilde davranmamaktadır. Ebeveynler, kız ve erkek çocuklarına farklı şekillerde hitap etmekte, farklı oyuncaklara yönlendirmekte, farklı renklerde giydirmekte, ceza ve kısıtlamalarda farklı muamele yapmakta, ödül ve övgülerde

farklı kelime ve iltifatlarda bulunabilmektedir. Bu durumda çocuklar kendilerine yapılan muameleye göre şekil almaya, kendilerini algılamaya ve benlikleri oluşmaya başlamaktadır (Akkaş, 2019; Yağan Güder & Güler Yıldız, 2016). Anne-babalar oğullarını toplumsal yaşama hazırlarken onlara; ağlamama, güçlü ve cesur davranma, kavgadan kaçmama, namustan sorumlu olma, ev işleri gibi kadınsı şeylerden uzak durma gibi erkeklik değerlerini öğretmekte, erkek birey yaşamı boyunca erkekliğini ispat etmek zorunda kalmaktadır. Kendilerini erkek çocuklardan değersiz görerek yetişen kız çocukları ise; okulda, iş yerinde siyasette kısaca toplumsal her alanda ikinci planda kalmakta, bu durumu normal olarak algılamaktadır (Yavuz, 2015). Çocuklukta öğrenilen yanlış tutum ve davranışlar erken dönemde düzeltilmediğinde bireyde kalıcı benliğin oluşmasına neden olmaktadır.

Arkadaşlar: Ergenlik döneminde tutum ve davranışları etkileyen diğer bir grup ise yakın arkadaş çevresidir. Ergenliğin ilk basamaklarında kız çocukları cinsiyet eşitlikçi tutum ve düşüncelere sahipken, ilerleyen zamanlarda bu durum değişebilmektedir. Erkek çocuklar ise daha geleneksel tutumlara sahip olmaktadır. Bu dönemde belirginleşmeye başlayan bedensel gelişmelere ve cinsel kimliğe bağlı olarak toplumsal beklentiler değişmektedir. Ergenlikte cinsiyet kimliği keşfi, ergenlerin cinsiyet rolü tutumlarını geliştirmektedir. Akran değerlendirmesine daha duyarlı olan gençler; gruba ait olma duygusu ile reddedilmekten ve dışlanmaktan kaçınmak için ortama uyum sağlamak ve kişilerin tutum ve düşüncelerini aktif olarak kabullenmek durumunda kalabilmektedir (Halimi vd., 2020).

Okul Ortamı ve Öğretmenler: Sosyolojik ve kültürel anlamda öğrenilen/öğretilen cinsiyete göre tutumlar ve roller değiştirilemez değildir. Öğrenilen rol kalıpları, döneme ve ortama göre tekrardan şekil almaktadır. Okul ve eğitim kurumları da bu rol kalıplarının sürdürüldüğü ya da değişimin yaşanabildiği ortamlardır. Okuldaki ortam, etkinlik, kültür, müfredat, öğretmenler ve yöneticilerin informal eğitim yöntemleri öğrencileri etkilemektedir. Okullarda açık müfredatta olmayan, okulun işleyiş biçimi, eğitimcilerin sözel ve davranışsal pratikleri de öğrenciye gizli mesajlar vermektedir. Bu mesajlar inançlar, değerler ve tutumlarla iletilmektedir. Öğretmenlerin kişisel tutum ve davranışları geleneksel cinsiyet rolleri izleri taşıyabilmekte, tutum ve davranışları kızları ve erkekleri farklı davranış kalıplarına sokabilmektedir. Kızlar ‘akıllı, uslu, başarılı’, erkekler ise ‘yaramaz, zeki, delikanlı’ gibi söylemlerle cinsiyetlerine göre kalıplar edinmektedir (Sayılan, 2012).

Okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara cinsiyetlerine göre oynayacakları oyunlarda seçici davranılmakta, öğrencilere okul içinde aktivite, görev veya ceza verirken, verilen sorumluluklar cinsiyete göre farklı olabilmektedir. Kızlara temizlik ve büro görevi erkeklerle güç ve düzen gerektiren taşıma işleri verilmesi gibi farklı sorumluluklar yüklenmektedir. Üniformalarda belirlenen farklı renklerden, sınıftaki oturma düzenine kadar gizli veya açıktan toplumun cinsiyetçi rolleri öğretilmektedir (Esen, 2013(b); Sayılan, 2012). Öğretmenler öğrencilerin ileriye yönelik meslek ve kariyer seçimlerinde yönlendirmeler yaparken bilinçli ve ya bilinçsiz bir şekilde cinsiyetlerine göre seçim ve öneriler de bulunabilmektedir (Sayılan, 2012).

Okullarda ders kitapları ve sınıflarda kullanılan araç gereçler de eğitimin bir parçasıdır ve her biri farklı bir mesaj içermektedir. Ders kitapları çocukların gelişimine yön vermekte, yaşama ve topluma dair farkındalık oluşmasını sağlamaktadır. Çocuklar; kitapların verdiği gizli açık mesajlarla hayatı ve toplumu, çevreyi ve dünyayı algılamaktadır. Ders kitaplarında sadece yazı değil görsel imgeler de bulunmakta hatta çocukların hayal dünyasına hitap ettiklerinden yazılardan daha çok şey ifade etmektedir. Kadın ve erkek rolleri ve cinsiyete göre uygun görülen meslekler ders kitaplarından öğretilmektedir (Kalaycı & Hayırsever, 2014; Yaylı & Kitiş Çına 2014; Esen, 2013(b); Kırbaçoğlu Kılıç & Eyüp, 2011; Gümüšoğlu, 2008).

Tutum ve davranışlar çocukluktan itibaren zamanla deneyim kazanarak öğrenilmektedir. Belli bir yaşa gelen bireyde oturmuş olan tutum ve davranışların değişebilmesi ve olumlu bilincin oluşturulması zor olduğundan, ilkokul çağından başlayarak eğitim kurumlarında ve okullarda toplumsal cinsiyette eşitlikçi tutumların öğretilmesi son derece önemlidir (Seçgin & Kurnaz, 2015).

Gelenek, Görenek, Din ve Toplumsal Kültür: Toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğe biçilen değerler bütünüdür. Biçilen bu değerleri etkileyen en önemli ve kuvvetli nedenlerden biri de insan düşüncesine ve davranışlarına yön veren kültürel değerler ve dini inançlardır. Kültür, din ve ahlak algısı kadına ve erkeğe olan bakış açısını etkileyerek toplumda cinsiyet eşitsizliğini oluşturabilmektedir (Karakaya, 2018; Kaya & Uysal, 2015; Gürhan, 2010). Din ve inanç; eğitim, sağlık, evlilik, vb. sosyal ve siyasal alanlar üzerinde etkili olmakta ve yaşamı şekillendirmektedir. Çoğu zaman dini ve ahlaki inançlar kültürel değerlerle içe içe girmektedir (Karakaya, 2018; Teke, 2018; Gürhan, 2010). Bir davranışın içinde inanç unsuru varsa o davranışın kabul görmesi daha kolay olmaktadır. Dini inanç sistemleri ile ataerkil

sistem birbirini beslemektedir. Aynı din ve inanca sahip farklı topluluklar olaylara farklı tutumlar sergilemekte, sosyal yaşamda algılar farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet rollerini sadece bir konu ile ele almak olayları kavramayı zorlaştırmaktadır. Dini kuralların teorik kısmının uygulamada farklılık göstermesi ile kadınlar hem dini inançlara göre hem kültürel inançlara göre, bazı dönemler hak edilen statüleri elde etmiş olsalar bile çoğu dönemlerde ayrımcılığa maruz kalmışlardır (Güven, 2018).

Totemizm, Hinduizm, Budizm, Konfüçyanizm gibi eski dinler ve tek Tanrılı dinler (Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet) cinsiyet konusunda erkek egemen düşünceyi devam ettirmektedir. Tarihte kadınlar günahkâr, köle, yılanı eş değer, zekâ seviyeleri düşük, erkekleri yoldan çıkararak günaha sokan, cadı, akılsız olarak nitelendirilmiş, ikinci sınıf muamelesi görmüştür. Tek Tanrılı dinlerden İslam dininin ilk yıllarında kadınların hakları korunmaya ve cinsiyette ayrımcılık yok edilmeye çalışılmış olsa da dini emirlerin yorumlanmasında kültürel etkilerin görülmesi ile kadınlar yine ikinci planda kalmıştır (Karakaya, 2018; Teke, 2018; Gürhan, 2010). Örneğin, İslam hukukuna göre cinsel suçlarda kadın ve erkeğe verilen suçlar eşit iken Osmanlı hukukunda dönemin ataerkil yapısı ve kanunları oluşturan hukukçuların hep erkeklerden oluşması durumu kadınların aleyhine çevirmiştir (Mutaf, 2017).

Sosyal yaşamda insan davranış, tutum ve düşüncelerinin şekillenmesinde kültürel inançlar, adet, gelenek, töre etkili olmuştur. Annelik rolünü yerine getirmeyen kadın, kız kıyafetleri giyen genç erkek, erkek mesleğinde çalışmak isteyen bir kadın toplum tarafından kınama ve tepkiye maruz kalmaktadır. (Ersoy, 2009). Erkek çocuğa verilen önem, onların soyun devamını sağlayacağı ve ocağı tüttürecek olması düşüncesinden gelmektedir. Kız çocuklarına ise verilen emeklerin başkasına kaptırılması olarak bakılmaktadır. Eskiden yapılan ve hala günümüzde de az da olsa görülen kadınların hamilelikleri zamanında doğacak çocukların cinsiyetine yönelik yorumlar ve kalıp yargılar, cinsiyet ayrımcılığını gizli de olsa yansıtmaktadır (Sancak & Alver, 2011).

2.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Yaşamına ve Sağlığına Etkisi ile Eşitsizliğin Doğurduğu Kadına Yönelik Şiddet

2.6.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Yaşamına ve Sağlığına Etkisi

Cinsiyet eşitsizliği kadın yaşamında birbirini etkileyen birçok soruna neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle yeterince eğitim alamamış ya da eğitim sürecini tamamlayamamış bir kadın çalışma yaşamında da geliri az işlerde çalışmak zorunda kalarak yoksulluk çekmektedir. Yoksulluğun ve düşük eğitimin bir sonucu olarak sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanmada geri kalmaktadır. Kadınlar her alanda dezavantajlı konumda olmakta, bu dezavantajların sonucu olarak şiddete maruz kalabilmekte ve hatta hayatını kaybedebilmektedir (Kökten Yıldırım, 2018).

Cinsiyet ayrımcılığı yaşanan toplumlarda kadının, üreme sağlığı hizmetleri başta olmak üzere, sağlık kuruluşlarına gitmesinde ve sağlığı ile ilgili konularda kendi özgür iradesi ile karar almasında problemler yaşamaktadır. Üreme ile ilgili sağlık sorunları kadınlarda, erkeklere oranla üç kat fazla görülmektedir. 15-44 yaş grubu kadınlarda hamilelik ve doğuma bağlı sağlık problemleri diğer hastalıklara oranla onda üçünü oluşturmaktadır (Başar, 2017). Kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamakta fakat daha kalitesiz bir yaşam sürmekte ve daha fazla hastalıkla mücadele etmektedir (Bal, 2014).

Kadın olmanın dezavantajını yaşayan kadınlar hem fiziksel hem de ruhsal problemler yaşamak zorunda kalmaktadır. İstenmeyen gebelikler, adölesan anneliğin ve çocuk yaşta evliliğin fiziksel ve psikolojik yaraları, depresyon, benlik saygısı kaybı, kendine zarar verme ve intihar, kadın bedenine yapılan dış genital mutilasyon vb. uygulamaların sonucunda enfeksiyon riskleri gibi kadın yaşamını ve sağlığını olumsuz etkileyen durumlarla karşılaşmaktadır (Bükecik & Özkan, 2018). Cinsellik çoğu kültürde bahsi bile geçmeyen konular olduğundan cinsel yolla bulaşan hastalıklar başta olmak üzere kadınlar genital hastalıklar durumunda utanma, çekinme, ayıp ve yasak sayılma korkusu ile sağlık hizmetlerine başvurmada geç kalmakta veya hiç gitmemekte/gidememektedir (Bal, 2014). Kız çocuklarına uygulanan cinsiyet ayrımcı davranışlardan biri olan cinsiyet seçimi ve kız çocuklarının istenmeyip diri diri mezara gömülmesi gibi uygulamalar tarihte görülmüştür. Günümüzde ise gebelik sürecinde anne karnındaki bebeğin kız olması

nedeniyle istemli düşükler yapılmaktadır. Kız çocuklarının ve kadınların cinselliğini azaltmak, evlilik çağından önce bekâreti korumak amacı ile kadın dış genital organına ağır hasarlar veren uygulamalar yapılabilmektedir (Bükecik & Özkan, 2018; Bal, 2014).

Kadın Cinayetleri: Kadın yaşamını etkileyen en önemli sorunlardan biri kadın cinayetleridir. Sadece kadın olduğu için ve nefretle işlenen cinayetler ‘Femisid’ olarak tanımlanmaktadır. Femisid kavramını Özer ve arkadaşları şu şekilde tanımlamaktadır. “*Femisid; embriyodan cenine, bebekten çocuğa, erişkinden yaşlıya kadar tüm kadın cinsiyetteki bireylerin sadece cinsiyetlerinden dolayı ya da toplumsal cinsiyet kimliği algısına aykırı eylemleri bahane edilerek, bir erkek tarafından ya da erkeğin motivasyonu ile bir kadın veya çocuk tarafından öldürülmesi ya da intihara zorlanmasıdır. Femisid bir nefret suçudur.*” Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kadın cinayetlerinin en temel nedeni kadın düşmanlığıdır ve töre-namus algısı, cinsiyet seçimi vb. bahanelerin arkasına saklanılmaktadır (Özer vd., 2016).

Kadın cinayetleri kadına yönelik şiddetin en yıkıcı boyutudur. Öldürme güdüsü kültürden, sosyal çevreden ve politikadan etkilenmektedir. Ataerkil kültürde erkek kadına baskı uygulayarak hâkimiyetin kendi elinde olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu hâkimiyetin elinden alınma tehlikesi ortaya çıktığında ise kadını, şiddet uygulayarak kontrol altında tutmaya çalışır, bu durum kadının ölümüne kadar gidebilmektedir. Cinselliği kontrol altında tutulamayan kadınlar namus algısı ve töre adına cezalandırılmakta ve yaşamlarını kaybetmek zorunda kalmaktadır (Yıldırım, 2018; Vargün & Tekin, 2012).

Kadın cinayetleri genellikle aile içi şiddetin çok olduğu ve anlaşmazlıkların kalıcı olarak çözülemediği ailelerde görülmektedir. Kadın cinayetlerinde en çok kullanılan yöntemler; ateşli silah kullanma, kesici alet kullanma, boğma ve darp olarak sıralanabilir. Öldürme sebebi ise tartışma, boşanma-boşanma talebini reddetme, namus ve aldatma olarak sıralanmaktadır. Katilin kadına yakınlık derecesine bakıldığında kurbanların; sırası ile kocası, sevgilisi, eski kocası, tanıdık biri tarafından öldürüldüğü belirtilmektedir (Yıldırım, 2018; Uluç & Ulaş, 2016).

Kadın cinayetlerinde, kadının eğitim seviyesinin düşük olması risk faktörleri arasındadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe ve iş istihdamında desteklendikçe kadınların kendilerini ifade etme ve koruma olasılıkları yükselmektedir. Kadın cinayetlerini

iletişim bozukluğu, empati kuramama, öfke kontrolünde sıkıntı yaşama gibi aile içinde ve yakın ilişkilerdeki iletişim sıkıntıları, alkol ve madde bağımlılığı vb. durumlar tetiklemektedir. Cinayet işleyen olarak erkeklerin eğitim seviyesi, iş istihdamı ve ekonomik sıkıntılardaki iyileşmeler kadına yönelik şiddeti ve cinayetleri azaltacağı düşünülmektedir (Erden & Akdur, 2018).

Adölesan Gebelikler ve Çocuk Gelin Sorunu: Çoğu ailede kadınlar ve kız çocukları kendi hayatları hakkında söz sahibi olamamaktadır. Kıran (2017)'ın da dikkat çektiği gibi, çocuk hakları birçok bildiri ve sözleşmede güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik yapılan ilk sözleşme olan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924) "*çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksinimi...*" olduğunu ve çocukların her türlü istismara karşı korunması gerektiğini belirtmiştir. Adölesan gebelik çocuklara yönelik yapılan en ciddi istismar olarak görülmektedir. O yıllardan günümüze adölesan gebelikler ve kültürel sorun olan çocuk gelinler sorunu azalmaya başlamış olmasına rağmen hala büyük bir problem olmaya devam etmektedir (Kıran, 2017).

Eğitim Fırsatlarına Erişimde Engeller: Eğitim, iyi bir iş ile maddi olanakları elde etmek ve kaliteli bir yaşam sürmek yolunda ilk adımdır. Eğitim ve öğretimini tamamlayamayan kadın kaliteli bir meslek/iş hayatına girememekte, ekonomik olarak güçlenememekte ve yoksullaşmaktadır. Eğitimi ve ekonomik gücü olmayan kadın ise kendine uygulanan şiddet karşısında savunmasız kalmaktadır (Şimşek, 2011).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği görülen toplumlarda, kız çocukları eğitim fırsatlarına erişimde erkeklere göre geri kalmaktadır. Eğitim fırsatını yakalasa bile kız çocukları erkek çocuklarına göre daha başarısız olabilmektedir (Guiso vd., 2014). Bu durum eğitimin her aşamasında görülmekte, kadınlar akademik alanlarda da sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Erkek akademisyenler aile ve eşlerinden destek alabilmekte, kadın akademisyenler ise ev içi rollerini yerine getirebildikten sonra akademik alanda ilerlemesine devam edebilmektedir (Poyraz, 2013).

Namus Algısındaki Tarafılık: Toplumsal cinsiyet rolleri gölgesinde kalan kadının yaşamını ve sağlığını etkileyen önemli sorunlardan biri namus algısıdır. Erkekler için namus, onursal bir mesele olarak görülmektedir. Ancak erkekler kendi yaşam

tarzlarının “namuslu” olmasından çok, himayeleri altında gördükleri kadınların (en başta eş, kız evlat ve kız kardeş) namuslarının korunuyor olmasına önem vermektedir. Erkeğin aksine kadının evlilik dışı ilişkiye girmesi, çok gezmesi hatta başka erkeklerle konuşması namussuzluk olarak algılanmaktadır. Cinsel ve ahlaki saflığını koruyamamış kadın cezalandırılmayı hak etmekte şiddet ve cinayetler kadını terbiye eden araç olarak kullanılmaktadır (Güneri & Şen, 2018; Gürsoy vd., 2016; Topalak & Yazıcı, 2014). Maalesef bazen aileler bu davranışları benimsemekte, toplum bu davranışları desteklemekte ve çocuklar bu inanışla yetişmektedir.

İş İstihdamında Sorunlar ve Ekonomik Bağımlılık: Kadın yaşamını etkileyen en önemli sorunlardan biri de kadının yeterli ekonomik gücünün olmaması veya iş istihdamı ve çalışma alanlarında erkeklerden çok çok geride kalmış olmasıdır. Kadınlar, birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da, ataerkilliğin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gölgesinde kalarak iş hayatına erkekler kadar girememektedir. Kadınlar ev içerisinde anne ve eş olma rolleri gereği çocuk ve ailenin diğer üyelerinin bakımı, yemek yapma, temizlik ile ilgilenme gibi en az ev dışında çalışan erkek kadar gayret etmekte fakat yapılan işi kadının doğal görevi sayıldığından hiçbir maddi değeri olmadığı düşünülmektedir. Dışarıda çalışan kadınlar için durum daha zordur. Eve geldiklerinde evdeki işlerin sorumluluğu yine onlarda olmaktadır. Bu sebeple kadınlar bu ağır yükü hafifletmek adına çalışma saatleri daha kısa, yorucu olmayan, buna bağlı olarak, maddi getirisi ve statüsü düşük belli meslek gruplarını seçmek zorunda kalmaktadır (Özçatal, 2011). Küçük yaşta çocukları olan ve çocuklarını işe giderken bırakabilecek yeri olmayan çalışan anneler sıkıntı yaşayabilmektedir. Bu problemi gidermek için bebek bakım evi olan işyerleri kadınların çocuk bakımı yükünü hafifletmekte ve kadınların daha sağlıklı çalışma koşullarına sahip olmalarını sağlamaktadır (Pekel, 2019).

Yoksulluk: Kadınlar yoksulluktan, erkeklerden daha fazla etkilenmektedir. Birleşik devletlerde yapılan çalışmalar sonucunda, yalnız yaşayan ve tek başına ebeveyn olan kadınların daha yoksul olduğu ifade etmek amacıyla “Yoksulluğun kadınlaşması” tanımı ortaya çıkmıştır. Kadın yoksulluğunu belirleyen iki önemli ölçüt, kadının çalışma ve iş istihdamındaki yeri, eğitim alma haklarından ne derecede faydalanabildiğidir. Kadınların erkeklere göre daha yoksul olmasının en önemli nedenleri; çalışma yaşamına katılımı daha geride olmaları, eğitim fırsatlarından eşit yararlanamadıkları için mesleki alanda kendilerini yetiştirememeleridir. Bunun

sonucunda kadın, iş piyasalarına girse bile düşük ücretlerde ve kayıt dışı çalışmak, ev içinde veya tarla/bahçede ücretsiz çalışmak ve elde ettikleri gelirden yeteri kadar faydalanamamak gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Eğitim alamamanın kadınları yoksullaştırmakla kalmadığı kadın yoksulluğunu sürekli hale getirdiği görülmektedir. Özellikle yoksul ailelerde eğitimden faydalanma önceliği erkek çocuğa verilmekte ve kadınlar cinsiyet ayrımcılığı yaşamaktadır. Böylelikle kadın yoksullaşmakta, yoksullaşan kadın erkeğe bağımlı hale gelmektedir (Şener, 2009, Buvinic, 1998). Son tahlilde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın yoksulluğunu besleyen ana damar olmaktadır. Daha refah bir toplum ve dünya için kadınların sayılan tüm eksikliklerinin giderilmesi, yoksulluklarının ortadan kaldırılması ve onlara kaliteli yaşam şansı verilmesi şarttır (Buvinic, 1998).

2.6.2. Kadına Yönelik Şiddet

2.6.2.1. Şiddetin tanımı

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti; “yaralanma, ölüm, psikolojik zarar veya kayıp ile sonuçlanan, kişinin kendisine, başka bir kişiye, bir gruba veya topluluğa karşı fiziksel şiddet ve gücün tehdit veya fiili olarak kasıtlı kullanımı” şeklinde tanımlamaktadır (DSÖ, 2020; Güleç vd., 2012). Türk Dil Kurumuna(TDK) göre ise şiddet; “Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma” ve “Duygu ve davranışta aşırılık” olarak tanımlanmaktadır (TDK). “Karşıt görüş” kavramı ise siyasi görüş, spor taraftarlığı, kadın erkek farklılığı gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır (Çakmak & Çelik, 2016).

Şiddet olgusu, büyük çapta öfke ve düşmanlık duygusun bastırılmaması sonucunda duygunun davranışa dönüş biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk, eğitimsizlik, kötü aile ortamları, kişinin takıldığı ortamların şiddete yatkın olması, bireylerde var olan bazı hastalıklar, medya organlarının şiddeti verme biçimi vb. birden fazla toplumsal ve bireysel problemler şiddeti beslemektedir (Bilican Gökkaya, 2011). Şiddet eski çağlarda da görülmüş, savaş, farklı olan grupların toplu kıyımı, cadı avı gibi genellikle de kadınların daha çok etkilendiği olaylar yaşanmıştır (Bilican Gökkaya, 2011; Dişsiz, 2008).

Şiddetin sonucunda birçok sağlık sorunu görülmekte, maddi ve manevi kayıplar yaşanmakta, mağdur olanlar fiziksel, mental ve ruhsal hastalıklara ve sekellere maruz kalmakta, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara bulaşma,

beslenme problemi yaşama gibi sorunlar görülmektedir (Köktan, 2018; Ekici & Duran, 2018; Bilican Gökkaya, 2011; Dişsiz, 2008).

2.6.2.2. Kadına yönelik şiddetin tanımı

Kadına yönelik şiddet geçmişten günümüze kadar her dönemde görülmüş ve halen devam eden evrensel bir sorundur. Birçok ülkede kadına yönelik şiddet küçük ama sosyal açıdan zor bir konu olarak algılandığından halen iyileştirilemeyen önemli problemlerden biridir (Semahegn vd., 2019). Kadına yönelik şiddet; kadına verilen hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasından, fiziksel olarak darp etmek, duygusal olarak küçük düşürücü her hareket, sözle rencide etmek, ekonomik olarak kısıtlamak, kendini geliştirmesine izin vermemeye kadar, eşitsiz güç ilişkilerinden doğan her türlü kötü muamele olarak tanımlanmaktadır (Köktan & Yıldırım, 2018).

Şiddet, kadınlar için kısa ve uzun vadeli ciddi fiziksel, zihinsel, cinsel ve üreme sağlığı sorunlarına neden olmakta, toplumlar için yüksek sosyal ve ekonomik maliyetlere yol açmaktadır. Cinayet veya intihar gibi ölümcül sonuçlara, istenmeyen gebeliklere bağlı düşüklere, jinekolojik sorunlara ve HIV dahil cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara, depresyona, travma sonrası stres bozukluğuna ve diğer anksiyete bozukluklarına, uyku güçlüklerine, yeme bozukluklarına, baş ağrısı, sırt ağrısı, karın ağrısı, gastrointestinal bozukluklar, sınırlı hareketlilik ve genel sağlığın kötüye gitmesi vb. sağlık sorunlarına, hamilelikte yakın partner şiddetine maruz kalmaya, düşük yapma, ölü doğum, erken doğum ve düşük doğum ağırlıklı bebeklere neden olmaktadır (DSÖ, 2020).

Dünyanın birçok yerinde kadınlar günlük yaşamın her alanında şiddet ile sürekli karşı karşıya kalmaktadır. Kadınlar evde aile içi şiddete maruz kalmakta, namus cinayetlerinin mağduru olmakta, iş yerlerinde psikolojik şiddetle karşı karşıya kalmakta, bazı toplumlarda kadınların seyahat veya yerleşim gibi temel hakları bile elinden alınmakta, istemedikleri biri ile evlenmeye zorlanmakta, araç sürmelerine, oy kullanmalarına, hatta çalışmalarına bile izin verilmemektedir (Aytaç, 2016; Aytaç, 2013). Kadınların özgür iradeleri ile kendi yaşamları hakkında karar vermelerinin engellenmesi sosyal, kamusal ve özel alanda söz hakkını kaybetmelerine neden olmaktadır. Uzun süre yakın eş/partner şiddetine maruz kalan kadın kendi kişiliğine değer verememekte, kendini eksik ve yetersiz hissetmekte, kendi ayakları üzerinde duramamakta, cesareti ve maddi gücü olmadığı için de şiddet uygulayan kişiden ayrılamamaktadır (Köktan & Yıldırım, 2018).

Kadına uygulanan şiddet çeşitleri; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, yakın eş/partner şiddeti olarak sınıflandırılmaktadır (Tanrıverdi & Şıpkın, 2008).

Fiziksel Şiddet: Kadın bedenine zarar veren vücut bütünlüğünü bozan, kadını sakat bırakan veya yaşamını kaybetmesine neden olan şiddetin tümü fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Silah ve ya kesici aletle yaralama, tekmeleme, yumruklama, vurma, eşya fırlatmak vb. şekilde yaralayarak korkutma ve sindirme girişimleri, kadın söz dinlemediğinde, çocuklara bakmadığında, yemek ve ev işleri ile ilgilenmediğinde fiziksel şiddet terbiye aracı olarak uygulanmaktadır (Köktan & Yıldırım, 2018; Kandemirci & Kağnıcı 2014; Yetim & Şahin, 2008).

Cinsel Şiddet: Kadının kendi eşi/partneri dahi olsa istemediği halde cinsel ilişkiye zorlama, söz ile taciz etme, cinsel kimliği ile alay etme, kadına istemediği şekilde tensel temas kurma, zorla ya da başka bir şekilde vulvanın veya anüsün bir penis, başka bir vücut parçası veya nesne ile zorla penetrasyonu cinsel şiddeti içermektedir (DSÖ, 2020; Köktan & Yıldırım, 2018; Kandemirci & Kağnıcı, 2014). Kıskançlık ve kadını sadakatsizlikle suçlamak, ceza amacıyla cinselliği kullanmak, başka kadınlara ilgi göstermek, kadını istemediği cinsel pozisyonlara zorlamak ya da başka biri ile para karşılığı cinsel ilişkiye zorlamak da cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Yetim & Şahin, 2008).

Psikolojik Şiddet: Kadına bağırma, hakaret etme, onu aşağılama ve küçük görme, kendisini yetersiz hissettirme, suçlama, kadının kendi adına karar vermesini engelleme, dışarı çıkmasını istememe, vb. benlik duygusunu bozan, depresyona girmesine ve hatta ruhsal sıkıntıların oluşmasına neden olan şiddetin her türlü psikolojik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kadını sevgiden, şefkatten, ilgiden yoksun bırakma, onu görmezden gelme duygusal olarak bir eziyettir. Kadının gelenekleri, kültürü ve dini inançları ile alay etme ya da bu konularda ona engel olma, maddi ve manevi destekçileri olan aile yakınları ve arkadaş çevresi ile görüşmesini engelleme, kadını evden atma veya eşin/partnerin evi terk etmesi psikolojik şiddet türüne giren kadına yapılan eziyetlerdir (Köktan & Yıldırım, 2018; Kandemirci & Kağnıcı, 2014; Yetim & Şahin, 2008).

Psikolojik şiddette, kadının kendi başına birey olarak karar verme yeteneğini engellemek ve kadını yalnızlaştırmak amacı ile eziyet uygulanmaktadır. Kadını kontrol altında tutmak için kadının tek başına gezmeye ve alverişe gitmesine izin

vermeme, kadının erkek misafirlerle oturmasına izin vermeme, komşuları ile görüşme veya eve misafir çağırma için kadını eşinden izin almak zorunda bırakma, kıyafetlerine karışma, aldatmakla suçlama, kadını, sağlık kuruluşlarına gidebilmesi için bile izin almak zorunda bırakma, sosyal medya hesaplarını kontrol etmek vb. eziyetler yapılmaktadır (Cem Ersoy, Hünler & Namer, 2017).

Ekonomik Şiddet: Kadının emeğine, kazancına ve kazanma gücüne el koymak, gelecekteki kazanma ve ekonomik güvencesine engel olabilmek için onu bilgisiz bırakmak, başlık parası için satmak, evdeki bütçeden habersiz bırakmak, boşanmadan sonra nafaka vermemek, kadına gerektiği kadar para vermemek gibi kadını ekonomik anlamda zorda bırakacak her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu durum sadece aile içi bir mesele olmayıp devletin de kadını her türlü konuda desteklemesi gerekmektedir (Bilican Gökkaya, 2011).

Aile içinde ev işlerinden sorumlu, dışarıda çalışmayan kadınlar ekonomik olarak erkeklere bağımlı ve ücretsiz işçi konumunda olmaktadır. Dışarıda çalışan erkek eve ekonomik gelir getiren konumdadır ve paranın harcanması erkeğin sorumluluğundadır. Kadınlar ise kendilerine verilen harçlıkla idare etmek zorundadır. Bu durumda kadın hem gelirinin ne kadar olacağını bilememekte hem de elinde olan parayı nereye harcaması gerektiğine de özgür bir şekilde karar verememektedir (Köktan & Yıldırım, 2018; Kandemirci & Kağnıcı, 2014).

Çalışan kadınların ise harcamaları sürekli denetlenmekte ve kazandığı gelire; eş, erkek kardeş veya baba tarafından el konulmaktadır. Eğer evde çocuk veya bakıma muhtaç bireyler varsa bunların bakımı kadın görevi olarak dayatılarak çalıştığı işini bırakmasına sebep olmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığının yapıldığı toplumlarda ve ailelerde kadın, bahsedilen bu dezavantajlı durumlara düşerek, ekonomik ihmale ve istismara maruz kalmakta ve ekonomik şiddete uğramaktadır (Köktan & Yıldırım, 2018).

Yakın Eş/ Partner Şiddeti: Yakın eş/partner şiddeti, şu anki eş/partner veya eski eş/partner tarafından fiziksel saldırganlık, cinsel baskı, psikolojik istismar ve kontrol edici davranışlar dahil olmak üzere fiziksel, cinsel veya psikolojik zarara neden olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2020).

Şiddetin en çok yaşandığı yer ev ortamı olmakta, en çok yakın eş/partner tarafından şiddet görülmektedir. Ev içi şiddetin sürekli olması ve en yakın kişi

tarafından uygulanıyor olması, kadının maddi olarak eşine bağımlı olması, şiddete katlanmasına neden olmaktadır. Eşler arası ilişkide sorunlar, yoksulluk, psikolojik rahatsızlıklar, ailelerin problem oluşturması, kadının ekonomik olarak daha fazla para kazanıyor olması kıskançlık gibi sorunlar aile içi şiddete sebep olabilmektedir. Şiddetle baş etme yöntemi olarak kadınlar genellikle sessiz kalmayı tercih etmekte, karşılık verdiklerinde şiddeti tekrar yaşamak zorunda kalmaktan korkmaktadır. Yardım alsalar ve eşe uzaklaştırma verilse bile eş evden gitmek istemediğinde uzaklaştırma gerçekleşmemekte, kadın gitmek istediğinde gidecek yeri yoksa daha büyük problemlerle karşılaşmaktan çekindiği için bir çözüm bulamamaktadır. Sonuç olarak duruma itaat etmek kadın için bir bakıma şiddetle baş etme yöntemi olmaktadır. Ataerkil toplumlarda kadınlar çoğunlukla şiddeti hak ettiğini düşünebilmektedir. Kadının aile ve evlilik ile ilgili değerleri, şiddet gördüğü zaman önlemler almasını engellemektedir (Kandemirci & Kağnıcı, 2014).

2.6.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Ataerkil toplumların hemen hepsinde erkeğin kadına uyguladığı şiddet haklı görülmüştür. Dahası, kadın ve aile üzerindeki kontrolü sağlamak için yasalarla desteklenmiştir (Dişsiz & Hotun Şahin, 2008). Tarihin en eski şiddet bulgularında da kadın kafatası kırığının erkek kafatası kırığına oranla daha yüksek olması, kadına yönelik şiddetin, cinsiyet eşitsizliği sonucu oluştuğunu düşündürmektedir (Erim & Yücens, 2016).

Kadına yönelik şiddetin en önemli nedenleri arasında; düşük eğitim seviyesi, anti-sosyal kişilik bozukluğu, alkol kullanımı, birden fazla partnere sahip olmak, partnerleri/eşleri tarafından sadakatsizlik şüphesi, aile onuruna ve cinsel saflığa olan inançlar, erkeğin cinsel hakkına ilişkin ideolojiler, cinsel şiddete karşı zayıf yasa ve yaptırımlar, erkeklere daha yüksek statü veren toplum normları ve kadınların ücretli istihdama erişiminin düşük düzeyde olması sayılabilir. Sayılan durumlarda kadına yönelik şiddet riski önemli derecede artmaktadır (DSÖ, 2020; Semahegn vd., 2019; Roberts, & Price, 2019; Schafer & Koyiet, 2017; Krause, Gordon-Roberts, VanderEnde, Schuler & Yount, 2016; Fırat, 2016; Güleç vd., 2012).

Ataerkil toplumlarda kadına yönelik şiddet, erkeklere sağlanan bir ayrıcalıktır. Kültürel ve politik yollarla, alenen veya üstü kapalı olarak öğretilmektedir. Bu toplumlarda erkeklere, güçlü ve saldırgan, kadınlara ise itaatkâr, pasif olmaları

benimsetilmektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki tüm yapılar, bu duruma uygun olarak düzenlenmiştir ve kadına yönelik şiddet sürekli olarak devam etmektedir. Bu durum ise toplumlarda şiddet görülme oranını yükseltmektedir (Körükçü, Öztunalı Kayır& Kukulu, 2012; Jewkes, Flood & Lang, 2015; Krause vd., 2016; Çelik, 2016). Güç ve iktidarı her zaman elinde tutmak isteyen erkekler toplumsal cinsiyet rolleri tehdit edildiğinde ise kadına yönelik şiddeti savunma mekanizması olarak kullanmaktadır (Gündüz, Aktepe & Çalaşoğlu,2018; Rousseau-Jemwa, Hendricks & Rehse, 2016).

Erkeklerin yaşamları boyunca karşılaştıkları olumsuz deneyimleri, ailelerin yanlış yetiştirme tarzları ve ilgi eksikliği, öfke kontrol sorunları, yaşamlarındaki başarısızlıklar, ilişkilerdeki iletişim eksikliği, özlük kaygısı, istihdam eksikliği, düzensiz işlerde çalışma, kadına yönelik şiddete neden olmaktadır (Ekici & Duran 2018; Schafer & Koyiet, 2017; Özkazanç & Yetiş, 2016). Yine erkeklerin şiddete meyilli olmasının bazı nedenleri; beyin işleyişinde etkili olan kimyasal, hormonal süreçler, genetik miras, bireyin zihinsel durumu, psikopatolojik sendromlar, içgüdüsellik, egosantrizm, zekâ düzeyi, zihinsel hastalıklar, kişilik bozuklukları ve öfke sorunları olarak da sıralanabilmektedir (Roberts & Price, 2019; Dagirmanjian vd., 2017; Çakmak & Çelik, 2016;). Erkeklerin çocukluk ve gençlik döneminde aile içi şiddete maruz kalmaları ve/veya tanık olmaları, cinsel istismara uğramaları ya da erken yaşta ebeveyn kaybı yaşamaları güven duygularını zedelemekte ve bu erkekler saldırgan davranışa yönelebilmektedir (Roberts & Price 2019; Karataş, 2017; Özkazanç & Yetiş, 2016; Zinnur, 2012).

Kadının şiddete bakış açısını; yaşadığı kültür, mevcut yasal düzenlemeler, kadının eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu etkilemektedir (Güler, 2005). Sadece erkekler değil aynı zamanda birçok kadın; erkekleri kızdırdıklarında, çocuklarla ve evle ilgilenmediklerinde, cinsel ilişkiyi ret ettiklerinde, eşinin sözünü dinlemediklerinde veya karşılık verdiklerinde kendilerine uygulanan şiddeti ceza olarak algılamakta, hatta haklı görmektedir (Büyükyılmaz & Demir, 2016; Krause vd., 2016; Dönmez, Şimşek & Günay, 2012; Dişsiz, 2008). Kadınlar, çoğunlukla aile içi şiddetin kurbanları olmakta, aile içinde yaşanan olaylar ve şiddetin özel alana girdiği düşüncesi, şiddet gören kadının bu durumdan utanması ve eşi veya büyüklerinden korkması nedeni ile kimse ile paylaşamamaktadır (Roberts & Price, 2019; Dişsiz, 2008).

Ataerkil düzenin işleme için kadının baskılanması ve güçsüz yetiştirilmesi gerekmektedir. Kadınları ezen bu sisteme, bazı kadınlar da erkekler kadar bağlıdır. Bu sistemde yetişen kadınlar, ezilerek baskı görerek yaşamış olsalar da, aynı ayrımcılığı kendi çocuklarında da yapmakta erkek evlatlarını her zaman daha üstün görmektedir. Bazen de kadınlar kadın olmalarından dolayı elde edemedikleri gücü ya yaşlılıkta ya da kayıncıvalide olunca elde ettiklerinde zayıf olan diğer kadınları ezerek ve gücünü göstermek isteyerek kadına karşı eşitsizliğin ve şiddetin uygulayıcısı konumuna geçmektedir (Yavuz, 2015). Sonuç olarak toplumdaki kadın ve erkek her bireye; kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalık ve toplumsal cinsiyette eşitlik bilincinin kazandırılması için, şiddete neden olan bütün etmenlerin ele alınması ve gerekli çalışmaların bu nedenlere göre hazırlanması gerekmektedir.

2.6.4. Kadına Yönelik Şiddette İlişkin Güncel Veriler

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)' nün 80 den fazla ülkeden topladığı verilere dayanarak hazırladığı Kadına Yönelik Şiddetin Küresel Ve Bölgesel Tahminleri Raporu'nda kadınların %35'inin eşleri veya partneri tarafından şiddete maruz kaldığı ve kadın cinayetlerinin %38'inin eşleri tarafından işlendiğini belirtilmektedir (DSÖ, 2020; Şengül & Ergöner 2017). DSÖ'nün yakın partner şiddetine ilişkin yaygınlık tahminleri; yüksek gelirli ülkelerde %23,2, Batı Pasifik bölgesinde %24,6, Doğu Akdeniz bölgesinde %37 ve Güneydoğu Asya bölgesinde %37,7 arasında değişmektedir (DSÖ, 2020).

Gracia (2019)'nın iletğine göre Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından kadına yönelik şiddet üzerine yapılan bir Avrupa Birliği (AB) anketinde, 28 AB üye ülkesinde yakın partner tarafından yaşam boyu uygulanan fiziksel ve/veya cinsel şiddetin ortalama yaygınlığı %13 ile %32 arasında değişmekte olduğu, ortalama oranın ise %23 olduğu belirtilmektedir. Raporda; AB'de kadına yönelik şiddette başı İskandinav ülkelerinin çektiği, AB'deki en yüksek yakın partner şiddeti yaygınlığının %32 ile Danimarka'da görüldüğü, Danimarka'yı %30 ile Finlandiya ve %28 ile İsveç'in izlediği belirtilmektedir (Gracia vd., 2019).

Dünya Ekonomik Forumu'nun yayımladığı 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu' unda 156 ülke temel alınarak cinsiyet eşitsizliği raporlanmıştır. Cinsiyet eşitsizliğinin (farkının) sağlık hizmetlerine erişimde %96, eğitime erişimde %95, ekonomiye katılım %58 ve siyasi güçlendirme konusunda %22 oranda kapandığı

belirlenmektedir. 2021 raporuna göre pandemi nedeni ile kadınların sağlık sorunları ve ekonomik krizden erkeklerden daha fazla etkilendiği ve kapanmış olan eşitsizlik farkının yeniden açıldığı ve bir önceki yıllara göre gerileme olduğu belirtilmektedir (Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2021).

Brezilyada Hastalık Bildirim Bilgi Sistemine, 2011-2017 yılları arasında yapılan şikayetlerde, kadınların %62,4'ünün yakın partner/eş tarafından şiddete maruz kaldığı, en çok bildirilen şiddet türlerinin ise; fiziksel şiddet (%86,6), psikolojik şiddet (%53,1), cinsel şiddet (%4,8) ve istismar olduğu belirtilmektedir. Yaş, eğitim durumu, hamilelik, şiddetin ev ortamında daha çok olması ve alkol tüketimi şiddet ile ilişkilendirilmektedir (Mascarenhas vd., 2020).

Semahegn ve ark. (2019)'nın sistematik inceleme ve meta-analiz çalışmasına göre kadınların %55'nin, yaşam boyu en az bir kez yakın partner/eş şiddetine maruz kaldığı, %39'unun fiziksel, %45'inin psikolojik ve %20'sinin cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca hali hazırda birlikte oldukları yakın partner/eşlerinin şiddetine maruz kalan kadın oranı %38 olup, %25'nin fiziksel, %30'unun psikolojik ve %7'sinin de cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir. Kadınların yarısı şiddete yaşamları boyunca en az bir kez maruz kalmakta ve üçte biri şiddeti halen yaşamaktadır (Semahegn vd., 2019).

Gündüz ve ark. (2018)'nin ilettiğine göre Karal ve Aydemir (2012) tarafından yapılan çalışmada, dünya çapında şiddete maruz kalan kadınların ülkelere göre oranlarına bakıldığında Etiyopya'da %71, Uganda'da % 70, Bangladeş'te %62, ABD'de %55, Zambiya'da %48, Tayland'da %47, Kolombiya'da %44, Peru'da %42 ve Türkiye'de %42 olduğu belirtilmektedir. Türkiye'nin, ilk sıralarda yer almamakla birlikte, kadına yönelik şiddet olaylarının yüksek olarak yaşandığı ilk on ülke arasında olduğu belirtilmektedir (Gündüz vd., 2018).

Türkiye'de ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2008 raporuna göre; hayatının belli bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %39, cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15, duygusal şiddete maruz kalan kadın oranı % 44, fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranı % 42, kentte fiziksel şiddet oranı %38, kırdaki %43, en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı %55,7, yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %48,5 olarak belirtilmektedir. Aynı çalışmanın 2014 yılı verilerine göre ise fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %36, cinsel

şiddete maruz kalma oranı %12, duygusal şiddet oranı %44, fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranı %38, kentte fiziksel şiddet oranı %35, kırdada %37,5, en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı %43, yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %44 olarak belirtirken şiddet görme oranının en çok olduğu bölge Orta Anadolu'dur (AÇSHB, 2020; Çalışkan & Çevik, 2018).

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Raporu verilerine göre, 2020 yılında 300, 2019 yılında 474, 2018 yılında 440 kadının cinayete kurban gittiği bildirilmektedir.

KAMER(Kadın Merkezi) Vakfı'nın Kadın Hakları İnsan Haklarıdır projesi çerçevesinde; Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde 23, Karadeniz Bölgesinde 3 ilde, toplam 26 ilde yürüttüğü çalışma raporuna göre ulaşılan kadınların %90'ının şiddet gördüklerini, %18'inin yaşadığı şiddetten dolayı KAMER'e başvuruda bulunduğunu, %5'inin şiddetten kurtulmak için harekete geçtiğini belirtmektedir. Erken yaşta evlenen(17 yaş ve altı) oranı %40 görünmekte, bu oran son beş yıl içerisinde %20'ye kadar gerilemiş olsa da halen yüksek olduğu belirtilmektedir. Kadının yaşadığı şiddete neden olan en büyük problemler; eğitimsizlik, yoksulluk, savaş ve çatışmalar ve kadınlardaki "dil" problemi olmaktadır. Şiddet ile mücadelede kadınların %61,4'ünün çaba harcamadığını ifade etmektedir. En önemli desteğin %27,2 ile ekonomik destek olduğunu ifade etmektedir. Kadınların yoksullukla mücadele ettikleri ve bu nedenle şiddet ile mücadeleyi ikinci plana attıkları ya da şiddete uğrayan kadınların algılarında şiddetin, yoksulluk kadar önemli bir sorun olarak görülmediği düşünülmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun; kadınların ekonomiye katılımı, fırsat eşitliği, eğitim imkânlarından yararlanma ve siyasi katılım oranlarını dikkate alarak oluşturduğu 2020 Cinsiyet Eşitliği Raporu'nda Türkiye 153 ülkeden 130. sırada yer alırken, 2021 Raporuna göre ise Türkiye 156 ülke içerisinde 133. sırada yer almaktadır (Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2020, 2021).

Kadınların şiddet dışında yaşadıkları sıkıntılara bakıldığında güncel veriler şu şekilde sıralanabilir. Türkiye'de TÜİK 2018 raporuna göre Türkiye'de nüfusun %3.03'ü okuma yazma bilmemektedir, okuma yazma bilmeyenlerin çoğunluğu kadındır. 6 yaş ve üstü kadın nüfus içerisinde okuma-yazma bilmeyen kadın oranı %5.1, erkek nüfus içinde okuma-yazma bilmeyen erkek oranı ise %0,8'dir. Okuma-

yazma bilmeyen kadınların %95,5'i 50 yaş ve üzeridir. 15 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyen kadın oranı %6,08, 6-24 yaş arası okuma yazma bilmeyen kadın sayısı ise 20.784'tür. Yüksek Öğretim Kurumunun Ocak 2019 verilerine göre yükseköğretimde cinsiyete göre öğrenci sayılarına bakıldığında, tüm öğrenciler arasında kadın öğrenci oranı %47,1'dir. Türkiye'de 15-19 yaş arası adölesan dönem kadınların çocuk sahibi ya da ilk çocuklarına gebe olma oranı 1993'te %10,2, 2008'de %6,9 ve 2013'te %4,6'dır. Adölesan gebeliğin ve dolayısıyla çocuk yaşta evliliklerin zaman içerisinde azaldığı görülmektedir. TNSA 2018 verilerine göre gebelikte isteyerek düşük oranı 1993 yılında %18 iken, 2013 yılında %5 ve 2018 yılında %6'dır. Gebelikte isteyerek düşük oranında azalma görüldüğü belirtilmektedir. Türkiye'de anne ölüm hızı 2016 yılında yüz binde 9,5 (Batı Anadolu) ile yüz binde 24,0 (Ege) arasında değiştiği, 2017 yılında 14,6, 2018 yılında 13,6 olduğu belirtilmiştir. Anne ölüm hızındaki azalmanın en önemli nedeni kadınların doğum öncesi bakım alma oranlarındaki artıştır. TNSA 2008 verilerine göre, doğum öncesi bakım alma oranı %92 iken, TNSA 2013 verilerine göre %97'ye yükselmiştir. Kadınların doğumlarını herhangi bir sağlık kuruluşunda yapma oranında da benzer bir artış gözlenmektedir. TNSA 2013 verilerine göre kadınların % 97'si doğumlarını herhangi bir sağlık kuruluşunda yapmıştır. TNSA 2008 verilerine göre bu oran % 90, TNSA 1998'de %73 olduğu belirtilmektedir. Türkiye'de kadın iş istihdamına ve çalışma yaşamına katılım oranı da yıllar içinde anlamlı bir artış göstermiştir. 2002 yılında kadınların %27,9'u çalışma yaşamına katılırken bu oran 2018 yılında %34,2'ye yükselmiştir. Yine 2002 yılı verilerine göre çalışan kadınların %72,5'i kayıt dışı çalışırken, 2018 yılında bu oran %42,1'e gerilemiştir. 2018 yılı verilerine göre yükseköğretim mezunu kadınların iş gücüne katılma oranının %71,6 olduğu belirtilmiştir (AÇSHB, 2020). TÜİK 2019 verilerine göre kadınların istihdam oranı %29,3'tür. Türkiye Kadın Girişimcilik Endeksi 2019 Raporuna göre girişimci kadın oranı ise %8'dir. Genel nüfusun %50'sinin kadın olduğu göz önüne alındığında, kadınların iş yaşamına katılımının hala oldukça az olduğu belirtilmektedir (TKGE, 2019). Siyasete katılma oranlarının da her dönem düzenli olarak arttığı belirtilmektedir. 2018 Genel Seçimlerinde parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 104, temsil oranı % 17,45, 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı 81, Parlamento'daki kadın temsil oranı %14,73, 2011 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 79, 2007 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 50, kadın temsil oranı %9,1, 2002 Genel

Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 24, kadın temsil oranı %4,4'tür (AÇSHB, 2020).

2.7. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini ve Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Yapılan Çalışmalar

Toplumların ve ülkelerin tam manası ile demokratikleşebilmesi için eşitlik ve özgürlük ilkelerinin tam manası ile hayata geçirilmesi gerekmektedir. Dinçkol (2005)'un aktardığına göre Dahl, demokratikleşmenin gerçekleşebilmesi için üç önemli maddeyi şöyle sıralamaktadır: “birinin başka bir insanın(kadın/erkek) otoritesine bağlı kalmaması”, “yetişkin insanların kendi kararlarını kendi alması” ve “yurttaşlar arası siyasal eşitlik” (Dinçkol, 2005).

2.7.1. Dünya’da Yapılan Çalışmalar

Eşitlik, dünyada yapılan hemen hemen bütün devrimlerin en çok önem verdiği konuların başında gelmiştir. Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'nin ve 1789 Fransız Devrimi'nden sonra yayınlanan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin ilk maddelerinde tüm insanların eşit doğduğunu ve kanun önünde eşit olduğunu belirtilir. 25 Kasım 1960 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde hiyerarşiye karşı mücadeleleri sonucu şiddete maruz kalan Mirabel kardeşlerin anısına 1981 yılında 25 Kasım günü “Kadına Yönelik Şiddete Hayır Günü” ilan edilmiştir. 1979 yılında; kadınların tarih boyu yaşadığı ayrımcılığı önlemeye ve her alanda eşitlik getirmek amaçlı (CEDAW) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmede kadınlarla ilgili her türlü ötekileşmenin bahsi geçerken, kadına yönelik aile içi şiddet belirtilmemiştir. Aile içi şiddet o dönemlerde özel alana girmektedir. 1980 yılında Kopenhag ‘da toplanan 2. Dünya Kadın Konferansı ve 1984 ‘de BM Ekonomi ve Sosyal Konsey’inde aile içi şiddete değinilmiştir. Aile içi şiddetin gizlenmemesi, şiddetin önlenmesi, kamuoyunda bu konuda farkındalık oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. 1985 yılında Nairobi’de 3. Dünya Konferansı’nda kadına yönelik şiddete ilişkin hukuksal tedbirlerin alınması önerilmiştir. 1992 yılında BM Kadın Statüsü Komitesi'nin 36. Oturumunda kadına yönelik cinsel şiddete değinilerek, kadınların; her türlü taciz, tecavüz ve cinsel istismardan korunması ve kültürlerin şiddet içeren örf ve adetlerini önlemeye yönelik tavsiyeler verilmiştir. 1991 yılında BM Ekonomik ve Sosyal

Konsey'ine kadınlara karşı şiddet problemini ele alan uluslararası bir belge önerisi sunulmuş. 1992 yılında Cenevre'de BM İnsan Hakları Komitesi kadına yönelik şiddet konusunu BM Genel Kuruluna sunmak için “Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir” ve “Kadına Yönelik Şiddet Bir İnsan Hakları İhlalidir” başlıkları ile imza toplamış, Türkiye de imzalayan ülkeler arasında yer almıştır. 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik ilk belge olan “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge” yayınlamıştır. Bildirge oylamaya sunulmadan kabul edilmiştir. Devletlerin iç hukukunda; ceza, medeni ve iş kanunu gibi kanunlarda düzenleme yapılması, mağdurların korunması ve tedavisi için devletlerin bütçe ayırması gerektiğine vurgu yapılmıştır. 1994 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun kabul ettiği 45 sayılı kararla şiddeti önlemeye yönelik araştırma yapma ve çözümler üretmek için raportör atama kararı alınmıştır. “Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesi” cinsiyete dayalı ayrımcılık sonucu kadına yönelik şiddeti yasaklayan ilk sözleşme olup, BM Bildirgesi ile birlikte devletlerin veri toplayarak istatistiklere dayalı araştırma yapma görevi olduğu belirtilmiştir. Avrupa Birliği'nde, 2000 yılına kadar, kadına yönelik şiddetle ilgili özel bir çalışma yoktur, fakat Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde “işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve zorla çalıştırma yasağı” kuralını içeren maddeye yer verilmiştir. 2002 yılında “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi” tavsiye kararında aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi gerektiği ayrıntılı olarak belirtmiştir. Karara ek olarak, toplumda farkındalık oluşturulması, sosyal hizmetler alanında eğitimler verilmesi, mağdurlara sığınakların açılması, çocuk evliliklerinin önlenmesi ve bu konularda medya desteği vb. konulara yer verilmiştir. 2000 yılında Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu “Daphne Programı” nı kabul ederek şiddetin en geniş tanımı yapmıştır. 2002 yılında Avrupa Birliği hukuku “cinsel taciz” kavramına ilk kez yönergede yer vermiştir. Bu yönerge ile iş yerlerinde kadın-erkek ayrımcılığını önleyecek kararlar belirtilmiştir. 2006 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tavsiye kararında, kadına şiddet konusunda çalışan ve çalışmak isteyen hukukçulara eğitim programı önerilmiştir. Avrupa Birliği bu yılı aile içi şiddetle mücadele yılı olarak ilan etmiştir. 2008 yılında Brüksel'de; Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği ortak toplantı yaparak kadına yönelik şiddet önlemeye yönelik acil eylem planı hazırlanması çağrısı ile imza toplanmıştır. 2009 yılında “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi” ilk defa bir ülkeye

aile içi şiddet ile ilgili tazminat cezası vermiştir. O ülke Türkiye'dir. 2011 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi İstanbul'da "Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme" yi imzaya açmıştır. Bu sözleşme kadına yönelik şiddete ilişkin yaptırım gücüne sahip olan ilk sözleşme olma özelliği taşımaktadır. Sözleşme CEDAW' ı desteklemekte ve kadına yönelik şiddeti, ilk defa, insan hakları ihlali olarak nitelendirmektedir. 2011 Aralık ayında 18 ülke tarafından imzalanmıştır. İlk onaylayan ülke Türkiye olmuştur. Sözleşmede kadına yönelik şiddetle mücadele için kapsamı oldukça geniş hukuki, önleme, koruma, kovuşturma ve mağduru destekleme konuları ele alınmıştır. Her türlü şiddetin tanımı yapılmış, her türlü ayrımcılık ifade edilmiş, aile içi şiddeti özel ve kamu ayırmadan, eski/yeni eş fark etmeksizin şiddetin tanımına yer verilmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramına yer vererek kadına yönelik şiddeti, kadın olduğu için her türlü ayrımcılıktan kaynaklanan şiddet olarak ifade etmiştir. Şiddete karşı durabilmek için her türlü kurum ve kuruluşların desteğini istemiştir (Kızılkaya Beji, 2016; Moroğlu, 2012; Dinçkol, 2005).

2.7.2. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde yapılan ilk çalışmalar 1980'li yıllarda görülse de, kadın hareketleri 1870 yılında başlamıştır. Kadınlar; eğitim, söz söyleme ve çalışma hakkı, ailede saygın konum edinme, çok eşliliği kaldırma, boşanma isteğinin tek taraflı (erkek tarafından) olmaması, vb. haklar için talepte bulunmuşlardır. Dergi çıkartma, dernek kurma, erkeklerle sosyal ve siyasal konularda tartışmalarda bulunma gibi adımlar atmışlardır. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sonrası kadınlar siyasete girmeye başlamışlar, üniversitede okuma hakkı, devlet kurumlarında çalışma hakkı kazanmışlar, 1917 Aile Kararnamesi ile boşanma hakkı ve çok eşliliği önleme hakkı kazanmışlardır. Kurtuluş Savaşı'na katılan kadınlar, Cumhuriyet kurulunca Türk Kadınlar Birliği adında bir dernek kurmuşlar, 1926'da medeni hakları, 1934'de seçme ve seçilme hakkını, kazanmışlardır. 1987 Mayıs ayında kadına karşı şiddetle mücadele için "Dayağa Hayır" yürüyüşü yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda yapılan ilk çalışma, 1988 yılında PIAR(Public Relations) adlı bir kamuoyu şirketinin yürüttüğü çalışmadır. Bu araştırmanın sonucunda Türkiye'de kadına yönelik şiddet oranı %75 çıkmıştır. 1987-1989 yılları arasında Mor Çatı ve Kadın Dayanışma Vakfı adında bağımsız kadın kuruluşları, kadınlara danışmanlık hizmetleri vermeye başlamış ve sonrasında kadın sığınma evleri açılmasını

sağlamışlardır. Konuya ilişkin ilk geniş çaplı araştırma 2008 yılında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”dır. İkincisi 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde 2011 yılında imzalanan 2014 Ağustos ayında yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi’nin kadına karşı şiddet alanında uluslararası bağlayıcılığı bulunmakta ve ev içi şiddet mağdurlarını kapsamaktadır. 2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planı’nda da, “*Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için toplumsal bilinç düzeyinin erken çocukluk döneminden başlayarak yükseltilmesine yönelik olarak örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi...*” ve “*Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmalarının hızlandırılması, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılması...*” politikalarına yer verilmiştir. 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, İstanbul Sözleşmesine göre düzenlenmiş olup, şiddete uğrayan/uğrama tehlikesi olan kadınların, çocuk ve ailelerin korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirleri içermektedir. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ilk olarak 2007 yılında hazırlanmıştır. İkincisi 2012 yılında “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015)” olarak yürürlüğe girmiştir. 2016 yılında ise üçüncüsü olan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı (2016-2020)” yürürlüğe girerek 5 temel alanda iyileştirme hedeflenmiştir. Üçüncü Eylem Planı doğrultusunda Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğinde şiddet konusunda sorunlar ve çözüm önerilerini değerlendirmek için 2020-2021 yıllarını kapsayan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı” hazırlanmıştır. İlgili kurumlar tarafından 25 Kasım 2020’de imzalanarak “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” olarak yürürlüğe girmiştir (AÇSHB,2020; Erim & Yücens, 2016).

2.8. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini ve Kadına Yönelik Şiddet Olgusunu Yıkmak İçin Öğretmenler ve Eğitimcilerin Önemi

Toplumda kadın ve erkeğin uyması gereken rol ve kurallar belirlenirken biyolojik cinsiyetin getirdiği net bir ayrım yoktur. Bu ayrımı kültür ve inançlar, gelenek ve

görenekler oluşturmaktadır. Kültürün öğrenilmeye başlandığı yer aile ortamı olmakla birlikte devam ettiren yakın çevre, öğretmenler ve okul, medya, dini ve kültürel inançlar olmaktadır (Can & Büyükbayraktar, 2018). Ailede benimsenen yanlış tutum ve davranışlar okul ortamında ve öğretmenlerin etkisiyle değiştirilebilir. Ancak üniversite çağına gelen bir bireyde bu yanlış tutum ve davranışların değişmesi ve geliştirilmesi daha güç olabilmektedir.

Eğitim, cinsiyet eşitliği konusunda toplumsal değişimi başlatacak ilk adımdır. Okul ortamında cinsiyete ait tutum ve davranışların aktarılmasında önde gelen rol model öğretmenler olmaktadır. Öğrencileri mesleğe yönlendirme, davranışlarını yorumlama, görev ve sorumlulukların dağıtımı, gibi önemli noktalarda öğretmenlerin kişisel tutum ve davranışları devreye girmektedir. Öğretmenlerin hitap şeklinden, sınıfta uygulanan etkinliklere kadar çocuklarla kurduğu her iletişim onlara bir mesaj iletmekte, çocukların kendini ve çevreyi algılayışını, düşüncelerini ve kişiliğini etkilemektedir (Şahin vd., 2018; Ünal vd., 2017; Temiz & Cin, 2017; Aslan, 2015; Esen, 2013(a); Esen, 2013(b); Asan,2010;). Okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara; cinsiyetlerine göre renkte giyinme, oynayacakları oyunlarda seçicilik, davranışlarını düzenleme (kızların daha uslu davranması gibi), okuldaki verilen görevlerde kızlara temizlik ve büro işlerinde görev verilmesi, erkeklere fiziksel güç ve düzen gerektiren işlerde görev verilmesi, gelecek beklentilerde yönlendirme vb. konularda cinsiyet ayrımcılığı görülmekte, cinsel ahlak konularında ise kız öğrenciler daha fazla denetim ve baskıya maruz kalabilmektedir (Sayılan, 2012).

Öğretmenler her ne kadar cinsiyet ayrımı yapmadan eğitim ve öğretim sürecini devam ettirmeye çalışsa da kız ve erkek öğrencilere farklı davranışlar sergileyebilmekte, var olan cinsiyet rollerinin devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyette eşitlik eğitimini ilk önce öğretmenlerin almaları ve farkındalık oluşması gerekmektedir (Küçük vd., 2016; Seçgin & Tural, 2015). Öğretmenlerin ve eğitimcilerin yetiştikleri ortama ve benimsedikleri inanca göre tutum ve davranışları şekillendiğinden, okul ortamında inandıkları doğruları yansıttıklarının farkında olamamaktadırlar. Dolayısıyla öğretmenler; cinsiyet ayrımcılığı ve kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak farkındalıkları, davranışlarındaki ve tutumlarındaki olumlu gelişmeler sayesinde gelecek nesilleri daha sağlıklı yetiştirebileceklerdir (Sayılan, 2012). Öğretmenler meslekleri sayesinde farklı kültürler ile iç içe olabildikleri ve toplumun her kesimi ile iletişim halinde oldukları için; cinsiyet

eşitliği, insan hakları, demokrasi gibi temel eğitimleri öğrencilere öğretmede ve töre cinayetleri gibi doğru olmayan inanışların yok olmasında etkili olabilecekleri düşünülmektedir (Keleşoğlu & Esen, 2020; Özaslan vd., 2018).

Toplumsal cinsiyet rolü tutumları, kalıplaşmış cinsiyetçi yönlendirmelerle öğrencilerin eğitim ve kariyer seçimlerini etkileyebilmektedir. Ergenlik; ilk kariyer kararlarını keşfetme ve bu kararları vermede, cinsiyet rolü tutumlarının ve bu tutumların okul ve işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin değişebileceği önemli bir dönemdir. Cinsiyet rolü tutumlarının inşası ergenlikte yeniden şekillenmektedir. Hem resmi müfredat hem de gizli müfredat aracılığıyla öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilerin cinsiyet rolü tutumlarını şekillendirme fırsatını yakalayabilmektedir (Halimi vd., 2020).

Literatür incelendiğinde yapılan birçok çalışmada öğrencilerin yaşadığı ve şahit oldukları toplumsal cinsiyet rollerine yönelik ayrımcılığın, öğretmenlerin tutum ve davranışlarından etkilendiği belirtilmektedir (Şahin & Çoban, 2018; Temiz & Cin, 2017; Aslan, 2015; Esen, 2013 (b); Asan, 2010).

Gürsoy ve arkadaşlarının, 2016 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada “evlilik öncesi cinsellik”, “kadınlara atfedilen cinsiyet rolleri”, “kadına yönelik şiddet / namus cinayetleri” konuları incelenmiştir. Üniversite birinci sınıf öğrencileri ve son sınıf öğrenciler arasında toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel tutumlar karşılaştırıldığında anlamlı bir fark görülmediği belirtilmiştir. Üniversite eğitiminin, gençlerin cinsiyet rolleri tutumunda fark oluşturmak için çok geç bir dönem olabileceği vurgulanmaktadır. Bireylerin çocukluk ve ilk gençlik yıllarında sahip oldukları yanlış tutumların iyileştirilmesi adına eğitim müfredatlarının değişimi önerisinde bulunmuşlardır (Gürsoy vd., 2016).

Meslek liselerinde görev yapan atölye ve laboratuvar öğretmenleri ile yapılan nitel bir çalışmada katılımcılar; toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında, mesleklerin cinsiyete göre anılmasını doğru bulmadıklarını, cinsiyetin bir mesleği icra etmek için gerekli şart olmadığını belirtmektedir (Filiz & Güzelyurt, 2017).

Ünlü Çetin’ in çalışmasında ise anaokulu öğretmenlerindeki cinsiyet oranının eşitlenmesi ve erkek öğretmenlerin de bu alanda görev yapmaları toplumdaki ‘çocuk bakımı kadının işi’ algısını yıkabileceği, gelecek nesillerde de olumlu tutumların geliştirilmesi sağlanabileceği belirtilmektedir (Ünlü Çetin 2016).

Usta ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin tutum ve davranışlarını ölçmeyi hedefleyen bir ölçek geliştirerek, toplumda yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması konusunda öğretmenlere büyük görevlerin düştüğü belirtilmektedir (Usta, Keleşoğlu & Esen, 2017).

Kanada’da 2007 yılında, Beyaz Kurdele Kampanyası(WRC), Toronto Hydro ve Toronto İlköğretim Öğretmenleri Kadın Statüsü Komitesi (ETT) işbirliğinde yapılan bir konferansta 7. Ve 8. sınıf 100 erkek çocuğun bir araya getirildiği belirtilmektedir. Konferansın ana temasında, erkek çocuklarına kadınlara karşı şiddet içermeyen bir gelecek yaratmak için neler yapabileceklerini öğretmek amaçlanmıştır (White Ribbon Campaign, Toronto Hydro and the Elementary Teachers of Toronto Bring Young Boys Together to Work Toward a Future to End Violence Against Women. Marketwire; Toronto (Dec 14, 2007): 1).

2007-2010 Ulusal Eylem Planı’nın ikinci maddesinde “*Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm sağlamak*” için, toplumla ilişkili bütün kurumların ve meslek gruplarının işbirliğinin önemine vurgu yapılmaktadır (KSGM,2006). Kurum ve meslek çalışanlarının kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ve davranışlarının belirlenmesi son derece önemlidir. T.C. Aile ve Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 2020 Raporunda “*Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından şiddeti önleme çalışmaları kapsamında 1.442 ilkokul, 1.257 ortaokul, 999 lisede toplam 28.005 öğretmen 3.639 idareci, 302789 öğrenci, 101.841 veli ve 2.830 Rehberlik öğretmenine ulaşılmıştır.*” şeklinde belirtilmektedir (AÇSHB, 2020). Alınan bu eğitimlerin tutum ve davranışlara etkisinin ölçülmesi ve gerekli ise desteğin sağlanması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde öğretmenler ile kadına yönelik şiddet ile ilgili yeteri kadar çalışmaya rastlanmamıştır. Öğrenci ile yüz yüze ve yakın ilişki kurabilme şansı olan öğretmenlerin toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetin son bulması için gelecek nesillere olumlu tutum ve rollerin öğretilmesinde önemli katkıları olacaktır.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Tipi

Bu araştırma Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddet ilişkisinde tutumlarını ölçmek için yapılmıştır. Bu araştırma nicel ve tanımlayıcı bir araştırma olup, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet ile ilgili tutumlarını ölçmek için 2 adet ölçek ve sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından oluşturulan anket kullanılmıştır.

Veri toplama zamanının pandemi dönemine denk gelmesi nedeni ile bu dönemde sağlığı koruma ve salgını sona erdirme adına alınan tedbirler gereği Anketlerin ve ölçeklerin yüz yüze görüşerek doldurulması söz konusu olamadığı için, araştırmada kullanılacak anketler web tabanlı hazırlanarak internet üzerinden oluşturulan link sosyal medya (WhatsApp, İnstagram, Facebook) aracılığı ile paylaşılarak, belirlenen çalışma tarihleri arasında ulaşılabilen öğretmenlerle yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Bu araştırma Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde ülkenin her yerinde yaşayan ve çalışma tarihleri içerisinde ulaşılan 523 öğretmenle yapılmıştır. Çalışmada oluşturulan link internet üzerinden mail atılarak ve sosyal medya (WhatsApp, İnstagram, Facebook) aracılığı ile yapıldığından il sınırlaması yapılamamıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Özellikleri

Bu çalışma ilk aşamada, Eskişehir Tepebaşı ve Odunpazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda çalışan öğretmenlere ulaşılarak yüz yüze görüşme tekniği ile verilerin toplanması planlanmıştır.

Çalışma evrenini, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Odunpazarı ve Tepebaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda çalışan 8195 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubu için evreni belli olan örneklem hesabı yapıp, %95 güven aralığı % 5 hata payı ile en az 367 öğretmene ulaşmak hedeflenmiştir. Konunun sosyal ve kültürel boyutu katılımcıların çalışmayı reddetme olasılığı ve çalışmayı yarım bırakma olasılığı düşünülerek en az 400 öğretmene ulaşılması

kararlaştırılmıştır. Bu sayıya; İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Odunpazarı ve Tepebaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullar Çok Aşamalı Küme Örnekleme Yöntemi ile seçilip, bu okullardaki Öğretmenlere ulaşılarak sağlanması planlanmıştır.

$$n = \frac{8195 \cdot (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(0,05)^2 \cdot (8195 - 1) + (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 367$$

Verilerin toplama zamanının Pandemi dönemine denk gelmesi nedeniyle, sağlığı koruma ve salgını önleme adına alınan tedbirler gereği, verilerin yüz yüze görüşülerek toplanması mümkün olmamıştır. Veri toplama araçları, web tabanlı hazırlanarak oluşturulan link internetten mail atılarak ve sosyal medya (WhatsApp, Instagram, Facebook) aracılığı ile paylaşılmıştır. Çalışmada il sınırlaması ve okul sınırlaması yapılmadan Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün şehirlerini kapsayarak, belirlenen tarihler arasında çalışmaya katılmayı kabul eden bütün öğretmenler (n=523) çalışmaya dâhil edilmiştir. Belirlenen çalışma tarihleri arasında 555 katılımcı çalışmaya katılmayı kabul etmiş olup, dâhil etme kriterlerine uymayan 32 katılımcı çalışmadan çıkarılmıştır.

3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

3.4.1. Veri Toplama Formları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulan sosyo-demografik özellikleri içeren anket soruları, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik şiddet Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler Pandemi nedeni ile yüz yüze görüşme ile toplanamadığından, veri toplama araçları anket ve ölçekler Google Formlar web tabanında hazırlanmıştır (<https://docs.google.com/forms/u/0/>). Oluşturulan link WhatsApp, Instagram, Facebook ve mail ile öğretmenlere ulaştırılmıştır.

3.4.1.1. Sosyodemografik Özellikler Anket Formu

Sosyodemografik anket formu araştırmacı tarafından, literatür taranarak oluşturulmuştur. Anket formu toplam 16 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun ilk 14 sorusu katılımcıların kişisel bilgilerini (cinsiyet, yaş, meslek yılı, eğitim durumu, evli ise eşinin eğitim durumu, gelir durumu, yaşanılan yer, aile biçimi, medeni hal, evlenme yaşı, nikâh şekli, eş çalışma durumu, eşi çalışmak isterse onu destekleme

durumu, çocuk sahibi olma durumu) içermektedir. Son 2 soruda ise, şiddete maruz kalma durumu ve şiddete şahit olma durumu sorulmuştur.

3.4.1.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Araştırmada kullanılan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 38 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; 'Eşitlikçi Cinsiyet Rolü', 'Kadın Cinsiyet Rolü', 'Evlilikte Cinsiyet Rolü', 'Geleneksel Cinsiyet Rolü', 'Erkek Cinsiyet Rolü' dür. 5'li likert tipindeki bu ölçek, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; 'tamamen katılıyor' ise 5 puan, 'katılıyor' ise 4 puan, 'kararsız' ise 3 puan, 'katılmıyor' ise 2 puan, 'kesinlikle katılmıyor' ise 1 puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama sonucuna göre en yüksek puan '190', en düşük puan ise '38' olarak hesaplanmıştır. (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2008). Ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, örneklemin eşitlikçi tutumu benimsediği ifade edilmektedir. Eğer toplam puan ortalaması 95'in altında ise örneklemin geleneksel tutumu benimsediği ifade edilmektedir (Zeyneloğlu & Terzioğlu (2011)'ndan aktaran Güzel, 2016).

3.4.1.3. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği

Kanbay ve arkadaşları tarafından bireylerin kadına yönelik şiddet tutumlarını belirlemek amacıyla 2016 yılında geliştirilmiştir (Kanbay, Asan, ışık & Tektaş, 2017). Ölçek 1=Tamamen katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Hiç katılmıyorum şeklinde beşli likert tipindedir. Ölçek toplamda 30 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğe ait iki alt boyut; 'Bedene Yönelik Tutumlar' ve 'Kimliğe Yönelik Tutumlar' dır. 'Bedene Yönelik Tutumlar' alt boyutu 3., 4., 8., 9., 10., 12., 14., 15., 16., 17., 20., 22., 25., 26., 28. ve 30. maddeleri içeren 16 maddeden oluşmuştur ve Cronbach Alfa değeri 0.80'dir. 'Bedene Yönelik Tutumlar' alt boyutunda alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek puan 80'dir. 'Kimliğe Yönelik Tutumlar' alt boyutu ise 1., 2., 5., 6., 7., 11., 13., 18., 19., 21., 23., 24., 27. ve 29. maddeleri içeren 14 maddeden oluşmuştur ve Cronbach alfa değeri 0.83'tür. Ölçekte 5. ve 24. sorular ters puanlanmaktadır. 'Kimliğe Yönelik Tutumlar' alt boyutunda alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70'dir. Ölçeğin tamamının değerlendirilmesi sonucu alınabilecek toplam puan aralığı 30 ile 150 puan arasındadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe kadına yönelik şiddete ilişkin tutum

yükselmektedir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmasında ölçeğin tamamına ait Cronbach Alfa değeri 0.86 olarak bulunmuştur (Kanbay vd., 2017).

3.4.2. Veri Toplama Zamanı ve Aşamaları

Çalışmanın Pandemi dönemine denk gelmesi nedeni ile yüz yüze görüşme tekniği ile yapılamayacağından, çalışma tarihlerinden önce veri toplama araçları anket ve ölçekler Google Formlar web tabanında hazırlanmıştır (<https://docs.google.com/forms/u/0/>).

Anket ve ölçek formları Google Formlar' da oluşturulan link 01 Kasım - 31 Aralık 2020 tarihleri arasında internet üzerinden mail atılarak ve sosyal medya (WhatsApp, Instagram, Facebook) aracılığı ile öğretmenlere ulaştırılmıştır. 01 Kasım – 31 Aralık tarihleri arasında doldurulan anketler otomatik olarak çalışma sahibinin mail adresinde toplanmıştır. Belirlenen çalışma tarihinden sonra gönderilen anketler kabul edilmemiştir.

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Veriler IBM SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak analizinde frekans, yüzde, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.6. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

Dâhil etme kriterleri;

- Her hangi bir branşta öğretmen olanlar,
- Eğitim Fakültesi Öğretmenlik Bölümü mezunu olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir.

3.7. Araştırmadan Dışlama Kriterleri

Dâhil etmeme kriterleri;

- Öğretmen olmayanlar,
- Eğitim fakültesi öğrencisi olup henüz mezun olmayanlar çalışmaya dâhil edilmemiştir.

3.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Bağımlı Değişkenler;

- Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar
- Kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar

Bağımsız Değişkenler;

- Sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu, en uzun süre yaşanan yer, aile biçimi, medeni durum, evlenme yaşı, şiddete maruz kalma, şiddete şahit olma)
- Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar

3.9. Araştırmanın Güçlükleri ve Sınırlılıkları

Çalışmanın yapıldığı zaman aralığı Pandemi dönemine denk geldiğinden öğretmenlerle yüz yüze görüşülememiş, örneklem grubunu sadece internet üzerinden ulaşılan ve çalışmayı yapmayı kabul eden bütün öğretmenler oluşturmuştur.

3.10. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada kullanılan ölçekler için ölçeği geliştiren uzmanlardan izin alınmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği'nden 64075176-299-E.12111 sayılı Kurul izni alınmıştır. Çalışma için katılımcı gönüllüğü esas alınmış olup, onam formu hazırlanmış, fakat çalışma Pandemi nedeni ile internet üzerinden yapıldığı için web üzerinden hazırlanan veri formuna “Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.” çalışmaya katılmayı kabul eden onam maddesi eklenmiştir.

Veri formlarının başına çalışma ile ilgili kısa bilgi, gönüllülük esasına uyulduğu ve katılımcıların istenildiği zaman çalışmadan ayrılacakları, çalışmanın hangi tarihlerde yürütüleceği, anketi doldurma ne kadar süre alacağı ile ilgili açıklama yapılmıştır.

3.11. Araştırmanın Bütçesi

Bu çalışmada hiçbir kurumdan ve kişiden maddi destek ve burs alınmamıştır.

4.BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları ve bunlar arasındaki ilişki, bu tutumları etkileyen faktörler değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde edilen veriler 5 başlık halinde incelenmiştir.

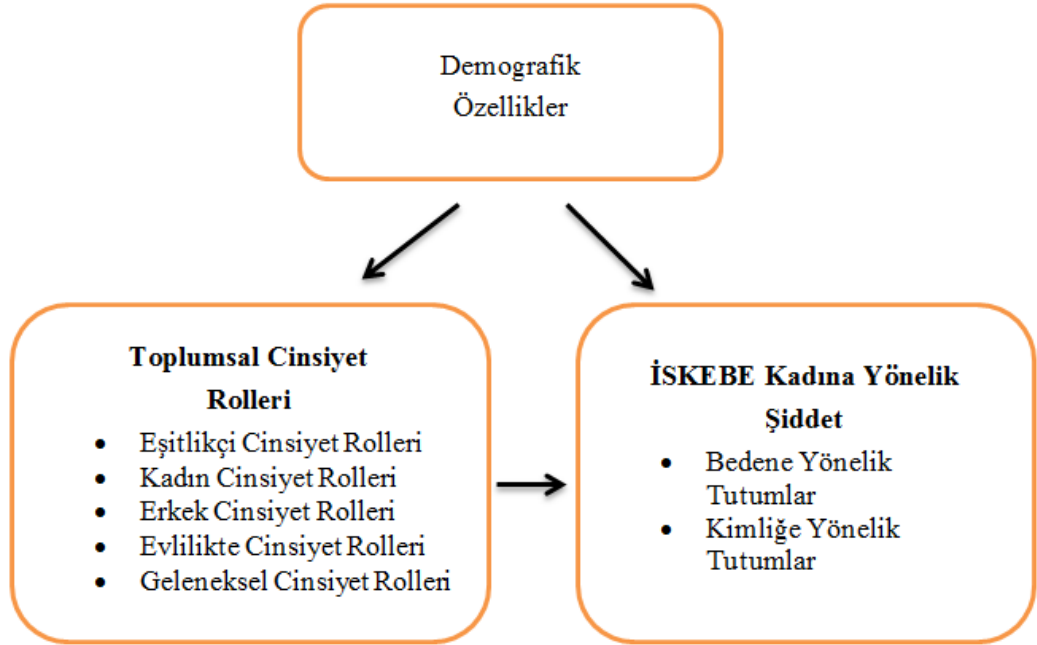
4.1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri dağılımı,

4.2. Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi ve faktör yükleri,

4.3. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden aldığı puanlar,

4.4. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişki,

4.5. Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişki yer almaktadır. Bu 5 başlık aşağıdaki şekilde şematize edilmiştir.

Şekil 4. 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki Şeması

4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Tablo 4. 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	Frekans(n:523)	Yüzde(%)
Cinsiyet		
Erkek	118	22,6
Kadın	405	77,4
Yaş		
30 yaş ve altı	281	53,7
31-40 yaş arası	141	27,0
41-50 yaş arası	86	16,4
51 yaş ve üzeri	15	2,9
Meslek Yılı		
8 yıl ve daha az	319	60,8
9-17 yıl arası	126	24,1
18-26 yıl arası	66	12,6
27 yıl ve daha fazla	13	2,5
Eğitim Durumu		
Üniversite-Yüksekokul	437	83,6
Lisansüstü ve üzeri	86	16,4
Evli ise Eş Eğitim Durumu (n=276)		
İlkokul	2	0,7
Ortaokul	4	1,4
Lise	27	9,8
Üniversite-Yüksekokul	190	68,8
Lisansüstü ve üzeri	53	19,2
Gelir Durumu		
Kötü	31	5,9
Orta	292	55,8
İyi	189	36,1
Çok iyi	11	2,1
En Uzun Süre Yaşanan Yer		
Köy	43	8,2
Kasaba	37	7,1
Şehir	443	84,7
Aile Biçimi		
Çekirdek aile	473	90,4
Geniş aile	50	9,6
Medeni Durum		
Evli	276	52,8
Bekâr	247	47,2
Evlenme Yaşı (n=281)		
23 yaş ve altı	45	16,0
24-29 yaş arası	208	74,0
30 yaş ve üzeri	28	10,0
Eş ile Nikâh Şekli (n=276)		
Yalnızca resmi nikâh	23	8,3
Hem resmi hem de dini nikâh	253	91,7

Tablo 4. 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (Devamı)

Özellikler	Frekans(n:523)	Yüzde(%)
Eş Çalışma Durumu (n=276)		
Evet	225	81,5
Hayır	51	18,5
Şiddete Maruz Kalma		
Evet	152	29,1
Hayır	371	70,9
Şiddete Şahit Olma		
Evet	211	40,3
Hayır	312	59,7

Tablo 4.1.'de yer alan değerler incelendiğinde; çalışmaya katılan 523 katılımcının %22,6'sının erkek, %77,4'ünün kadın olduğu, %53,7'sinin 30 yaş ve altı, %27'sinin 31-40 yaş aralığında, %60,8'inin 8 yıl ve daha az, %24,1'inin 9-17 yılları arasında çalıştığı, katılımcıların %83,6'sının üniversite-yüksek okul mezunu, %16,4'ünün ise lisansüstü ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu; evli olanların (n:276) %68,8'inin eşinin üniversite-yüksek okul mezunu ve %19,2'sinin eşinin ise lisansüstü ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu; katılımcıların %55,8'inin orta gelir düzeyine, %36,1'inin ise iyi gelir düzeyinde olduğu ve %84,7'sinin en uzun süre şehirde yaşadığı saptanmıştır.

Katılımcıların %90,4'ünün çekirdek aileye sahip olduğu, %52,8'inin evli olduğu, %91,7'sinin ise hem resmi hem de dini nikâhlı olduğu; evli olanların %81,5'inin eşinin çalıştığı belirlenmiştir. Katılımcıların %29,1'inin geçmişlerinde vurma, hakaret, tehdit gibi şiddete maruz kaldıkları, %70,9'unun bu tür bir şiddete maruz kalmadığı saptanmıştır. Katılımcıların yaşamlarında daha önce şiddete şahit olma oranı ise %40,3'ünün olduğu belirlenmiştir.

4.2. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi ve Faktör Yükleri

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği genel boyut ve alt boyutlarına ait güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 4.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Güvenirlilik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha Değeri	Standartlaştırılmış Cronbach's Alpha Değeri	Madde Sayısı
Genel Boyut	0,932	0,942	30
Bedene Yönelik Tutumlar Alt Boyutu	0,907	0,916	16
Kimliğe Yönelik Tutumlar Alt Boyutu	0,918	0,921	14

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde ölçeğe ait genel boyut güvenilirlik sonucu 0,932 olarak elde edilmiştir. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde ise Bedene Yönelik Tutumlar alt boyutu Cronbach's Alpha değeri 0,907 olarak elde edilirken, Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutu Cronbach's Alpha değeri 0,918 olarak elde edilmiş ve oldukça güvenilir bir alt boyut oldukları saptanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği genel boyut ve alt boyutlarına ait güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 4.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Güvenirlilik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha Değeri	Standartlaştırılmış Cronbach's Alpha Değeri	Madde Sayısı
Genel Boyut	0,928	0,934	38
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	0,782	0,790	8
Kadın Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	0,820	0,819	8
Erkek Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	0,688	0,722	6
Evlilikte Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	0,770	0,792	8
Geleneksel Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	0,836	0,841	8

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde ölçeğe ait genel boyut güvenilirlik sonucu 0,928 olarak elde edilmiştir. Bu değer ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde ise; Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Cronbach's Alpha değerini 0,782, Kadın Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Cronbach's Alpha değerini 0,820, Erkek Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Cronbach's Alpha değerini 0,688, Evlilikte Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Cronbach's Alpha değerini 0,770, Geleneksel Cinsiyet Rolü Alt Boyutu Cronbach's Alpha değerini ise 0,836 olarak bulunmuş ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Bedene Yönelik Tutumlar ve Kimliğe Yönelik Tutumlar olmak üzere iki alt boyuttan oluşan İSKEBE Kadına Yönelik şiddet Tutum Ölçeğine ait ifadeler ve ilgili ifadelerin faktör yükleri Tablo 4.4.'te yer almaktadır.

Tablo 4. 4. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği Faktör Maddeleri ve Faktör Yükleri

Madde No	İlgili İfade	Bedene Yönelik Tutumlara İlişkin Faktör Yükleri	Kimliğe Yönelik Tutumlara İlişkin Faktör Yükleri
Bedene Yönelik Tutumlar			
3	"Kocandır. Hem sever hem döver." sözünü benimserim.	0,554	
4	Cinsel tacize uğrayan kadının bunda kabahati vardır.	0,480	
8	Dayağın iyi bir terbiye aracı olduğunu düşünürüm.	0,641	
9	Kadın, istemese bile, eşiyile ilişkiye girmek zorundadır.	0,494	
10	Erkeğin, kadını dövmesi için geçerli sebepleri olduğuna inanırım.	0,668	
12	Şiddeti ağır olmadıkça, dayağı mazur görürüm.	0,779	
14	Kadınlara laf atılması gayet normaldir.	0,760	
15	Kadın, istemese bile, erkeğin istediği şekilde cinsel ilişkiye girmelidir.	0,556	
16	Namus adına işlenmiş cinayetlerde haklılık payı olduğunu düşünürüm.	0,551	
17	Kadın, istemese bile, sırf erkek istiyor diye çocuk doğurmalıdır.	0,543	
20	Fiziksel şiddetin derecesi çok değilse şiddeti mazur görürüm.	0,754	
22	Yalnız başına gezen bir kadına laf atılması normaldir.	0,679	
25	Kadın söz dinlemiyorsa onun dövülmesi bu sorunu çözer.	0,768	
26	Bazı kadınların sözlü tacizi hak ettiklerini düşünürüm.	0,508	
28	Geç saatlerde dışarıda olan bir kadının tacize uğraması doğaldır.	0,615	
30	Kadına fiziksel şiddet uygulanmasının sebebinin, kadının kendisi olduğunu düşünürüm.	0,612	
Kimliğe Yönelik tutumlar			
1	Kadın, bir yere gideceği zaman erkekten izin almalıdır.		0,762
2	Kadın evlendiğinde kocasının soyadını almalıdır.		0,499
5*	Kadının, erkeğin kontrolü altında olması gerekmez.		0,460
6	Kadının harcamaları erkeğin kontrolü altında olmalıdır.		0,656
7	Kadınlar, erkeklerin yoğun olduğu yerlere tek başlarına gitmemelidir.		0,744
11	Kadınların, çoğunluğu erkek olan bir iş yerinde çalışmasını doğru bulmam.		0,700
13	Ailede maddi konulara erkek karar vermelidir.		0,621
18	Erkek istemiyorsa kadın çalışmamalıdır.		0,686
19	Erkek, gerekli gördüğünde, kadının evden dışarı çıkmasına izin vermemekte haklıdır.		0,685
21	Kadınların geç saatlere kadar dışarıda olmasını yanlış bulurum.		0,793
23	Kadınların her sektörde çalışmasını doğru bulmam.		0,722
24*	Evli bir kadının erkek arkadaşlarının olmasını normal karşılarım.		0,651
27	Kadın, erkeğin izin vermediği bir giysiyi giymemelidir.		0,771
29	Erkek yeterince para kazanıyorsa kadının çalışmasına gerek yoktur.		0,632

*Ters Kodlanmış İfadeler

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Şiddet Tutum Ölçeği ve Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü, Erkek Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü olmak üzere 5 alt boyuta ait ifadeler ve ilgili ifadelerin faktör yükleri Tablo 4.5.'te yer almaktadır.

Tablo 4. 5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Faktör Maddeleri ve Faktör Yükleri

Madde No	İlgili İfade	Faktör Yükleri
	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	
4	Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	0,710
8	Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.	0,502
12	Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.	0,615
13	Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.	0,734
18	Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.	0,524
20	Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.	0,668
22	Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.	0,531
27	Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.	0,727
Kadın Cinsiyet Rolü Alt Boyutu		
1	Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.	0,621
5	Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.	0,501
16	Kadının temel görevi anneliktir.	0,584
19	Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	0,633
21	Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.	0,567
29	Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	0,689
31	Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	0,695
37	Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.	0,528
Erkek Cinsiyet Rolü Alt Boyutu		
28	Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.	0,629
30	Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.	0,577
33	Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.	0,599
34	Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.	0,560
35	Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.	0,678
38	Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.	0,521
Evlilikte Cinsiyet Rolü Alt Boyutu		
2	Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.	0,513
6	Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.	0,557
9	Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	0,643
10	Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.	0,596
14	Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.	0,704
15	Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.	0,632
26	Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.	0,550
36	Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.	0,509

Tablo 4.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Faktör Maddeleri ve Faktör Yükleri (devamı)

Madde No	İlgili İfade	Faktör Yükleri
	Geleneksel Cinsiyet Rolü Alt Boyutu	
3	Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.	0,496
7	Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.	0,523
11	Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.	0,554
17	Evin reisi erkektir.	0,555
23	Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.	0,535
24	Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	0,586
25	Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.	0,586
32	Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	0,534

4.3. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar

Tablo 4. 6. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar

	Ortalama	±Standart Sapma	İfade Sayısı	Alınabilecek Min/Maks Değerler
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	36,97	3,74	8	8/40
Kadın Cinsiyet Rolü	29,72	6,27	8	8/40
Erkek Cinsiyet Rolü	25,94	3,19	6	6/30
Evlilikte Cinsiyet Rolü	37,43	2,98	8	8/40
Geleneksel Cinsiyet Rolü	32,31	5,77	8	8/40
Toplumsal Cinsiyet Rollerini	162,36	18,11	38	38/190

Tablo 4.6’ da Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin genel boyut ve alt boyutlarına ait betimleyici istatistik değerleri yer almaktadır. Ölçeğin genel boyutundan alınabilecek en yüksek değer 190 iken alınabilecek en düşük değer ise 38’dir. İlgili ölçekte yer alan maddelerin tamamı negatif ifadelerden oluşacak şekilde veri girişi yapılmış ve 1 “Kesinlikle Katılıyorum”, 2 “Katılıyorum”, 3 “Kararsızım”, 4 “Katılmıyorum”, 5 “Kesinlikle Katılmıyorum” olarak kodlanmıştır. Bu sonuçlar ışığında; ortalamanın yükselmesi, katılımcıların gelenekçi negatif ifadelere katılmadıklarının bir göstergesi olmaktadır. Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu ortalaması ve standart sapması sırasıyla 36,97±3,74, Kadın Cinsiyet Rolü alt boyutu

ortalaması ve standart sapması sırasıyla 29,72±6,27, Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutu ortalaması ve standart sapması sırasıyla 25,94±3,19, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu ortalaması ve standart sapması sırasıyla 37,43±2,98 ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutu ortalaması ve standart sapması sırasıyla 32,31±5,77 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin genel boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri ise 162,36±18,11 olarak elde edilmiştir.

Tablo 4. 7. Katılımcıların İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden Aldığı Puanlar

	Ortalama	±Standart Sapma	İfade Sayısı	Alınabilecek Min/Maks Değerler
Bedene Yönelik Tutumlar	76,38	5,16	16	16/80
Kimliğe Yönelik Tutumlar	56,26	10,42	14	14/70
İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet	132,63	14,21	30	30/150

Tablo 4.7.'de İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinin genel boyut ve alt boyutlarına ait betimleyici istatistik değerleri yer almaktadır. Ölçeğin genel boyutundan alınabilecek en yüksek değer 150 iken alınabilecek en düşük değer ise 30'dur. İlgili ölçekte yer alan maddelerin tamamı negatif ifadelerden oluşacak şekilde veri girişi yapılmış ve 1 "Kesinlikle Katılıyorum", 2 "Katılıyorum", 3 "Kararsızım", 4 "Katılmıyorum", 5 "Kesinlikle Katılmıyorum" olarak kodlanmıştır. Bu sonuçlar ışığında; ortalamanın yükselmesi, katılımcıların kadına yönelik şiddet ifadelerine katılmadıklarının bir göstergesi olmaktadır. Bedene Yönelik Tutumlar alt boyutu ortalaması ve standart sapması sırasıyla 76,38±5,16, Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutu ise ortalaması ve standart sapması sırasıyla 56,26±10,42 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin genel boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri ise 132,63±14,21 olarak elde edilmiştir.

4.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki

Bu bölümde, katılımcılara ait sosyo-demografik özellikler ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

4.4.a. Katılımcıların bazı sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasındaki ilişki; cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum, şiddete şahit olma, evelenme yaşı arasındaki ilişkinin incelenmesi

Cinsiyet ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar ile cinsiyet arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla normal dağılıma uyan verilere Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.8.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Cinsiyet ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

		Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Erkek	4,3273	0,5518	0,000	-6,953	0,0005**
	Kadın	4,7068	0,4018			
Kadın Cinsiyet Rolü	Erkek	3,1059	0,7451	0,174	-10,538	0,0001**
	Kadın	3,8917	0,7031			
Erkek Cinsiyet Rolü	Erkek	4,1299	0,5888	0,013	-4,182	0,0046**
	Kadın	4,3794	0,5013			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Erkek	4,3877	0,4618	0,000	-8,357	0,0007**
	Kadın	4,7633	0,2933			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek	3,5265	0,7667	0,003	-8,553	0,0001**
	Kadın	4,1877	0,6346			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.8. incelendiğinde; ölçeğin alt boyutlara ait elde edilen tüm değerlerin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre; cinsiyet ile ölçeğin 5 alt boyutunda katılımcıların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Kadınların erkeklere göre tüm alt boyutlarda daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Yaş ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla normal dağılıma uyan veriler için kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.9.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 9. Yaş ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyansların homojenliği	F istatistiği	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü					
30 yaş ve altı	4,6591	0,3873	0,00002	5,674	0,001**
31-40 yaş arası	4,5913	0,5055			
41-50 yaş arası	4,4695	0,5755			
51 yaş ve üzeri	4,5000	0,5630			
Kadın Cinsiyet Rolü					
30 yaş ve altı	3,8772	0,7000	0,012	10,567	0,00001**
31-40 yaş arası	3,6090	0,8357			
41-50 yaş arası	3,4041	0,8093			
51 yaş ve üzeri	3,4333	0,9232			
Erkek Cinsiyet Rolü					
30 yaş ve altı	4,3725	0,5271	0,683	2,328	0,074
31-40 yaş arası	4,2908	0,5417			
41-50 yaş arası	4,2093	0,5203			
51 yaş ve üzeri	4,3556	0,5303			
Evlilikte Cinsiyet Rolü					
30 yaş ve altı	4,7375	0,3115	0,0002	7,017	0,00002**
31-40 yaş arası	4,6560	0,4189			
41-50 yaş arası	4,5500	0,4218			
51 yaş ve üzeri	4,6785	0,4551			
Geleneksel Cinsiyet Rolü					
30 yaş ve altı	4,1775	0,6730	0,449	9,069	0,00001**
31-40 yaş arası	3,9486	0,7433			
41-50 yaş arası	3,7674	0,7449			
51 yaş ve üzeri	3,8333	0,6841			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.9. incelendiğinde; Erkek Cinsiyet Rolü hariç diğer alt boyutlara ait puanlar ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yaş değişkeninin hangi düzeyleri arasındaki farkın anlamlı bir farklılığa neden olduğunu tespit etmek amacıyla varyansların homojen dağılmadığı durumda kullanılan testlerden Games-Howell uygulanmış ve Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu, Kadın Cinsiyet Rolü alt boyutu ve Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu incelendiğinde, 30 yaş ve altı grup ile diğer yaş grupları arasındaki farkın anlamlılığa neden olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutu için ise varyansların homojen dağıldığı ve örneklem gruplarının sayısal dağılımları arasındaki farklılığın fazla olduğu durumlarda kullanılan Hochberg's GT2 testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre 30 yaş ve altı grubunun diğer gruplara göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında bütün alt boyutlarda 30 yaş ve altı katılımcıların diğer yaş aralığındaki katılımcılara göre daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olduğu saptanmıştır.

Aile Şekli ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aile şekli ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 10. Aile Şekli ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü					
Çekirdek Aile	4,6308	0,4700	0,794	1,452	0,147
Geniş Aile	4,5300	0,4341			
Kadın Cinsiyet Rolü					
Çekirdek Aile	3,7355	0,7773	0,852	1,895	0,059
Geniş Aile	3,5150	0,8286			
Erkek Cinsiyet Rolü					
Çekirdek Aile	4,3354	0,5299	0,665	1,630	0,104
Geniş Aile	4,2067	0,5435			
Evlilikte Cinsiyet Rolü					
Çekirdek Aile	4,6948	0,3620	0,037	3,086	0,002**
Geniş Aile	4,5250	0,4381			
Geleneksel Cinsiyet Rolü					
Çekirdek Aile	4,0484	0,7197	0,750	0,964	0,336
Geniş Aile	3,9450	0,7341			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.10.'da yer alan değerler incelendiğinde; Evlilikte Cinsiyet Rolü hariç diğer alt boyutlar için varyansların eşit olmadığı görülmektedir. Bu durumda Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu için varyans eşitliği durumunda kullanılan istatistik değerleri dikkate alınırken diğer alt boyutlar için varyansların homojen olmadığı durumda kullanılan istatistikler dikkate alınmıştır. Anlamlılık değerleri incelendiğinde ise Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutuna ait anlamlılık değerinin 0,01 değerinden az olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ışığında, aile şekli ile Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutundan alınan puanlar bakımından anlamlı bir ilişki bulunurken, diğer alt boyutlarla anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu ile aile şekli arasındaki ilişki incelendiğinde, çekirdek aileye sahip olan katılımcıların, geniş aileye sahip olan gruba göre daha fazla eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır.

Medeni Durum ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Medeni durum ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutum Ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla normal dağılıma uyan verilere için kullanılan Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.11.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 11. Medeni Durum ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü					
Evli	4,5765	0,5161	0,000	-2,351	0,019*
Bekâr	4,6711	0,4009			
Kadın Cinsiyet Rolü					
Evli	3,5485	0,8144	0,008	-5,284	0,0001**
Bekâr	3,8998	0,7058			
Erkek Cinsiyet Rolü					
Evli	4,2778	0,5454	0,117	-2,067	0,039*
Bekâr	4,3738	0,5130			
Evlilikte Cinsiyet Rolü					
Evli	4,6232	0,4176	0,000	3,086	0,00025**
Bekâr	4,7404	0,3046			
Geleneksel Cinsiyet Rolü					
Evli	3,9022	0,7358	0,398	0,964	0,00004**
Bekâr	4,1908	0,6736			

**0,01 düzeyinde anlamlı * 0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.11. incelendiğinde; Erkek Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutlarına ait varyansların homojen dağıldığı, diğer alt boyutlarda varyansların ise homojen dağılmadığı tespit edilmiş. Anlamlılık değerleri incelendiğinde ise Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutları puanları ile medeni durum arasındaki farklılık 0,05 düzeyinde anlamlıdır. Kadın Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutları puanı ile medeni durum arasındaki ilişki ise 0,01 düzeyinde istatistiksel bakımdan anlamlı olarak tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ile medeni durum arasındaki ilişkide, bekâr olanlar katılımcıların evli olanlara göre tüm alt boyutlarda daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır.

Şiddete Şahit Olma ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların şiddete şahit olma durumları ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutları puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla normal dağılıma uyan veriler için kullanılan Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.12.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 12. Şiddete Şahit Olma ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü					
Evet	4,6262	0,4670	0,922	0,201	0,840
Hayır	4,6178	0,4682			
Kadın Cinsiyet Rolü					
Evet	3,8098	0,7548	0,417	2,298	0,022*
Hayır	3,6498	0,7983			
Erkek Cinsiyet Rolü					
Evet	4,3689	0,5641	0,093	1,619	0,106
Hayır	4,2922	0,5079			
Evlilikte Cinsiyet Rolü					
Evet	4,7121	0,3626	0,338	1,695	0,091
Hayır	4,6558	0,3787			
Geleneksel Cinsiyet Rolü					
Evet	4,1280	0,7319	0,591	2,344	0,019*
Hayır	3,9780	0,7084			

* 0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.12. incelendiğinde; tüm alt boyutlar için varyansların homojen olduğu durumdaki istatistikler dikkate alınarak anlamlılık değerleri elde edilmiştir. Kadın Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutları puanları ile şiddete şahit olma durumu arasındaki fark 0,05 düzeyinde anlamlı olarak elde edilmiştir. Yaşamında daha önce şiddete şahit olma durumu ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar arasındaki ilişkide, şiddete şahit olan katılımcılar şiddete şahit olmayanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır.

Evlenme Yaşı ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların evlenme yaşları ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeğine ait alt boyutların puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla normal dağılıma uyan veriler için kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.13.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 13. Evlenme Yaşı ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyansların homojenliği	F istatistiği	Anlamlılık (p)
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü					
23 yaş ve altı	4,3889	0,7861	0,000016	3,720	0,025*
24-29 yaş arası	4,6142	0,4311			
30 yaş ve üzeri	4,6161	0,4774			
Kadın Cinsiyet Rolü					
23 yaş ve altı	3,4000	0,7089	0,061	1,529	0,219
24-29 yaş arası	3,5565	0,8068			
30 yaş ve üzeri	3,7366	0,9552			
Erkek Cinsiyet Rolü					
23 yaş ve altı	4,2222	0,5124	0,532	0,524	0,593
24-29 yaş arası	4,2893	0,5715			
30 yaş ve üzeri	4,1964	0,5702			
Evlilikte Cinsiyet Rolü					
23 yaş ve altı	4,5667	0,4176	0,860	0,811	0,446
24-29 yaş arası	4,6436	0,4042			
30 yaş ve üzeri	4,5804	0,4979			
Geleneksel Cinsiyet Rolü					
23 yaş ve altı	3,7944	0,7318	0,376	0,588	0,556
24-29 yaş arası	3,9237	0,7245			
30 yaş ve üzeri	3,9330	0,8596			

* 0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.13. incelendiğinde; Kadın Cinsiyet Rolü, Erkek Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutları puanı ile evlilik

yaşı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu puanı ile evlenme yaşı arasında ise 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılığın hangi gruplar arası farklılıktan kaynaklandığı incelendiğinde; 23 yaş altı ile 24-29 yaş arası gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Evlenme yaşı değişkeni ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasındaki ilişkide, evlenme yaşı 24-29 arasında olanlar ve 30 yaş ve üzeri olanlar, 23 yaş ve altındaki gruba göre daha eşitlikçi tutumlara sahiptirler. Sonuç olarak evlenme yaşı 24 yaş ve üstü olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Gelir durumu ve şiddete maruz kalma ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.4.b Katılımcıların bazı sosyo-demografik özellik ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi; cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum arasındaki ilişkinin incelenmesi

Cinsiyet ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Cinsiyet ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutlarının puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.14.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 14. Cinsiyet ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Bedene Yönelik Tutumlar					
Erkek	4,5805	0,3889	0,000	-6,503	0,0003**
Kadın	4,8299	0,2771			
Kimliğe Yönelik Tutumlar					
Erkek	3,3620	0,7743	0,0001	-10,925	0,0001**
Kadın	4,2095	0,6162			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Levene Testi sonuçlarına göre varyansların homojen dağılmadığı durumda kullanılan istatistik değerleri dikkate alınmış ve bu değerlerin 0,01 düzeyinde anlamlı

olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile Bedene Yönelik Tutumlar ve Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutlarına ait puanlar ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkide, kadınların erkeklere göre daha fazla şiddete karşı tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Yaş ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yaş ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğine ait alt boyutların puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla normal dağılıma uyan verilere için kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.15.'de verilmiştir.

Tablo 4. 15. Yaş ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyansların homojenliği	F istatistiği	Anlamlılık (p)
Bedene Yönelik Tutumlar					
30 yaş ve altı	4,8292	0,2727	0,00006	9,225	0,0006**
31-40 yaş arası	4,7598	0,3441			
41-50 yaş arası	4,6330	0,3831			
51 yaş ve üzeri	4,6708	0,3539			
Kimliğe Yönelik Tutumlar					
30 yaş ve altı	4,1408	0,6857	0,079	6,589	0,00022**
31-40 yaş arası	3,9407	0,8057			
41-50 yaş arası	3,7741	0,7258			
51 yaş ve üzeri	3,8524	0,8955			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Yaş ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği her iki alt boyutlara ait puanlar arasındaki ilişki 0,01 düzeyinde anlamlı olarak elde edilmiştir. Farklılığa neden olan grupların tespiti için Bedene Yönelik Tutumlar alt boyutu için varyansların homojen olmadığı durumda kullanılan Games-Howell testi uygulanırken, Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutu için varyansların homojen olduğu durumda kullanılan Hochberg's GT2 testi uygulanmıştır.

Yapılan Post-Hoc çoklu karşılaştırma testi sonucunda; Bedene Yönelik Tutumlar alt boyutu puanı ile yaş arasındaki anlamlı farklılığa 30 yaş altı ve 41-50

yaş grupları arasındaki farkın neden olduğu tespit edilmiştir. Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutu için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucunda ise 30 yaş ve altı grubunun, hem 31-40 yaş grubuyla hem de 41-50 yaş grubuyla bir farklılık oluşturduğu ve anlamlılığa bu farklılıkların neden olduğu tespit edilmiştir. Yaş ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkide, her iki alt boyutta da 30 yaş ve altı katılımcıların diğer yaş gruplarına göre daha fazla şiddete karşı tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aile Şekli ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aile biçimi ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğine ait alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.16.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 16. Aile Şekli ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Bedene Yönelik Tutumlar					
Çekirdek Aile	4,7807	0,3201	0,358	1,526	0,128
Geniş Aile	4,7075	0,3433			
Kimliğe Yönelik Tutumlar					
Çekirdek Aile	4,0417	0,7252	0,053	2,218	0,027*
Geniş Aile	3,7971	0,8829			

*0,05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.16. incelendiğinde, her iki alt boyut için de varyansların homojen dağıldığı görülmektedir. İlgili durumda kullanılan anlamlılık değerleri dikkate alınmış ve Bedene Yönelik Tutumlar alt boyutu puanı ile aile şekli arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutu için anlamlılık değeri incelendiğinde ise ilgili değişkene ait düzeyler arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aile şekli ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkide, çekirdek aileye sahip katılımcıların geniş aileye sahip olanlara göre daha fazla şiddete karşı tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Medeni Durum ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Medeni durum ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğine ait alt boyutların puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanarak elde edilen bulgular Tablo 4.17.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 17. Medeni Durum ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

	Ortalama	±Standart Sapma	Varyans için Levene Testi	t değeri	Anlamlılık (p)
Bedene Yönelik Tutumlar					
Evli	4,7276	0,3559	0,000	-3,488	0,0001**
Bekâr	4,8252	0,2728			
Kimliğe Yönelik Tutumlar					
Evli	3,9125	0,8010	0,003	-3,510	0,0005**
Bekâr	4,1365	0,6569			

**0,01 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.17. incelendiğinde, alt boyutlara ait varyansların homojen dağılmadığı ve bu durumda kullanılan istatistikler dikkate alınarak anlamlılık değerlerinin 0,01 düzeyinden küçük olarak elde edildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre her iki alt boyuta ait puanlar ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Medeni durum ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkide, her iki alt boyutta da bekâr olanlar katılımcıların evli olanlara göre daha fazla şiddete karşı tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

Şiddete maruz kalma, şiddete şahit olma, evlenme yaşı, gelir durumu ve en uzun süre yaşanan yer ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.5. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde; toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutları bağımsız değişken olarak dikkate alınırken, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutları bağımlı değişken olarak dikkate alınmıştır.

İlk olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarının İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutlarından **Bedene Yönelik Tutumlar** üzerine etkisi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.18.'da gösterilmiştir.

Tablo 4. 18. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumların Bedene Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Bulguları

	B	t	R ²	β	F	p
Sabit Terim	3,335	26,579	0,203	0,451	132,688	0,000**
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	0,311	11,519				
Sabit Terim	4,029	67,392	0,237	0,487	162,059	0,000**
Kadın Cinsiyet Rolü	0,200	12,730				
Sabit Terim	3,394	34,470	0,277	0,526	199,504	0,000**
Erkek Cinsiyet Rolü	0,319	14,125				
Sabit Terim	1,761	14,804	0,554	0,744	644,896	0,000**
Evlilikte Cinsiyet Rolü	0,644	25,414				
Sabit Terim	3,717	56,928	0,341	0,584	269,982	0,000**
Geleneksel Cinsiyet Rolü	0,262	16,431				

** 0,01 düzeyinde anlamlı

Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Bedene Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %20 olarak elde edilmiştir. Regresyon denklemi ise “Bedene Yönelik Tutumlar= 3,335 + 0,311*Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Eşitlikçi Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Bedene Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Kadın Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Bedene Yönelik Tutumlar** alt boyutu üzerindeki etkisi incelendiğinde, 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %24 olarak elde edilirken, regresyon denklemi “Bedene Yönelik Tutumlar= 4,029 + 0,200* Kadın Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Kadın Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Bedene Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Bedene Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %28 olarak, regresyon denklemi ise “Bedene Yönelik Tutumlar= 3,394 + 0,319*Erkek Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Erkek Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Bedene Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Bedene Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %55 olarak elde edilirken, regresyon denklemi “Bedene Yönelik Tutumlar= 1,761 + 0,644*Evlilikte Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Evlilikte Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Bedene Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Bedene Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği görülmektedir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %34 olarak tespit edilmiş olup bu sınıma ait regresyon denklemi ise “Bedene Yönelik Tutumlar= 3,717 + 0,262*Geleneksel Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Geleneksel Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Bedene Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeğinin 5 alt boyutunda da İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeğinin Bedene Yönelik Tutumları alt boyutunu pozitif yönde ve istatistiksel bakımdan anlamlı olarak etkilediği saptanmıştır. Katılımcıların Bedene Yönelik şiddet tutumlarını en çok etkileyen alt boyutun ise Evlilikte Cinsiyet Rollerini alt boyutunun olduğu tespit edilmiştir.

İkinci olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarının İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutlarından **Kimliğe Yönelik Tutumlar** üzerine etkisi incelenmiş ve bulgular Tablo 4.19.'de gösterilmiştir.

Tablo 4. 19. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumların Kimliğe Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisini İnceleyen Regresyon Analizi Bulguları

	B	t	R ²	β	F	p
Sabit Terim	0,663	2,298	0,208	0,456	136,684	0,000**
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	0,726	11,691				
Sabit Terim	1,103	12,431	0,684	0,827	1127,426	0,000**
Kadın Cinsiyet Rolü	0,785	33,577				
Sabit Terim	0,457	2,118	0,347	0,589	276,634	0,000**
Erkek Cinsiyet Rolü	0,824	16,632				
Sabit Terim	-2,273	14,804	0,454	0,674	433,020	0,000**
Evlilikte Cinsiyet Rolü	1,345	25,414				
Sabit Terim	0,691	6,181	0,341	0,637	915,223	0,000**
Geleneksel Cinsiyet Rolü	0,824	30,253				

** 0,01 düzeyinde anlamlı

Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Kimliğe Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %21 olarak elde edilmiştir. Regresyon denklemi ise “Kimliğe Yönelik Tutumlar= 0,663 + 0,726* Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Eşitlikçi Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Kimliğe Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Kadın Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Kimliğe Yönelik Tutumlar** alt boyutu üzerindeki etkisi incelendiğinde, 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %68 olarak elde edilirken, regresyon denklemi “Kimliğe Yönelik Tutumlar= 1,103 + 0,785*Kadın Cinsiyet

Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Kadın Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Kimliğe Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Kimliğe Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %35 olarak, regresyon denklemi ise “Kimliğe Yönelik Tutumlar= 0,457 + 0,824*Erkek Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Erkek Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Kimliğe Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Kimliğe Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %45 olarak elde edilirken, regresyon denklemi “Kimliğe Yönelik Tutumlar = -2,273 + 1,345 *Evlilikte Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Evlilik Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Kimliğe Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutunun **Kimliğe Yönelik Tutumlar** alt boyutunu pozitif yönde ve 0,01 düzeyinde etkilediği görülmektedir. Bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranı %34 olarak tespit edilmiş olup bu sınamaya ait regresyon denklemi ise “Bedene Yönelik Tutumlar= 0,691 + 0,824*Geleneksel Cinsiyet Rolü” şeklinde elde edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından biri olan Geleneksel Cinsiyet Rolünde eşitlikçi yönde olumlu tutumların görülmesi, İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği alt boyutu olan Kimliğe Yönelik şiddete karşı olma tutumlarının da artışına sebep olduğu tespit edilmiştir.

- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeğinin 5 alt boyutunda da İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeğinin Kimliğe Yönelik Tutumları alt boyutunu pozitif yönde ve istatistiksel bakımdan anlamlı olarak etkilediği saptanmıştır. Katılımcıların Bedene Yönelik şiddet tutumlarını en çok etkileyen alt boyutun ise Evlilikte Cinsiyet Rollerini alt boyutunun olduğu tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Toplumda kadına yapılan ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet, kadın yaşamını olumsuz etkileyen en önemli küresel sorunlardan biridir (Semegan vd., 2019). Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın en önemli sebebi toplumda var olan geleneksel cinsiyet rolleridir (Kökten & Yıldırım, 2018). Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesi için geleceğin toplumunu oluşturacak gençlerin ve çocukların, cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddet adına olumlu tutumlara sahip olacak şekilde yetiştirilmesi önemlidir. Geleceğin yetişkinlerini oluşturacak öğrencileri yetiştiren öğretmenlerin rol model olması, toplumsal cinsiyet rollerinde ve kadına yönelik şiddete ilişkin olumlu tutumların genç nesle aktarılmasında oldukça önemlidir (Keleşoğlu & Esen, 2020; Halimi vd., 2020; Şahin vd., 2018).

Bu çalışma öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını incelemek ve bu tutumların sosyo-demografik özelliklerle ilişkisini belirlemek için Anket formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği kullanılarak yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular 3 bölümde tartışılmıştır.

- Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi
- Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile İSKEBE kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi
- Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çalışmaya katılan 523 katılımcının %22,6'sının erkek, %77,4'ünün kadın olduğu, %53,7'sinin 30 yaş ve altı, katılımcıların %83,6'sının üniversite-yüksek okul mezunu, %87,7'sinin en uzun süre şehirde yaşadığı, %90,4'ünün çekirdek aileye sahip olduğu, %52,8'inin evli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %29,1'inin geçmişlerinde vurma, hakaret, tehdit gibi şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Anne-babası arasında yaşanan şiddete şahit olan katılımcıların oranı ise %40,3'tür.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çalışmada, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eşitlikçi bakış açısı yönünde olduğu saptanmıştır. Katılımcıların ölçek genelinden aldığı puan ortalaması 162,36'dır. Ölçeğin kesme puanı ise 95'dir. Ölçeğin kesme puanı göz önünde tutulduğunda, katılımcıların oldukça eşitlikçi tutumlara sahip olduğu söylenebilir.

Literatürdeki bulgular bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bayraktar ve Güder 'in 2019 yılında 512 okul öncesi öğretmen adayı ile yaptığı çalışmada katılımcıların cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır (Bayraktar & Güder, 2019). Büyüksahin Çevik ve Kızıldağ' ın 2018 yılında 335 psikolojik danışman adayı ile yaptığı çalışmada ve Kamışlı' nın 2018 yılında 125 evli kadın ve erkek katılımcı ile yaptığı çalışmada da katılımcıların cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer çalışmalarda da katılımcıların eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur (Haymana, 2019; Büyüksahin Çevik & Kızıldağ, 2018; Uzun, Erdem, Kamışlı, 2018; Güç, Şafak Uzun & Erdem, 2017). Ancak literatürdeki bazı çalışma bulguları, bu çalışma bulgularıyla farklılık göstermektedir. Kaygın ve Zengin' in 2019 yılında 2. 3. ve 4. sınıf üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin kadın ve erkek cinsiyet rollerinde orta düzey geleneksel tutumlara sahip olduğu, evlilik ve geleneksel cinsiyet rollerinde düşük düzey geleneksel tutumlara sahip olduğu ifade edilmektedir (Kaygın & Zengin, 2019). Seçgin ve Tural'ın 2011 yılında sınıf öğretmenliği öğretmen adayları ile yaptığı çalışmasında ise katılımcıların geleneksel ve kültürel değerlere ilişkin rollerin baskın olduğu, katılımcıların cevaplarının kendi cinsiyet grubu lehinde tutumlar sergilediğini görülmüştür. Diğer çalışmalarda da katılımcıların cinsiyet rollerinde geleneksel tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. (Belli & Aynacı, 2020; Deran, 2017).

Çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eşitlikçi olması beklenen bir sonuçtur. Katılımcıların cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutumlara sahip olmasının, öğretmenlik yapıyor olmalarından ve öğretmenlerin eğitici rollerinden kaynaklandığı varsayılmaktadır. Öğrencilerine rol model olmaları beklenen öğretmenlerin, cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutum ve bilince sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutuma sahip olmasının

diğer bir nedeni de; öğretmenlerden, eğitimci olarak, eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmaları ve daha duyarlı olmaları beklenmesidir. Bayraktar ve Güder' in 2019 yılında 512 öğretmen adayı ile yaptığı çalışma da bu varsayımı desteklemektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ve aynı çalışmada; toplumsal cinsiyet rollerindeki adaletsizliğin ve eşitsizliğin farkında olabilmenin ve bunlarla mücadelenin eleştirel düşünme eğilimi ile ilişkisi olduğu vurgulanmaktadır (Bayraktar & Güder, 2019). Bu nedenle öğretmenlerin cinsiyet rollerindeki adaletsizliğe daha duyarlı olmaları ve eşitlikçi tutumlara sahip olmaları son derece önemlidir. Öğretmenler; gelecek nesillerin daha demokratik ve cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutumlara sahip olarak yetişebilmeleri için, kendileri de eşitlikçi tutumlara sahip olması gereken en önemli meslek gruplarından biridir. Çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarda oldukça yüksek puan almalarının; katılımcılara sadece online olarak internet ve sosyal medya üzerinden ulaşılması ve bu platformdaki insanların daha modern ve toplumda yaşanan olaylara daha duyarlı olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğer yüz yüze görüşme fırsatı olsaydı, her yaşta ve erkek katılımcı sayısı yüksek örneklem grubu ile okul ortamında gerçekleşen çalışmanın farklı sonuçlanabileceği varsayılmaktadır. Bu durumun çalışmamızı sınırladığı düşünülmektedir.

Çalışma sonuçları, **cinsiyet** ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar arasındaki ilişki açısından incelendiğinde, kadınların erkeklere göre tüm alt boyutlarda daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Literatürde yer alan bulgular bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencileri ile yapılan çalışmada kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Kurttaş ve Tuncer,2020; Ünal vd., 2017). Uzun ve ark.' nın 2017 yılında Milli Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çalışan 23 katılımcı ile yaptığı deneysel çalışmada, cinsiyet rolleri ile ilgili eğitim öncesi ve sonrası cinsiyet rolleri tutumları karşılaştırılmış; eğitimden önce kadınların erkek katılımcılardan daha yüksek puanlar aldığı ve daha eşitlikçi tutumlar sergilediği, eğitimden sonra ise erkek katılımcıların puanlarında yükselme olduğu ve kadın katılımcılarla aralarındaki farkın anlamlı ölçüde kapandığı ifade edilmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda da kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur (Daşlı, 2019; Güneri v&

Şen, 2018; Uçar vd., 2017; Gürsoy & Arslan Özkan, 2014). Literatürdeki bazı çalışma bulguları ise bu çalışma bulguları ile farklılık göstermektedir. Medya ve iletişim bölümü üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) alt boyutlarından Eşitlikçi Cinsiyet Rollerini(CR)nde erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur (Elgün & Yeniçeri Alemdar 2017). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile yapılan çalışmada ise TCRTÖ alt boyutlarından Kadın CR alt boyutunda erkeklerin kadın öğrencilerden daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu saptanmıştır (Kara & Güngörmüş, 2018).

Geleneksel cinsiyet rollerinin hâkim olduğu ailelerde kız çocukları erkek çocuklarına göre daha baskıcı ve korumacı şekilde yetiştirilmekte ve onlardan, daha tutucu olmaları beklenmektedir (Aksoy Derya vd., 2017). Toplumda ataerkil sistemin hâkim olması, kadınlara karşı ayrımcılık yapılmasına neden olmaktadır. Kadınlarda; kendilerine yapılan bu olumsuz olaylar karşısında hak ve eşitlik arzusu oluşmakta, farkındalıkları ve duyarlılıkları artmaktadır (Karagöz, 2021; Kurdaş & Tuncer, 2020; Aktaş ve Polatkülcü, 2020; Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011). Çalışmada, kadınların erkeklerden daha eşitlikçi tutumlara sahip olmaları, toplumdaki baskı ve tutucu tavrın kadınlar tarafından kabul edilmediğini ve cinsiyette daha eşitlikçi tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Kadınların; çocuk bakımı, ev işleri ve iş hayatı ile birlikte giderek artan ev içi sorumlulukları erkeklerle paylaşmak istemeleri kadınların daha eşitlikçi tutumları benimsemelerine neden olduğu belirtilmektedir (Paçacıoğlu 2018).

Erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel tutumlara sahip olmasının sebebi ise toplum tarafından destek görmeleri, kendilerini kadınlara göre daha güçlü hissetmeleri, bu gücün ve geleneksel rollerin toplum tarafından pekiştirilmesi olarak ifade edilmektedir (Erbil, 2019; Kamışlı, 2018). Erkekler kendilerine toplum tarafından biçilen rolleri, hakları ve sorumlulukları daha fazla benimsemekte ve bu rollerin sağladığı avantajlardan dolayı daha geleneksel tutumlara sahip olmaktadır (Kurdaş & Tuncer, 2020). Erkekler, çocukluk dönemlerinden başlayarak aileleri tarafından daha dayanıklı, ekonomik kaynaklara sahip ve bunları yönetmede öncelikli, ailenin reisi ve evde tek söz hakkının erkekte olması gerektiği düşüncesiyle yetiştirilmektedir. Bu da daha geleneksel tutumlara sahip olmalarına neden olmaktadır (Ertuğrul Yaşar & Zorluoğlu, 2021; Karaçay Yıkar vd., 2020).

Çalışmada katılımcıların **yaş** ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü hariç diğer tüm alt boyutlarda 30 yaş ve altı grupta yer alanların, diğer yaş gruplarına göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. En genç grubun daha eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduğu görülmektedir. Literatürdeki bazı bulgular bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Özmete ve Yanardağ 2016 yılında 18-65 yaş arası 750 erkekle yaptıkları çalışmada; daha genç yaşta olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu, yaş ilerledikçe daha geleneksel cinsiyet söylemlerine rastlandığını belirtmektedir. Can ve Büyükbayraktar' ın 2018 yılında 201 erkek katılımcı ile yaptığı çalışmasında da benzer sonuçlar görülmekte, katılımcıların yaşları arttıkça daha geleneksel tutumların sergilendiği belirtilmektedir. Literatürdeki bazı çalışma bulguları ise çalışmamızın bulguları ile farklılık göstermektedir. Sağlık çalışanları ile yapılan bir çalışmada 35 yaş üzeri katılımcıların 35 yaş altı katılımcılara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu ifade edilmektedir. Bunun nedeni olarak yaşla birlikte mesleki ve sosyal deneyimlerin artmasının kişinin toplumsal cinsiyet algısının değişmesini sağladığı ifade edilmektedir (Özden & Gölbaşı 2018).

Genç yaşta olanların cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi tutumlara sahip olmasının; son yıllarda üniversiteler başta olmak üzere, toplumsal hayatın pek çok alanında, toplumsal cinsiyette eşitlikçi rollerin daha fazla gündeme geliyor olması ve gençlerin daha çok bu konularda bilinçlenmesinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Deran, 2017). Günümüzde anne ve babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ile evde rollerin ve sorumlulukların aile üyeleri arasında daha eşitlikçi paylaşımı görülmektedir. Daha eşitlikçi ailelerde yetişen gençlerin, cinsiyet rollerinde, yaşlı katılımcılara göre, daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları düşünülmektedir. Karagöz'ün 2021 yılındaki çalışmasında yaş ilerledikçe bireylerin eşitlikçi tutumlardan uzaklaşıp daha geleneksel rol tutumlarını benimsediği belirlenmiştir (Karagöz, 2021). Yaşı büyük katılımcılar daha geleneksel ailelerde yetiştiği için, günümüzde de bu tutumların izlerini taşıdıkları ve bu nedenle söz konusu yaş grubundaki katılımcıların daha geleneksel tutumlara sahip olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, **aile şekli** ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, çekirdek aileye sahip olanların, geniş aileye sahip olan gruba göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Literatürdeki bulgular bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Aktaş & Polatkülcü, 2020; Erbil, 2019; Uçar

vd., 2017; Alan Dikmen & Marakoğlu, 2019). Ancak yapılan bazı çalışmalarda ise aile şekli değişkeni ve cinsiyet tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (Kamışlı, 2018; Deran, 2017).

Bu çalışmada çekirdek aileye sahip olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip olmasının, çekirdek ailede aile içi rol ve sorumlulukların daha eşit paylaşılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Geniş ailelerde genellikle büyükanne ve büyük baba ailenin en saygın üyeleri olabilmektedir. Ailenin en yaşlı üyelerinin tutum ve davranışları daha geleneksel olabilmekte ve çocukluk zamanında yetişme tarzını etkilediği düşünülmektedir. Başta anne ve baba olmak üzere ailedeki diğer bireylerin tutum ve davranışları ve inançları o ailedeki çocuklara toplumsal cinsiyet mesajları vermekte ve o çocuk için ailenin söylediği ve yaptığı her şey doğru olarak algılanmaktadır (Yağan Güder & ark 2016). Aile içerisinde sınıflanmanın ve ayrımcılığın olmadığı demokratik bir ortamda büyüyen çocuklar ise, özsaygıları gelişmiş, kendilerine güvenen, çevresine karşı saygılı ve anlayışlı bir kişiliğe sahip olarak yetişebilmektedir (Akkaş, 2019). Kadınların eğitim düzeyi ve çalışma yaşamına katılım oranı arttıkça geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş yaşandığı, daha eşitlikçi rol ve sorumlulukların benimsendiği çekirdek aile içinde yetişen bireylerin de daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu ifade edilmektedir (Aktaş & Polatkülcü, 2020). Çekirdek ailelerde rol ve sorumluluklar daha eşit paylaşıldığı için çekirdek ailede büyüyen bir bireyin daha eşitlikçi bilinçle yetiştirildiği düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların **medeni durum** ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, bekâr olanların evli olanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır. Literatürdeki bulgular bizim çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Özmete ve Yanardağ'ın 2016 yılında 18-65 yaş arasında erkeklerle yaptığı çalışmada bekâr olanların evli olanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirtilmektedir. Karagöz'ün 2021 yılında yetişkin kadın ve erkek bireylerle yaptığı çalışmada bekâr olup aktif cinsel ilişkisi olanların evli olanlara göre daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olduğu, bunun, bekâr bireylerin daha genç yaşta olmasından kaynaklandığı, yaş ilerledikçe eşitlikçi tutumların azaldığı ifade edilmektedir (Karagöz, 2021). Ancak farklılık gösteren bir çalışmada Adana ilinde meslekler arası yapılan çalışmaya göre evli olan katılımcıların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir (Deran, 2017).

Sağlık çalışanları ile yapılan bir çalışmada ise evli olan katılımcıların bekâr olanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Evli olan katılımcıların daha eşitlikçi tutumlara sahip olmalarının nedenini yaşlarının daha büyük olması ile ilişkilendirilmiştir. Yaşla birlikte mesleki ve sosyal deneyimlerin artmasının, kişinin toplumsal cinsiyet algısının değişmesini sağladığı ve yaşı ileri olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu ifade edilmiştir (Özden ve Gölbaşı 2018).

Bu çalışmada bekâr olan katılımcıların daha eşitlikçi tutumlara sahip olmasının nedeni olarak evliliğin, cinsiyet rollerine yönelik tutumlar üzerinde geleneksel etkisi olduğu düşünülmektedir. Türk toplumunda aile kültüründe geleneksel rollerin baskın olması nedeni ile evli olmanın getirdiği roller ve sorumluluklar da daha geleneksel olmaktadır. Bu nedenle bekâr iken daha eşitlikçi olan tutum ve davranışlarının evlendikten sonra daha geleneksele doğru değiştiği varsayılmaktadır. Bekâr olanların daha eşitlikçi tutumlara sahip olmasının bir başka nedeninin ise hayata daha teorik bakmaları ve daha modern bir tutum sergilemeleri olduğu düşünülmektedir. Evli olan katılımcıların yaşlarının daha büyük olması, gerçek yaşamla yüzleşme ve yaşanmışlığın tutumlara yansması vb. etmenlerin cinsiyet rolleri üzerine etkili olduğu ve bu nedenle evli olanların daha geleneksel tutumlara sahip olduğu varsayılmaktadır. Öcal Yüceol' un 2016 yılındaki çalışmasında flört zamanlarında çiftlerin, sadece birbirlerine karşı sorumluyken daha eşitlikçi tutumları, buna karşın, sözlü/nişanlı/evli çiftlerde ailelere ve çevreye karşı sorumluluklar da söz konusu olabileceğinden daha geleneksel tutumlar benimseyebildikleri belirtilmektedir. Tokat ilinde yapılan bir çalışmadaki bulgulara göre de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kalıplaştırdığı iş bölümü gereği kadınlar, annelik ve eş rollerini içselleştirmiş olup, kadınların yarısından fazlası yaşamlarının en önemli gayesini “iyi bir eş ve anne olmak” şeklinde özetlemekte ve çalışmak için eşlerinin izninin olması gerektiği ifade edilmektedir (Özçatal 2011).

Çalışmada; **yaşamında daha önce şiddete şahit olma** durumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelendiğinde, sadece Kadın Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüş olup, şiddete şahit olanların, şiddete şahit olmayanlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Kadın Cinsiyet Rolü ve Geleneksel Cinsiyet Rollerini tutum ifadelerinde kadınlara yönelik daha baskıcı ifadelerin bulunması, katılımcıların bu ifadelere katılmayarak daha eşitlikçi tutumlara sahip olmalarına neden olabileceği

düşünülmektedir. Yaşamında şiddete şahit olma durumu daha çok aile içerisinde olduğu, şiddetin; baba ve evdeki başka bir erkek birey tarafından annenin ve kız kardeşin baskılanması ve denetlenmesi şeklinde yaşandığı için bu durumun katılımcılarda hak ve özgürlük arayışına neden olmuş olabileceği varsayılmaktadır. Eğitim seviyesi düşük ve ekonomik özgürlüğü olmayan anneler daha fazla şiddete maruz kalmakta, şahit olan bireyler bu eşitsizliğin farkına vardığı için daha eşitlikçi tutumlar geliştirmektedir. Katılımcılardan, geçmişlerinde şiddete şahit olanların, şiddetin nedeninin cinsiyet rollerindeki eşitsiz tutumlardan kaynaklandığının farkında oldukları ve bu nedenle daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları varsayılmaktadır.

Çalışmada **yaşamında daha önce şiddete maruz kalma** ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak Bulut'un 2019 yılında 18-29 yaş grubu kadın katılımcılarla yaptığı çalışmada ise ailesinde şiddet görmeyen kadınların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirtilmiştir (Bulut, 2019). Cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutumlar sergileyen bireylerin anne-babası ve aile bireylerinin de eşitlikçi tutumlara sahip olduğundan, ailelerinin şiddete karşı tutumlara sahip olabileceği ve bu nedenle şiddete maruz kalmayan katılımcıların cinsiyette daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların **evlenme yaşı** ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelendiğinde, sadece Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutunda anlamlı bir fark olup, diğer alt boyutlarla anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Evlenme yaşı 24-29 ve 30 yaş ve üzeri olanların 23 yaş ve altındaki gruba göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Literatürdeki bulgular bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Gökçay ve Akça'nın 2020 yılında 18-49 yaş arasında 350 kadın katılımcı ile yaptığı çalışmada evlilik yaşı arttıkça bireylerin daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Gökçay & Akça, 2020).

Günümüzde eğitim seviyesinin yükselmesiyle ortalama evlilik yaşının 24'ün üzerine çıktığı görülmektedir. 24 ve üzeri yaşlarda evlenen kişilerin eğitim seviyeleri yüksek olduğu için, cinsiyet rollerinde daha olumlu ve bilinçli tutumlara sahip oldukları düşünülmektedir. Çalışmada evlilik yaşı daha küçük olanların yaşı ileri katılımcılar olduğu ve evlilikleri daha eski zamanlara denk geldiği için geleneksel rollerin birey ve evlilik yaşı üzerinde daha etkili olduğu düşünülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek ve başarılı kariyere sahip insanların cinsiyette daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu görülmekte ve bu kişilerin evlilikleri daha olgun yaşlarda

gerçekleşmektedir (Gökçay & Akça, 2020). Bu düşünce çalışmamızın sonucunu destekler niteliktedir.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çalışmada katılımcıların kadına yönelik şiddete karşı tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Katılımcıların ölçek genelinden aldığı puan ortalaması 132,63'tür. Ölçekten alınabilecek en yüksek ortalama puanın 150 olduğu göz önüne alındığında, katılımcıların kadına yönelik şiddete karşı tutum puanının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeğinin 2017 yılında geliştirildiği, ilgili ölçekle yapılan yeteri kadar çalışma olmadığı görülmüştür. Bu nedenle kadına yönelik şiddete ilişkin katılımcıların tutumları sınırlı sayıda çalışma sonuçları ile tartışılmak zorunda kalmıştır. Bu çalışma ile benzerlik gösteren Tektaş ve arkadaşlarının 2020 yılında üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada katılımcıların kadına yönelik şiddete karşı oldukları belirlenmiştir (Tektaş vd., 2020). Ancak Erenoğlu'nun 2020 yılında 18 yaş ve üzeri 220 evli erkek ve kadınlarla yapmış olduğu çalışmada ise katılımcıların kadına yönelik şiddete meyilli tutumlarının olduğu belirlenmiştir (Erenoğlu, 2020). Dursun'un 2020 yılında ergenlerle yapmış olduğu çalışmada ise İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinin Kimliğe Yönelik (psikolojik ve ekonomik şiddet) alt boyutta kadına yönelik şiddeti kabul edilebilir görürken, Bedene Yönelik (fiziksel ve cinsel şiddet) alt boyutta kadına yönelik şiddeti kabul edilmez görmekte olduklarını belirtmektedir (Dursun, 2020).

Bu çalışmada katılımcıların kadına yönelik şiddete karşı olma tutumlarının, eğitim düzeylerinin yüksek olmasından ve hepsinin öğretmen olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Öğretmenler, kadına yönelik haksızlık ve şiddet olaylarına karşı daha duyarlı, farkındalıkları daha yüksek ve bu konularda eşitlikçi tutumlara sahip olduklarından, kadına yönelik şiddete karşı tutumlara sahip oldukları varsayılmaktadır. Öğretmenlerin, meslekleri gereği, öğrencilere karşı örnek rol model olmaları gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin şiddete meyil edecek davranışlarını olumlu davranışlara dönüştürebilmek için kendilerinin de olumlu tutumlara sahip olmaları gerektiğinin bilincinde oldukları düşünülmektedir. Literatür

incelendiğinde yapılan diğer çalışmalarda kadına yönelik şiddeti etkileyen sebepler belirtilmiştir. Erenoğlu'nun (2020) çalışmasında; katılımcıların eğitim düzeyinin düşük olmasının ve çoğunlukla köy ya da kasabalarda yaşamalarının, kadına yönelik şiddete karşı olmayan tutuma sahip olmalarına neden olduğu belirtilmektedir. Geçmişte şiddete maruz kalmış olmak, bireylerin kadına yönelik şiddet tutumları üzerinde etkili olmakta ve kadına yönelik şiddet olayları normal kabul edilmektedir (Erenoğlu, 2020). Dursun'un (2020) çalışmasında da ergenlerin kimliğe yönelik şiddete meyilli olmalarının; ergenlerin psikolojik ve ekonomik şiddeti, şiddet olarak algılamamalarından kaynaklandığı belirtilmektedir (Dursun, 2020).

Öğretmenlerin kadına yönelik şiddete karşı tutuma sahip olmaları öğrencilere bu konuda verilen gizli ve açık mesajlarla, gelecekte kadına yönelik şiddetin tamamen önlenmesi adına sevindirici bir durumdur.

Çalışmada katılımcıların **cinsiyet değişkeni** ile kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, kadınların şiddete erkeklerden daha fazla karşı oldukları bulunmuştur. Literatür incelendiğinde çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada kadınların şiddete erkeklere göre daha fazla karşı oldukları belirtilmektedir (Keleşoğlu, 2017). Özasan ve ark.'nın 2018 yılında öğretmen adaylarının töre cinayetlerine yönelik tutumlarını incelediği çalışmada, kadınların erkeklere göre daha fazla şiddete karşı tutumlar sergilediği belirtilmektedir. Tektaş ve ark.'nın 2020 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada kadın öğrencilerin, kadına yönelik şiddete, erkek öğrencilerden daha fazla karşı oldukları belirlenmiştir. Bizim çalışma sonuçlarımızla farklılık gösteren çalışmalar da bulunmuştur. Topalak ve Yazıcı'nın 2014 yılında müzik ve resim öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada; kadın öğrencilerin, namus uğruna kadına uygulanan sözel ya da fiziksel şiddete erkek öğrencilerden daha meyilli olduğu belirtilmektedir. Ergenlerle yapılan bir çalışmada ise kızların, kadına yönelik şiddete erkeklerden daha meyilli olduğu saptanmıştır (Dursun, 2020).

Bu çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla kadına yönelik şiddete karşı olmalarının nedeni, kadınların kendilerine yapılan bu haksızlığı kabul etmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmada bu sonuç beklenildiği doğrultuda çıkmıştır. Toplumsal cinsiyette geleneksel roller erkeğin baskıcı ve şiddet içerikli davranışlarını meşrulaştırmaktadır. Çoğu toplumda şiddet; erkeklere verilen bir güç kaynağı ve erkeğin algılanan cinsiyet rolü tehdit edildiğinde

kullandığı bir yöntem olmuştur (Rousseau-Jemwa, 2016; Jewkes vd., 2015). Birçok erkek, toplumun beklentileri doğrultusunda, erkeklere ait davranış şekillerini istemeyerek benimsemek zorunda kalmıştır. Bu sebeple sadece erkekleri ve bu davranış biçimini suçlamak değil neden olan sistemleri de çözümlenmek gerekmektedir (Yavuz, 2015). Toplumda, ‘şiddet’ dendiğinde ilk akla gelen fiziksel şiddet olmakta, psikolojik ve ekonomik şiddet, “şiddet” olarak algılanmamaktadır (Dönmez, 2012). Bu nedenle kadınlara yönelik şiddeti önleme müdahalelerinde kadınlarla birlikte erkeklerinde bu konuda eğitim alması ve duygusal ve zihinsel olarak desteklenmesi gerekmektedir (Schafer, 2017; Jewkes vd., 2015).

Çalışmada katılımcıların **yaş değişkeni** ve kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde her iki alt boyutta da 30 yaş ve altı grubun diğer yaş gruplarına (daha ileri yaş olan gruplara) göre daha fazla kadına yönelik şiddete karşı tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Yani daha genç olanların kadına yönelik şiddete daha karşı olduğu söylenebilir.

Günümüzde kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalığın genç nesillerde daha fazla olmasının, eğitim seviyesinin geçmişe göre biraz daha artmasından ve genç nesillerin daha bilinçli olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Daha yaşlı katılımcılar; yetiştikleri ortamda kadına yönelik şiddet haklı ve mazur görüldüğü için, daha geleneksel ve baskıcı tutumlar benimsenmektedir. Yaşı ileri olan kadınlar da bu tutumları sergileyebilmektedir. Sonuç olarak yaşı ileri olanlarda geleneksel ve baskıcı tutumların etkisinin görülmesi, genç olan bireylerin yaşı ileri olanlara göre şiddete daha karşı olma tutumu sergilemelerine neden olduğu düşünülmektedir. Çalışma bulguları ile benzerlik göstermeyen Tektaş ve ark.’nın çalışmasında, bireyin 20’li yaşlardan sonra olgunlaştığı ve şiddet olaylarına daha fazla katılmama bilincinin geliştiği belirtmektedir (Tektaş vd., 2020).

Çalışmada katılımcıların **aile şekli** ve kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutunda anlamlı bir farklılık olup, çekirdek aileye sahip olanların geniş aileye sahip olanlara göre kadına yönelik şiddete daha karşı oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışma ile benzer sonuçları olan çalışmalara bakıldığında, Tektaş ve ark. ’nın 2020 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, çekirdek aileye sahip olan katılımcıların geniş aileye sahip olanlara göre kadına yönelik şiddete daha karşı oldukları belirlenmiştir (Tektaş vd., 2020). Erenoğlu’nun 2020 yılında 18 yaş ve üstü erkek ve kadın

katılımcılarla yapılan çalışmada da çekirdek aileye sahip olanların kadına yönelik şiddete daha karşı olma tutumu sergilediği belirtilmektedir (Erenoğlu, 2020).

Geniş aile yapısında büyükanne ve dede gibi büyüklerle birlikte yaşıyor olması, daha geleneksel tutumların gözlenmesine neden olabilmektedir. Geniş ailede aile büyüklerine duyulan saygı onların düşüncelerini benimsemeye ve davranışların, büyüklerin beklentileri doğrultusunda biçimlenmesine neden olmaktadır. Bazen de yanlış olan beklentilerin değiştirilmesine karşı büyüklerin daha tutucu tavırları ile karşılaşmaktadır. Bu tutucu davranışlarda kadınlar; daha geri plana itilmekte, sözleri dinlenilmemekte, birçok haktan mahrum kalabilmektedir. Geniş ailelerde geleneksel aile kültürünün yaşatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu ailelerde yetişen bireyler daha geleneksel tutumlara sahip, kadınlara karşı daha baskıcı ve tutucu, kadına yönelik şiddete daha meyilli bireyler olabilmektedir. Geniş ailede yetişen kadınların eğitim seviyelerinin ve maddi durumunun daha düşük olması kadına yönelik şiddet olaylarına bakış açısını da etkilenmektedir. Dolayısıyla çekirdek aileye sahip katılımcıların şiddet olaylarına karşı olma tutumlarının geniş aileye sahip olanlara göre daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların **medeni durumları** ve kadına yönelik şiddet tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, bekâr olanların şiddete evli olanlara göre daha karşı olduğu saptanmıştır. Kadına yönelik şiddetin en fazla yakın eş ya da yakın ilişki yaşadığı bir erkek tarafından uygulandığı görülmektedir. Ancak, Keleşoğlu'nun 2017 yılında sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada ise geçmişte romantik ilişkisi olmuş katılımcılar ile romantik ilişkisi o anda var olan katılımcıların, olmayan katılımcılara göre kadına yönelik şiddete daha karşı tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Bunun nedenleri arasında ise katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksek olması ile yaş, cinsiyet değişkeninin de etkili olabileceği belirtilmektedir (Keleşoğlu, 2017).

Çalışmada bekâr olanlarda kadına yönelik şiddete daha karşı olma tutumunun görülmesinde, evli olanlarda şiddet olarak tanımlanan kimi davranışların şiddet olarak algılanmaması ya da kadınların şiddet muamelesini hak ettikleri düşüncesinin etkili olduğu varsayılabilir. Yalnızca erkekler değil aynı zamanda birçok kadın; erkekleri kızdırdıklarında, çocuklar ve ev işleri ile ilgilenmediklerinde, cinsel ilişkiyi ret ettiklerinde, eşinin sözünü dinlemediklerinde veya karşılık verdiklerinde şiddeti ceza olarak görüp, hak ettiklerini düşünmektedir (Büyükyılmaz & Demir 2016;

Dönmez, 2012; Dişsiz, 2008). Bulut'un 2019 yılında yaptığı çalışmada görüşülen kadınların %55'inin dövülmeyi hak edebileceklerini düşündüklerini belirtmektedir (Bulut, 2019). Evlilikte aile içinde yaşanan problemlerin mahrem olarak algılanması ve yaşanan bazı şiddet türlerinin (psikolojik şiddet, cinsel şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddet) şiddet olarak algılanmaması, şiddet denildiğinde sadece fiziksel şiddetin akla gelmesi, ya da yaşanan şiddet olaylarının kabul edilip sineye çekilebilir bir durum olarak düşünülmesi, evli olanların bekâr olanlara göre kadına yönelik şiddete daha meyilli olmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların **yaşamında daha önce şiddete şahit olma** durumu değişkeni ile kadına yönelik şiddet tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bizim çalışmamızla benzerlik gösteren, Keleşoğlu'nun 2017 çalışmasında da ailede şiddete şahit olma durumu ile kadına yönelik şiddet tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirtilmektedir. Ancak Tektaş ve ark.'nın 2020 yılında üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada, ailesinde şiddete şahit olmayanların, şiddete şahit olanlara göre kadına yönelik şiddete daha karşı tutuma sahip olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada anlamlı bir farkın saptanamamasının, katılımcıların çoğunun çekirdek aileye sahip olması ve katılımcıların daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu için anne-baba arasında şiddet olaylarının fazla görülmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde yaşamında şiddete şahit olanlarda şiddete eğilim olasılığının yüksek olabileceği belirtilmektedir. Erkeklerde çocukluk ve gençlik döneminde aile içinde şiddete tanık olanlarda, bu huzursuzluğun ve saldırgan davranış eğilimlerinin gelecekte patlak vermesi şiddete başvurmalarına yol açabilmektedir. Sosyoekonomik durumu kötü olan erkek çocuklarda ileri yaşlarda suça yönelen davranışlar, alkol-madde kullanımı, anti sosyal davranışlar vb. durumların kadına yönelik şiddet olaylarını arttırdığı bilinmektedir (Roberts, 2019; Karataş, 2017; Krause, 2016; Güleç, 2012; Zinnur, 2012). Böylelikle geçmişteki şiddete şahit olma durumu gelecekte şiddet olaylarını doğurmakta ve büyütmektedir.

Çalışmada katılımcıların **yaşamında daha önce şiddete maruz kalma** durumu değişkeni ile kadına yönelik şiddet tutumları incelendiğinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışma ile benzerlik gösteren Rende'nin 2020 yılında evli erkeklerle yaptığı çalışmada çocukluğunda şiddet maruz kalma ile kadına yönelik şiddet tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlenmiştir. Bu çalışmada

şiddete maruz kalma ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasında katılımcıların şiddeti nasıl algıladıklarının etkili olduğu düşünülmektedir. Çocukluk çağlarında şiddete maruz kalmak bireyin ağır travmatik sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir. Katılımcıların şiddet olayını herkesle paylaşmama ihtimali ve samimi olmayan cevaplar olabilmektedir (Rende, 2020). Rende'nin çalışmasında da benzer sonuçlar saptanmış olup düşüncemizi destekler niteliktedir (Rende, 2020). Ancak Akkuş ve Yıldırım'ın 2018 yılında yaptığı çalışmada ise çocukluğunda şiddete maruz kalan erkeklerin diğer erkeklere göre daha fazla şiddet uyguladığı belirtilmektedir (Akkuş & Yıldırım, 2018). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada ise şiddete maruz kalan katılımcılarda kadına yönelik şiddete karşı olma tutumlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Çal ve Aydın Avcı, 2020).

Şiddet davranışı her dönemde oldukça ağır sonuçları olan travmatik bir olgudur. Çocukluk çağı travmaları genellikle üstü örtülü olarak beklemektedir. Aile içerisinde kapalı olarak kalmakta ve bu süreç travmanın boyutunu belirlemektedir. Çocukluk çağında şiddete maruz kalmak kişiliğin oluşmasında oldukça önem taşımaktadır. Şiddete uğrayan çocuk dünyayı güvenilmez bir yer olarak tanımlamakta ve hayatına bu tanım ile devam etmektedir. Şiddet bir kısır döngü şeklinde öğrenilmekte ve şiddete uğrayan kişi şiddeti uygulayan kişi haline dönüşebilmektedir (Rende 2020; Güleç ve ark. ,2012). Literatür incelendiğinde çocukluğunda şiddete maruz kalma durumunun yetişkinlikte kadına yönelik şiddet uygulamaya neden olan bir faktör olduğu belirtilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri erkeklik algısında; şiddet faili olan erkeklerin çocukluk çağlarında şiddete maruz kalmaları gibi nedenler erkeklerin şiddet uygulamasına sebep olmaktadır (Özkazanç, 2016).

Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ile Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları üzerine etkisini incelemek amacı ile yapılan Regresyon Analizi sonuçlarına göre; Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği bütün alt boyutları ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği bütün alt boyutları arasında pozitif ve aynı yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle katılımcıların

toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eşitlikçi yönde artması, kadına yönelik, hem bedene hem de kimliğe ilişkin şiddete karşı olma tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir.

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından Bedene Yönelik ve Kimliğe Yönelik Tutumlar alt boyutunu Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinden en çok etkileyen boyutun, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda katılımcıların Evlilikte Cinsiyet Rolü tutumunun eşitlikçi yönde artıyor olmasının hem bedene yönelik hem de kimliğe yönelik şiddete karşı olma tutumunun artmasına neden olduğu düşünülmektedir. Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu tutum ifadelerine bakıldığında “Erkeğin evde her dediği yapılmalı.”, “Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.”, “Kadının yaşamı ile ilgili kararları kocası vermelidir.”, “Kadınlar kocaları ile anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.” “Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır”, “Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir”, “Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur” vb. kadını inciten ve rencide eden ifadelerin diğer alt boyutlara göre daha fazladır. Bu nedenle, söz konusu tutum ifadelerine katılmama oranlarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği her iki alt boyutu, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından ikinci en çok etkileyen alt boyut ise Erkek Cinsiyet Roller tutum ifadelerinde “Bir erkek gerektiğinde karısını dövmeli”, “Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.” vb. hem bedene yönelik hem de kimliğe yönelik eşitsiz tutumlara katılmamalarından kaynaklandığı varsayılmaktadır.

Bedene Yönelik Tutumları, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği alt boyutlarından üçüncü en çok etkileyen alt boyut ise Eşitlikçi Cinsiyet Roller tutum ifadelerinde; “Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.”, “Ailede ev işleri eşler arasında paylaşılmalıdır.” gibi tutum ifadelerinin bedene yönelik şiddet ile ilişkilendirilmesi nedeni ile bedene yönelik tutumları üçüncü sırada etkilediği düşünülmektedir. Evde iş yükünün kadında olması onu fiziksel olarak yıpratmaktadır. Aynı şekilde çocuk sahibi olmak kadının kendi vücudu ve fizyolojik durumu ile doğrudan ilgili olduğundan bu konu ile ilgili kararın yalnızca erkekte olması kadına fiziksel ve

cinsel olarak müdahale etmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu tutumların daha fazla Bedene Yönelik şiddet tutumuna karşı olmayı etkilediği düşünülmektedir.

Kimliğe Yönelik Tutumları üçüncü en çok etkileyen alt boyutun ise Geleneksel Cinsiyet Rollerini olduğu saptanmıştır. Geleneksel Cinsiyet Rollerini tutum ifadelerinde “Evin reisi erkektir.”, “Erkeğin maddi gücü yeterli ise kadın çalışmamalıdır” vb. hem psikolojik şiddet hem de ekonomik şiddete sebep olabilecek tutum ifadelerinin olmasının kimliğe yönelik tutumlarda daha etkili olduğu düşünülmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerinde; evde ve maddi konularda söz sahibi olan tarafın erkekler olmasının ve kadınların düşüncelerine önem verilmemesinin kimliğe yönelik şiddeti artırdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla katılımcılar geleneksel tutumlara katılmadıklarından kimliğe yönelik şiddete daha fazla karşı oldukları varsayılmaktadır.

Bu çalışma sonucuna göre katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği alt boyutlarından en fazla puan alan boyutun Evlilikte Cinsiyet Rolü olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla bedene yönelik ve kimliğe yönelik şiddet tutumlarını da en çok Evlilikte Cinsiyet rolünün etkilediği görülmüştür. Bu duruma katılımcıların öğretmen olmalarının, en az üniversite-yüksek okul ve lisansüstü derecelerden mezun olmalarının, şehirde yaşamalarının ve çekirdek aileye sahip olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Yıldırım’ ın 2018 yılında yapmış olduğu çalışmasında evlilikte cinsiyet tutumlarında katılımcıların %83,6’sının evli bir kadın üzerindeki erkek egemenliğini kabul etmedikleri ve daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Karaçay Yıkar ve arkadaşlarının 2020 yılında yapmış olduğu çalışmada da katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerinde Evlilikte Cinsiyet Rollerini alt boyutunda diğer alt boyutlara göre daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Bu iki çalışma sonuçlarıyla bizim çalışmamızın sonuçları paralellik göstermektedir. Evlilikte cinsiyetler arasında eşit rollere sahip olunmasının, günümüzde geleneksel rollerin yerini modern ve eşitlikçi rollere bırakmaya başlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi hem kadın hem erkek bireylerde toplumsal cinsiyet rollerinde farkındalık oluşmasına ve daha eşitlikçi tutumların benimsenmesinde etkili olmaktadır. Şehirleşme ile artan ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında kadınlar erkekler kadar sorumluluk sahibi olabilmekte ve zamanla bu durum modernleşme sürecinde etkili olmaktadır (Kurttaş & Tuncer, 2020; Yıkar vd., 2020; Yıldırım, 2018).

Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yönelik şiddet üzerine etkisini gösteren çalışmalara rastlanmıştır. Bizim çalışmamızla paralellik gösteren bu çalışmalarda da toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları aynı yönde etkilediği, geleneksel cinsiyet rollerine sahip olanlarda kadına yönelik şiddete meyilim arttığı, cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi tutumlara sahip olanlarda ise kadına yönelik şiddete karşı olma tutumunun arttığı saptanmıştır (Rende, 2020; Dursun, 2020; Aktaş & Polatkülcü, 2020; Akkaş & Yıldırım, 2018; Uçar vd., 2017).

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rollerindeki tutumlar kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları etkilemektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet kavramlarının birlikte ele alınarak incelenmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddeti önleme çalışmalarında toplumsal cinsiyette eşitlik kavramı bilincinin birey ve topluma çocukluk döneminden itibaren kazandırılması gerekmektedir (Alan Dikmen & Marakoğlu, 2019).

Çalışmamızda ilgi çeken bir durum da kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısından neredeyse 4 katı kadar fazla olmasıdır. Çalışmanın internet üzerinden öğretmenlere ulaşılarak tamamlanmış olması katılım durumunun daha samimi olduğunu göstermektedir. Hem toplumsal cinsiyet rolleri hem de kadına yönelik şiddet konularının öneminden dolayı kadın katılımcıların fazla olması konunun günümüzde sadece kadınlara ait bir problem olduğu algısının hâkim olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca çalışma yapılması esnasında kadın katılımcılardan bu konuların üzerinde durulması gerektiği vb. olumlu dönütlerin alınması bu düşüncemizi destekler niteliktedir. Hâlbuki toplumsal cinsiyette ayrımcılık ve kadına yönelik şiddet sadece kadınları ilgilendiren bir problem değil, hem evrensel hem toplumsal alanda büyük çapta bir sorundur. Kadına yönelik şiddeti sadece kadınlar üzerinden iyileştirme çabaları yetersiz kalmaktadır. Kadına yönelik şiddet sorununun çok büyük toplumsal ve sosyal sorun olduğu ve bunun suçlusunun kadınlar olmadığı göz önüne alındığında, hem kadınlarda hem de erkeklerde farkındalık oluşturulmasının önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Farkındalığın oluşması ilk başta toplumsal cinsiyet kavramının toplumun her kesimi tarafından kabul edilmesi ve eşitliğin sağlanması adına toplumun her kesiminin duyarlı hale gelmesi ile sağlanabilecektir (Saraç, 2013; Köktan, 2018). Kadına yönelik şiddet son zamanlara kadar sadece kadını ilgilendiren bir problem olarak algılandığından kadınların

güçlendirilmesi, eşitlik ve güvenliğinin sağlanması konularının önemine vurgu yapılmıştır (Körükçü, 2012). Bu nedenle bu zamana kadar yapılan çalışmalar hep kadınlar üzerinden olmuştur (Dönmez, 2012). Erkekler ve şiddet ilişkisine dair sorun, 1970'lerden itibaren öncelikle kadına yönelik şiddet literatüründe ele alınmış, 1990 sonrasında ise yeni gelişen erkeklik çalışmaları literatüründe merkezi bir konu haline gelmiştir (Özkazanç, 2016). Bu çalışmaya katılan kadın katılımcı sayısının erkek katılımcı sayısına göre oldukça yüksek olması bahsi geçen durumu kanıtlar nitelikte olmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla 523 öğretmenle yapılmıştır. Katılımcıların, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeğinden aldığı puan ortalamasına göre, cinsiyet rollerinde tüm alt boyutlarda eşitlikçi tutumlara sahip olduğu ve İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutumları Ölçeğinden alınan puan ortalamasına göre de kadına yönelik şiddete karşı olma tutumu sergiledikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ile cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum, evlenme yaşı ve yaşamında daha önce şiddete şahit olma ile anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Yaşamında daha önce şiddete maruz kalma ile toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > 0,05$). Kadınların, yaşı daha genç olanların, çekirdek aileye sahip olanların, bekâr olanların, evlenme yaşı daha büyük olanların, yaşamında daha önce şiddet şahit olanların cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğinden alınan puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ile cinsiyet, yaş, aile şekli, medeni durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). Yaşamında daha önce şiddete şahit olma ve yaşamında daha önce şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0,05$). Kadınların, genç yaşta olanların, çekirdek aileye sahip olanların, bekâr olanların kadına yönelik şiddete daha karşı olma tutumu sergiledikleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının birbirleri ile olan ilişkisinin incelenmesi için yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları tüm alt boyutlarda anlamlı düzeyde etkilediği, pozitif ve aynı yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinde en çok Evlilikte Cinsiyet Rollerini alt boyutunun,

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddete ilişkin tutumlarda iki alt boyutu da pozitif ve aynı yönde etkilediği saptanmıştır.

Öneriler;

- Çalışmanın yapıldığı zaman aralığı Pandemi dönemine denk geldiğinden, veriler Google'da Web aracılığı ile yapıldığı için öneriler genel olarak yapılmıştır.
- Çalışmada katılımcılara sadece online olarak ulaşılmış olması çalışmayı sınırlandırmaktadır. Yüz yüze görüşme ile her yaşta ve erkeklerinde sayıca çoğunlukta olduğu örneklem grubu ile çalışma fırsatı yakalanabileceğinden, öğretmenlerle okul ortamında yüz yüze görüşülerek çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Öğretmenlerle hem toplumsal cinsiyet rolleri yönelik tutumları hem de kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları ölçen çalışmaların farklı yöntemlerle daha kapsamlı gruplarla çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Öğretmenlerin hem toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları hem de kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların tespit edilerek gerekli ise olumlu tutumların geliştirilmesi adına eğitim çalışmaları yapılması gerekmektedir. Gelecek nesillerin daha olumlu tutumlarla yetişmesi için bu konu son derece önemlidir.
- Toplumda cinsiyet eşitsizliğine neden olan etken, çocukluktan itibaren bu kalıpların hem erkek hem kadınlara öğretiliyor olmasıdır. Bu kısır döngünün kırılabilmesi için öncelikle küçük yaşlarda hem ailede hem okullarda cinsiyet eşitliği algısının öğretilmesi ve benimsetilmesi gerekmektedir.
- Bu çalışmanın topluma rol model olan diğer meslek grupları ile de yapılması önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akbaş, K. & Şen, İ. G. (2013). *Türkiye’de Kadına Yönelik Pozitif Ayrımcılık: Kavram, Uygulama Ve Toplumsal Algular*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 165-189
- Akbaş, İ. (2019). *Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı*. Ekev Akademi Dergisi, 97-118
- Akkuş, S. & Yıldırım, Ş. (2018). *Erkeklerin Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet Uygulamasına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi*. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (4), 1368-1388
- Aksoy Derya, Y., Timur Taşhan, S., Uçar, T., Karaaslan, T. & Akbaş Tunç, Ö. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Cinsel Tabulara Etkisi*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(1): 1-8.
- Aktaş, D. & Polat Külcü, D. (2020). *Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Namus Alguları Arasındaki İlişki*. Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi, 28(1): 1-9. DOI: 10.5336/mdethic.2019-66250
- Alan Dikmen, H. & Marakoğlu, K. (2019). *Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Genel Tıp Dergisi, 29 (2):73-79.
- Asan, H.T. (2010). *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algularının Saptanması*. Fe Dergi. 2010; 2(2): 65-74
- Aslan, G. (2015). *Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algularına İlişkin Metaforik Bir Çözümleme*. Eğitim ve Bilim, 40(181): 363-384
- Aytaç S., Eteman F.S., Aydın G.Ç., Reçber B., & Sezen H.K. (2016). *Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma*. Sosyoloji Konferansları, 54(2): 275-297.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Aytaç, S., & Dursun, S. (2013). *Çalışma Hayatında Kadına Yönelik Şiddet: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71(1); 67-78.
- Bal, M.D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış*. KASHED, 1(1):15-28
- Başar, F. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Kadın Sağlığına Etkisi*. ACU Sağlık Bil Dergisi, 3: 131-137.
- Bayraktar, S. & Yağan Güder, S. (2019) *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri İlişkisi*. Anadolu Journal of Educational Sciences International, 9(2): 640-665.
- Belek, U. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Algısının Statik Duruşu*. (Ed), *Toplumsal Cinsiyet Ve Yansımaları* içinde (s. 17-26). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları. DOI: 10.26466/opus.663605
- Belli, A. & Aynacı, G. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı: Kadınlar Kendilerini Nasıl Güçlendirebilir?* Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15(26):4208-4229. DOI: 10.26466/opus.663605
- Bilican Gökkaya, V. (2011). *Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği*. Journal of World of Turks, 3(3): 129-145.
- Bulut, V.E. (2019). *Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Anne Baba Tutumlarının Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Buvinic, M. (1998). *Women in Poverty: A New Global Underclass*. Washington, D.C <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Women-in-Poverty-A-New-Global-Underclass.pdf>

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Bükecik, E. & Özkan, B. (2018). *Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sağlığına Etkisi*. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3(2): 33-37
- Büyüksahin Çevik, G. & Kızıldağ, S. (2018). *Psikolojik Danışman Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Bağlanma Tarzları, Duygu Düzenleme ve Empatinin Rolü*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 46: 239-260.
- Büyükyılmaz, A. & Demir, Ç. (2016). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı*. Ege Akademik Bakış Dergisi, 16(3): 443-450.
- Can İ. & Büyükbayraktar Ç.G. (2018). *Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. SEFAD, (39):355-372.
- Cem Ersoy, N., Hünler, O.S. & Namer, Y. (2017). *Kadına Psikolojik Eziyet Envanteri Kısa Formu Türkçe Uyarlaması*. Klinik Psikiyatri, 20:276-286. DOI: 10.5505/kpd.2017.76588
- Çakmak M.N. & Çelik V.O. (2016). *Futbolda Şiddet Ve Erkeklik: Nefer Taraftar Grubu Örneği*. Sosyoloji Konferansları, 54(2): 299-331.
- Çal, A. & Aydın Avcı, İ. (2020). *Hemşire ve Ebe Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları ile Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ve Yaşam Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(2):103-112. DOI: 10.47115/jshs.787564.
- Çalışkan H. & Çevik E.İ. (2018). *Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği*. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14):218-233.
- Çelik G. (2016) “*Erkekler (De) Ağlar!*”: *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik İnşası Ve Şiddet Döngüsü*. Fe Dergi, 8(2): 1-12.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Dagirmanjian F.B., Mahalik J.R., Boland J., Colbow A., Dunn J., Pomarico A. & Rappaport D. (2017). *How Do Men Construct and Explain Men's Violence?* Journal of Interpersonal Violence, 37(15): 2275-97.
- Damji T. a& Lee L.M. (1995). *Gender Role Identity And Perceptions Of Ismaili Muslim Men And Women*. The Journal of Social Psychology, 137: 215-23.
- Daşlı, Y. (2019). *Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Belirlenmesi Üzerine Bir Alan Araştırması*. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(1):364-385.
- Demirler, D. ve Dinçer, F.(2010). *John W. Scott: Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar, 12:112-138.
- Deran, E. (2017). *Çocuk Refahı Alanında Çalışan Meslek Elemanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutum ve Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Dinçkol, B. (2005). *Kadın-Erkek Eşitliği İçin Pozitif Ayrımcılık*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(8): 101-117
- Dişsiz, M. & Hotun Şahin, N. (2008). *Evensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet*. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 1(1): 51-58
- Dönmez G., Şimşek, H. & Günay, T. (2012). *Evli Erkeklerde Eşlere Yönelik Şiddet ve İlişkili Etmenler*. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi,10(3):151-159
- Dursun, A. (2020). *Kadına Yönelik Şiddet: Ergenlerin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Yordayıcılığı*. Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 3(6): 33-44.
- Ekici, G. & Duran, V. (2018). *Öğretmen Adaylarının "Kadına Şiddet" Kavramına Yükledikleri Duygusal Semantik Değerlerin Analizi*. Uluslararası Kadın Kongresi: SosyoHukuki Perspektifte Kadının Yeri, 5-9 Aralık, Samsun. Syf: 243-257.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Elgün, A. & Yeniçeri Alendar, M. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği*. International Journal of Social Sciences and Education Research, 3(3): 1054-1067.
- Erbil, N. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutumları ve Yaşam Değerleri Arasındaki İlişki*. Ordu University Journal of Nursing Studies, 2(1), 33-45.
- Erden, G. ve Akdur, S. (2018). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Cinayetleri*. Klinik Psikoloji Dergisi, 2(3): 128-139
- Erenoğlu, R. (2020). *Kadına Yönelik Şiddet İle İlgili Görüş Ve Tutumlar: Bir Köy Örneği*. Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(2):197-206 doi:10.30569.adiyamansaglik.730799
- Erim, B. R. ve Yücens, B. (2016). *Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 25(4); 536-549
- Ersoy, E. (2009). *Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği)*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,19(2): 209-230.
- Ertuğrul Yaşar, Z. & Zorluoğlu, E. (2021). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12:01-17.
- Esen Y. (2013)(a). *Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma*. Eğitim ve Bilim Dergisi, 38(169): 280-295.
- Esen, E. Soylu, Y., Siyez, D. M., & Demirgürz, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi*. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8 (1); 46-63. DOI: 10.19160/5000197327

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Esen, Y. (2013)(b). *Eğitim Süreçlerinde Cinsiyet Ayrımcılığı: Öğrencilik Deneyimleri Üzerinde Yapılmış Bir Çözümleme*. International Online Journal of Educational Science, 5 (3), 757-782
- Fırat H. (2016). *Safahat'ta İçki-Kumar Çıkmazındaki Erkeklerin Kadına Bakışı Ve Akif'in Çözüm Önerisi*: Eğitim. SUTAD, Güz ; 40: 221-231.
- Filiz, S. & Gözelyurt, K. (2017). *Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(2): 239-264.
- Gökçay, G. & Akçay, D. (2020). *Kafkas Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi Jinekoloji Polikliniğine Başvuran Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Kafkas J Med Sci, 10(2):81-90.
- Gracia, E., Ferna'ndez, M.M., Lila, M., Merlo, C. & Ivert, K. (2019). *Prevalence of intimate partner violence against women in Sweden and Spain: A psychometric study of the 'Nordic paradox'*. PLOS ONE, 1-17. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0217015>
- Guiso, I., Monte,F., Sapienza, P. & Zingales,(2014). *Culture, Gender, and Math. Science*; 320:1164. DOI: 10.1126/science.1154094
- Güleç H., Topaloğlu M., Ünsal D. & Altıntaş M. (2012). *Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar; 4(1):112-137.
- Güler N. (2005). *Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı*. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 27(2):51-56
- Gümüšoğlu, F.(2008). *Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet*. Toplum ve Demokrasi, 2(4): 39-50.
- Gündüz, M., Aktepe, V. & Çaloşoğlu, M. (2018). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Sınıf Öğretmenlerine Göre Analizi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22: 1785-1796.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Güneri, S.E. & Şen, S. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin Namus Anlayışı Tutumları*. STED, 27(4):258-266.
- Gürhan, N. (2010). *Toplumsal Cinsiyet Ve Din*. e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi; 4: 58-80.
- Gürsoy E. & Arslan Özkan H. (2014). *Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Kadına İlişkin “Namus” Algısı*. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 5(3):149-159
- Gürsoy E., Şahinoğlu S. & Yavuz Genç Y. (2016). *Views of Women’s Sexuality and Violence Against Women in Turkey: A CrossSectional Investigation Among University Students*. Journal of Transcultural Nursing, 27(2): 189-198.
- Güven, F. (2018). *Kadınlığın İnşa Otoriteleri*. AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 6(15): 400-414.
- Güzel, A. (2016). *Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve İlişkili Faktörleri*. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi; 5(4): 1-11.
- Halimi, M., Davis, S.N. & Consuegra, E. (2020). *The Power of Peers? Early Adolescent Gender Typicality, Peer Relations, and Gender Role Attitudes in Belgium*. Gender Issues; <https://doi.org/10.1007/s12147-020-09262-3>
- Haymana, P. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadınların İyilik Hali Algısı İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jewkes R., Flood M. & Lang J.(2015). *From Work With Men And Boys To Changes Of Social Norms And Reduction Of Inequities In Gender Relations: A Conceptual Shift In Prevention Of Violence Against Women And Girls*. Lancet, 385: 1580-89.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Haziran 2018 Raporu. <http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/2869/kadin-cinayetlerini-idurduracagiz-platformu-2018-veri-raporu> erişim tarihi:14.11.2020

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Haziran 2019 Raporu.
<http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2889/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2019-raporu> erişim tarihi:14.11.2020
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Haziran 2020 Raporu.
<http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu> erişim tarihi: 15.04.2021
- Kalaycı, N. & Hayırsever, F. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Ders Kitabına Yönelik Bir İnceleme ve Bu Konuya İlişkin Öğrenci Algularının Belirlenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Educational Sciences: Theory & Practice, 14(3): 1-26.
- KAMER Vakfı'nın Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi,
<https://www.kamer.org.tr/>
- Kamışlı, E. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Aile İşlevselliğinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul.
- Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E. & Tektaş, P., (2017). *İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İSKEBE Tutum Ölçeği) Geliştirme Çalışması*. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18(5):453-459. doi: 10.5455/apd.256374.
- Kandemirci, D. & Kağmıcı, D.Y. (2014). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme*. Türk Psikoloji Yazıları, Haziran; 17(33): 1-12
- Kara, F.M. & Güngörmüş, H.A. (2018). *Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören gençlerin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutum düzeylerinin belirlenmesi: Demografik Farklılıklar*. Journal of Human Sciences,15(4):2468-2478.
- Karaçay Yıkar, S., Doğan, S.D., Aydınçölü, N., Arslan, S. & Nazik, E. (2020). *Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği*. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(2), 104-113. DOI: 10.38108/ouhcd.704397

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Karagöz, M. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Cinsel Doyum ve Cinsel Özgüven Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Karakaya, H.(2018). *Toplumsal Cinsiyet Algısı, Din Ve Kadın*. Journal of Analytic Divinity, 2(2): 36-63.
- Karataş C.Y. (2017). *Ahlak, Siyaset ve Demokrasi Bağlamında Kötülük ve Şiddet*. İnsan & Toplum, 7(2): 113-140.
- Kaya, F.Ş. & Uysal, V. (2015). *Günümüzde Dindarlık Ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Algıları Üstüne Bir Araştırma*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(36): 646-663.
- Kaygın, E., & Zengin, Y. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Rol Algıları ve Kariyer Seçimi İlişkisi: Kafkas Üniversitesinde Bir Araştırma*. Social Sciences Research Journal, 8 (3), 139-155.
- Keleşoğlu, S. & Esen, Y. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kadına Yönelik Şiddet Tutumlarının İncelenmesi*. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 6(2), 273-298. DOI: 10.47615/issej.826164.
- Keleşoğlu, S. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kadına Yönelik Şiddet Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kıran, E. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türkiye 'de Çocuk Gelinler*. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı:1-8.
- Kırbaşoğlu Kılıç, L. & Eyüp, B. (2011). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Roller Üzerine Bir İnceleme*. ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Arştırmaları Dergisi, 2(3):129-148.
- Kızılkaya Beji, N. (2017). *Kadın sağlığına Genel Bakış*. Kadın Sağlığı ve Hastalıkları 2. Baskı. syf. 21-22. Nobel Tıp Kitapevleri. İstanbul.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

Köktan M. & Yıldırım F. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete ve Ayrımcılığa Karşı Sosyal Hizmet Perspektifinden Kadınların Güçlendirilmesi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(58):717-723.

Körükçü Ö., Öztunalı Kayır, G. & Kukulcu, K. (2012). *Kadına Yönelik Şiddetin Sonlanmasında Erkek İşbirliği*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(3):396-414

Krause H.K., Gordon-Roberts R., VanderEnde K., Schuler S.R. & Yount K.M. (2016). *Why Do Women Justify Violence Against Wives More Often Than Do Men in Vietnam?* Journal of Interpersonal Violence, 31(19): 3150-73.

KSGM (2006).
<https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planini-2007-2010-gormek-icin-tiklayiniz.pdf>. (erişim tarihi:01.01.2021)

Kurdaş, E. M. & Tuncer, M. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(35): 282-321. DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.667828>

Küçük, E.E., Kurşun, A. & Bahadır Yılmaz, E. (2016). *Assessing the Effectiveness of Training Given to Teachers for the Prevention of Domestic Violence towards Women*. International Journal of Caring Sciences, 9(1): 228-235.

Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu. Dünya Ekonomi formu 2021 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2021.pdf (The Global Gender Gap Report 2021)

Lippa, R.A. (2010). *Sex Differences in Personality Traits and Gender-Related Occupational Preferences across 53 Nations: Testing Evolutionary*. Arch Sex Behav, 39:619–636.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Mascarenhas, M.D.M., Tomaz, G.R., Meneses, G.M.S., Rodrigues, M.T.P., Pereira, V.O.M. & Corassa, R.B. (2020). *Analysis Of Notifications Of Intimate Partner Violence Against Women, Brazil, 2011-2017*. REV BRAS EPIDEMIOL, 23(1): 1-13.
- Moroğlu, N. (2012). *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa Ve İstanbul Sözleşmesi*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Mart- Nisan (99):357-380.
- Mutaf, A. (2017). *Osmanlı'da Cinsel Suçların Cezalandırılmasında Cinsiyet Ayrımı (Mı?)*. Toplumsal Cinsiyet Tarihi, Mart: 24-30.
- Öcal Yüceol S. E. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar İle İlişki Doyumu Ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul
- Özaslan, H., Gültekin Akduman, G, & Özaslan, H. (2018). *Öğretmen Adaylarının Töre Cinayetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Uluslararası Kadın Kongresi: Sosyohukuki Perspektifte Kadının Yeri, Aralık 5-9; syf: 209-216
- Özaslan, H., Gütekin Akduman, G. & Özaslan, H. (2018). *Öğretmen Adaylarının Töre Cinayetlerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Uluslararası Kadın Kongresi: Sosyohukuki Perspektifte Kadının Yeri, Aralık5-9:209-216.Samsun. Legal Yayıncılık. Ed. Mustafa Çakır.
- Özçatal E.Ö. (2011). *Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı*. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1):21-39.
- Özden, S. & Gölbaşı, Z. (2018). *Sağlık Çalışanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. KOU Salık Bilimleri Dergisi, 4(3): 95-100.
- Özer, E., Aydoğdu, H.İ., Kırıcı, G.S. & Önal, G. (2016). *Kadın Cinayetleri – Femisid Kavramı*. Adli Tıp Bülteni, 21(2), doi: 10.17986/blm.2016220388

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Özgen B. & Aytaç S. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi*. Sosyoloji Konferansları; 48 (2) : 1-18.
- Özkazanç A. & Yetiş E.Ö. (2016). *Erkeklik ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel bir Literatür Değerlendirmesi*. Fe Dergi, 8(2): 13-26
- Özmete E. & Yanardağ M.Z. (2016). *Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Kadın Ve Erkek Olmanın Değeri*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20(1):91-107.
- Paçacıoğlu, B. (2018). *Üç Farklı Kuşaktaki Evli Kadın Ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları İle Aile İşlevleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Pekel, E. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Kadının Çalışma Hayatındaki Konumu*. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1):30-39.
- Poyraz, B. (2013). *Akademi Kadınların Cenneti Mi? Ankara Üniversitesi Örneği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 4(2), 1-18. DOI:10.1501/sbeder_0000000057
- Rende, R.E. (2020). *Evli Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Tutumlarıyla Çocukken Şiddete Maruz Kalmalarının Kadına Şiddetle İlişkisi*. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 4(3), 79-92.
- Roberts N. & Price D. (2019). *Gendered Perceptions Of Domestic Violence: How Young Females Are More Likely Than Young Males To Know Controlling Domestic Violence Behaviours*. Working Paper. CASS. <https://sure.sunderland.ac.uk/10696/> erişim tarihi: 05.05.2019

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Rousseau-Jemwa E., Hendricks L. & Rehse K. (2016). *Counselling As An Intervention Strategy For Men Who Use Violence In Their Intimate Relationships*. Graduate Journal of Social Science, 12(3): 128-146.
- Sancak, Ş. & Alver, M. (2011). *Cinsiyet Tahminine Dayalı İnanış Ve Uygulamalara Yönelik Bir Değerlendirme: Alman Kültürü Ve Türk Kültüründe Karadeniz Örneği*. Karadeniz Araştırmalar, 30: 143-155.
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal Cinsiyet* (Ed), Toplumsal Cinsiyet Ve Yansımaları içinde (s. 27-33). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim: Olanaklar ve Sınırlar*, Dipnot, Ankara
- Schafer A. & Koyiet P. (2017). *Exploring Links Between Common Mental Health Problems, Alcohol/Substance Use And Perpetration Of Intimate Partner Violence: A Rapid Ethnographic Assessment With Men In Urban Kenya*. Global Mental Health, 5(3): 1-11.
- Schmitt, D.P., Long, A.E., McPhearson, A., O'Brien, K. , O'Brien, B. & Shah, S.H. (2017). *Personality And Gender Differences In Global Perspective*. International Journal of Psychology; 52(1): 45-56. DOI: 10.1002/ijop.12265
- Seçgin, F. & Kurnaz, Ş. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı Ve Tutumlarına Etkisi*. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Ekim: 24-38.
- Seçgin, F. & Tural, A. (2011). *Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. e-Journal of New World Sciences Academy, 6(4): 2446-2458.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Semahegn, A., Torpey, K., Manu, A., Assefa, N., Tesfaye, G. & Ankomah, A. (2019). *Are Interventions Focused On Gender-Norms Effective In Preventing Domestic Violence Against Women In Low And Lower-Middle Income Countries? A Systematic Review And Meta-Analysis*. *Reproductive Health*, 16(93):1-31
- Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2016). Amaç-5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals/goal-5-gender-equality.html>
- Şahin Koyuncu, M. Çoban, E. & Korkmaz, A. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Türk Eğitim Sistemindeki Yeri: Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözünden*. *Uluslararası Bilimsel araştırma Dergisi*, 3(2):735-752
- Şener, Ü. (2009). *Kadın Yoksulluğu*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TEPAV Değerlendirme Notu, 1-11. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf (erişim tarihi: 19.11.2020)
- Şengül H.M. & Ergönen A.T. (2017). *İzmir'de Yapılan Adli Otopilerde Kadın Ölümünün Özelliklerinin İncelenmesi Ve Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(2):87-96.
- Şimşek, H. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2): 119-126
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2020). *Türkiye' de Kadın*. Ankara.
- T.C. Anayasası 10. Maddesi. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Tanrıverdi G. & Şıpkın S. (2008). *Çanakkale’de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzetine Etkisi*. Fırat Tıp Dergisi, 13(3): 183-187.
- Teke, C. (2018). *Yusuf Suresi Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Kavramı*. Journal of Analytic Divinity, 2(1): 27-53
- Tektaş, P., Yıldız, N., Kanbay, Y., Işık, E. & Aslan, Ö. (2020). *Üniversite Öğrencilerinde Kadına Yönelik Şiddet Tutumu ile İlgili Etmenlerin İncelenmesi*. AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1): 40-49.
- Temiz, Z. & Cin, F.M. (2017). *Okul Öncesi Eğitimde Cinsiyet Eşitliği Üzerine Betimsel Bir Çalışma*. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1): 940-965
- Topalak, Ş. & Yazıcı, T. (2014). *Müzik Ve Resim Öğretmeni Adaylarının Namus Adına Kadınlara Uygulanan Şiddete Yönelik Tutumları (Ktü Örneği)*. UHBAB Dergisi, 3(8): 17-29.
- Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi:18.07. 2021
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). <https://www.tuik.gov.tr/> erişim tarihi: 15. 05. 2021
- Türkiye Kadın Girişimcilik Endeksi 2019 Araştırma Raporu https://kagider.org/docs/default-source/kagider-raporlar/kagider-türk-tuborg-kadın_girisimcilik_endeksi_2019.pdf?sfvrsn=6 erişim tarihi: 14.11.2020
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (2018). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf erişim tarihi: 10. 05. 2021
- Uçar, T., Aksoy Derya, Y., Karaaslan, T. & Akbaş Tunç, Ö. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Şiddet Davranışları*. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 26(3): 96-103

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- Uluyol, F.M., & Uluç, S. (2016). *2016 Yılında Meydana Gelen Kadın Cinayetlerinin Sosyodemografik Özellikleri*. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(4):13
- Usta, G., Keleşoğlu, S. & Esen, Y.(2017). *A Scale on Attitudes of Preservice Teachers Towards Violence against Women: Validity and Reliability Testing*. International Online Journal of Educational Sciences, 10(10):1-10
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Şafak Uzun, A.M. & Erdem, E. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Eğitimin Etkisi: Deneysel Bir Çalışma*, 14(1): 678-693. doi:10.14687/jhs.v14i1.4354
- Ünal, F., Tarhan, S. & Köksal Çürükvelioğlu, E. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Algısını Yordamada Cinsiyet, Sınıf, Bölüm ve Toplumsal Cinsiyet Oluşumunun Rolü*. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1): 227-236.
- Ünlü Çetin, Ş. (2016). *Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi 'nde (OBADER) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Vurgusunun Baba Katılımı Özelinde İncelenmesi*. Curr Res Educ, 2(2): 61-83
- Van Anders, S.M., Schudson,Z.C., Abed, E.C., Abed, V.J., Dibble, E.R., Gunther, O.D., Kutchko, V.J. & Silver, E.R.(2017). *Biological Sex, Gender, and Public Policy*. Importance of Biobehavioral Research to Policy, 4(2): 194-201.
- Vargün, B. & Tekin, Ü. (2012). *Aile Kurumu Çerçevesinde Töre Ve Namus Cinayetleri*. Muhafazakâr Düşünce, 8(31): 101-117.
- Vatandaş, D. (2011). *Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı* . İstanbul Journal of Sociological Studies, 10(35),29-56.Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusoskon/issue/9517/118909>
- White Ribbon Campaign, Toronto Hydro and the Elementary Teachers of Toronto Bring Young Boys Together to Work Toward a Future to End Violence Against Women. Marketwire; Toronto (Dec 14,2007):1.<https://search.proquest.com/docview/447911072?pq-origsite=summon#center> erişim tarihi: 11.11.2019.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

- World Health Organization. Violence Against Women. Erişim Tarihi: 12.11.2020
<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- Wolf, R., Daichman, L. & Benett, G. (2002). Abuse of the elderly. In World Report on Violence and Health (Eds EG Krug, LL Dahlberg, JA Mercy, AB Zwi, R Lozano):125-127. Geneva, WHO.
- Yağan Güder, S. & Güler Yıldız, T. (2016). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2): 424-446.
- Yavuz Ş. (2015). *Ataerkil Egemen Erkeklik Değerlerinin Üretiminde Kadınların Rolü: Trabzon Örneği*. Fe Dergi, 7(1): 117-130.
- Yaylı, D. & Kitiş Çına, E. (2014). *Ortaokul Türkçe Ders Kitapları Görsellerinde Toplumsal Cinsiyet*. Turkish Studies, 9(5):2075-2096.
- Yetim, D. & Şahin, M. (2008). *Kadına yönelik şiddete yaklaşım*. Aile Hekimliği Dergisi, 2(2): 48-53
- Yıldırım, S.(2018). *Türkiye’de Son On Yılda İşlenen Kadın Cinayetleri Üzerine: Sebep, Sonuç Ve Öneriler*. Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6): 1-21.
- Zeyneloğlu S. & Terzioğlu F. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Psikometrik Özellikleri*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Zeyneloğlu S. & Terzioğlu F. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40: 409-420.

KAYNAKLAR DİZİNİ (DEVAM EDİYOR)

Zinnur Kılıç E. (2012). *Ergenlerde Şiddet Kullanımı: Bireysel ve Ailesel Etkenler*.
Nöropsikiyatri Arşivi, 49: 260-265.

<https://docs.google.com/forms/u/0/>